ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»
ΕΤΟΣ 37ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 149 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014 • ISSN 1106-2118

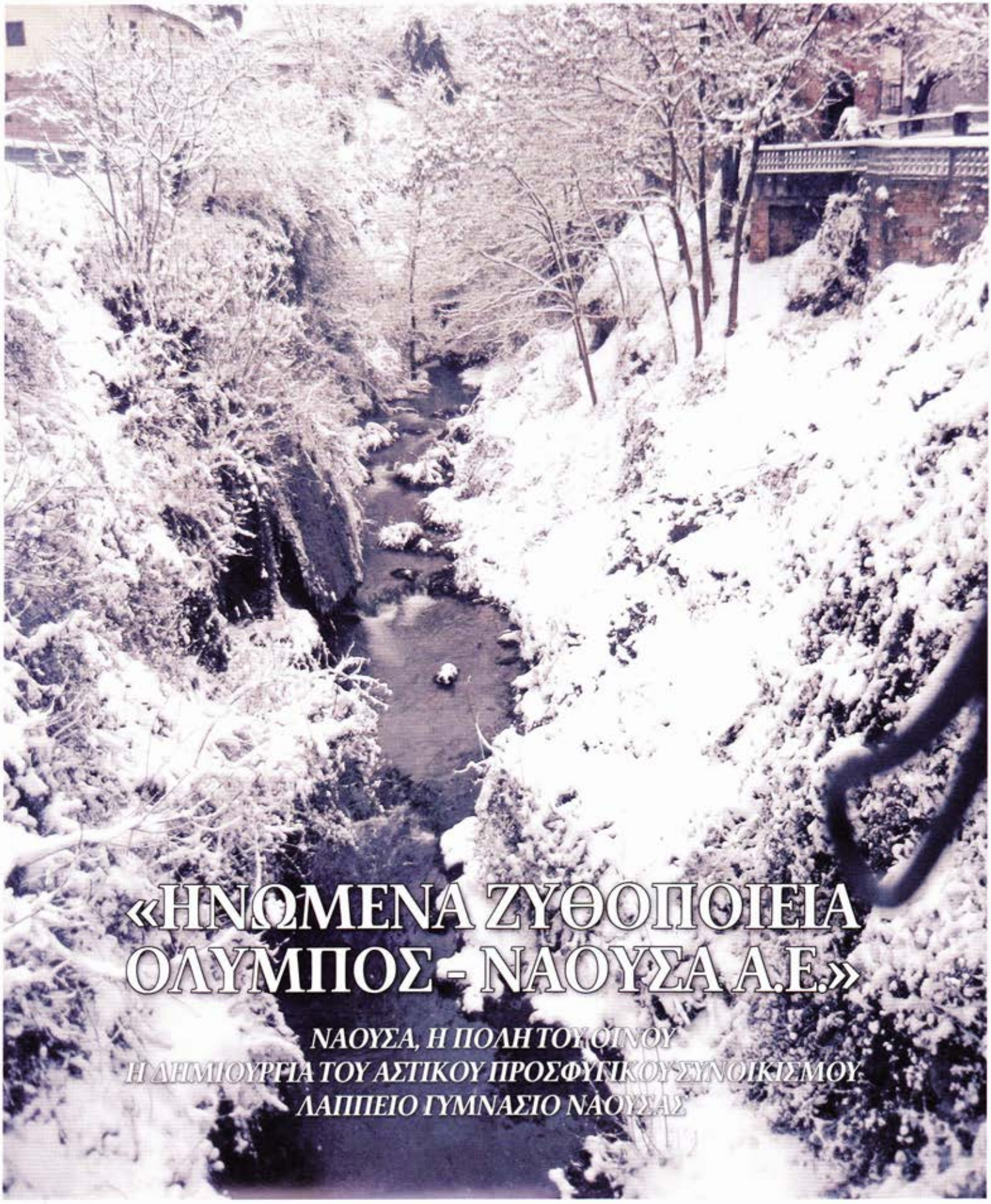

«ΗΝΩΜΕΝΑ ΖΥΘΟΠΟΙΕΙΑ ΟΛΥΜΠΟΣ - ΝΑΟΥΣΑ Α.Ε.»

ΝΑΟΥΣΑ, Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ

ΛΑΠΠΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ

κάθε μέρα

ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014
Ετος 37ο - Τεύχος 149
Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ
Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας
(†) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
«Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος»

ΕΚΔΟΤΗΣ
Αλέξανδρος Οικονόμου, Πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Αλέξανδρος Οικονόμου
Ευγενία Ζάλιου
Πέτρος Σταΐδης
Δημήτρης Πάζος
Ελισάβετ Χατζημαλούση-Ρούκαλη
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκα
Θεόδωρος Ζιώτος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ART DIRECTOR
Δημήτρης Πάζος

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
• Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Πολυχώρος Πολιτισμού «ΒΕΤΛΑΝΣ»
Αφών Λαναρά & Φ. Πεχλιβάνου
τηλ.: 23323 50025
• Αλέξανδρος Οικονόμου, Κορανάτσιου 2
59200 Νάουσα, τηλ. 2332 400074,
6974 099140

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος
τηλ.: 23310 60331

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΗΛΚΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.
3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας
Τηλ. & Fax: 23320 41319

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
• Αλέξανδρος Οικονόμου
Κορανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200,
τηλ.: 2332 400074, 6974 099140

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
104360 - ISSN 1106-2118

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά με αντικαταβολή. Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Η Αράπιτσα, φωτογραφικό αρχείο Αλέξανδρου Οικονόμου. Επεξεργασία-εικονογράφηση: Δημήτρης Πάζος

Τεύχος Νο 149 Περιεχόμενα

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

04 Editorial

05 Εν συντομία

10 Χαρούλας Σπινθηροπούλου
Η οινική διαδρομή του ξινόμαυρου

12 Χρυσούλας Κυριακοπούλου
Νάουσα, η πόλη του οίνου

18* Αλέξανδρου Οικονόμου
«Ηνωμένα Ζυθοποιεία Όλυμπος-Νάουσα Α.Ε.»

26 Μανώλη Βαλσαμίδη
Λάμπειο Γυμνάσιο Νάουσας

36 Αντωνίας Χαρίση
Η δημιουργία του Αστικού Προσφυγικού Συνοικισμού στη Νάουσα

42 Σταύρου Οικονομίδη & Γιάννη Καρατσιώλη
Παρουσιάσεις βιβλίων: «Γυναίκες και Φορεσιές της Νάουσας - Το τέλος μιας εποχής» της Ευγενίας Ζάλιου-Μπασιακούλη & «Βεροιώτικα και Ναουσαίικα Σημειώματα» του Παύλου Πυρινού

44 Χαρίτωνα Τομπουλίδη
Αρχαιολογία και Διαστημική

Editorial

Με αυτό το αισιόδοξο τετράστιχο από τα κάλαντα μιας άλλης εποχής- πολλά πικρότερης και δυσκολότερης για την πατρίδα μας- ευχόμαστε στους αναγνώστες και συνοδοιπόρους της «Νιάουστας» χρόνια πολλά με υγεία, αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία για τα καλύτερα τη νέα χρονιά που ανοίγεται εμπρός μας.

Το νέο Συμβούλιο της Πολιτιστικής Εταιρεία Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος». που προέκυψε μετά τις εκλογές στις 12 Νοεμβρίου 2014 και το οποίο συγκροτήθηκε σε σώμα με πρόεδρο τον Αλέξανδρο Οικονόμου, αντιπρόεδρο την Δήμητρα Τζάκη, γραμματέα τον Πέτρο Στοΐδη, Ταμία την Ευγενία Ζάλιου και μέλη τους Δημήτρη Πάζο, Ελισάβετ Χατζημαλούση, Θεόδωρο Ζιώτα και αναπληρωματικό μέλος την Θεοδώρα Μαυρίδου, είναι εν πολλοίς το ίδιο Συμβούλιο της προηγούμενης διετίας και με τον ίδιο προσανατολισμό σε ότι αφορά το περιοδικό μας, τις εκδόσεις και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που προβάλουν το έργο των δικών μας ανθρώπων.

Πιστοί όλοι εμείς της ζωής του κόσμου και όχι εκείνης της τεχνολογίας, της πολιτικής και της οικονομίας των αριθμών, θα συνεχίσουμε την καταγραφή της καθημερινότητας με τα μεγάλα και μικρά επιτεύγματα, τις μεγάλες και μικρές εκφάνσεις του μόχθου που εξιστορούν την πραγματική ζωή και δικαιώνουν τους ανθρώπους του τόπου μας.

Στο παρόν τεύχος δύο αξιόλογα άρθρα για την ιστορική διαδρομή του Ξινόμαυρου και τα σύγχρονα οινοποιεία της περιοχής με τα ξεχωριστά τους κρασιά από τις κ. Χ. Σπινθηροπούλου οινοπαραγωγό και Χρυσούλα Κυριακοπούλου, δημοσιογράφο και γευσιγνώστρια, αναδεικνύουν τη σημασία που έχει πλέον για την οικονομία της Νάουσας η αμπελουργία και η παραγωγή οίνου.

Ο Αλέξανδρος Οικονόμου ξέθαψε και απλώνει εμπρός μας μια άλλη εκπληκτική ιστορία, την ιστορία της «Ηνωμένης ζυθοποιίας Όλυμπος-Νάουσα», για να μάθουμε εν κατακλείδι και επί τέλους πως προέκυψε το περίφημο εστιατόριο Όλυμπος-Νάουσα της Θεσσαλονίκης, ενώ ο κ. Μανώλης Βαλσαμίδης, ανατρέχοντας την ιστορία της εκπαίδευσης στη Νάουσα, μας θυμίζει τις λεπτομέρειες της ιστορίας του Λαππείου, του σχολείο που είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής όλων μας.

ΜΑΚΡΙΑ ΡΟΔΙΖΕΙ Η ΑΝΑΤΟΛΗ, ΚΑΘΕ ΚΛΩΝΙ ΚΙ ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ, ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΕΙ Η ΦΥΣΗ ΤΟ ΝΙΟ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΘΑ ΑΡΧΙΣΕΙ.

Στο ιδιαίτερο για την ιστορία του τόπου άρθρο της κ. Αντωνίας Χαρίση, που ανατρέχει την περίοδο 1925-1932, παρουσιάζεται η περιπέτεια της δημιουργίας του αστικού προσφυγικού συνοικισμού της Νάουσας με όλες τις κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις της εποχής, αλλά και με τις θαμποφέγγουσες και εν δυνάμει αναγωγές στο σήμερα και στο παρόν που ζούμε.

Ε και για όλους ή έστω για εκείνους που ενδιαφέρονται πως συνδέεται το αρχαίο παρελθόν με τη σημερινές προσπάθειες ερμηνείας του σύμπαντος ο Χαρίτων Τομπουλίδης μας ταξιδεύει από το νησί των Φιλών της Αιγύπτου και τη στήλη της Ροζέτας στον κομήτη 67Ρ.

Καλή ανάγνωση με ένα ακόμα ποίημα δώρο από τον Άρη Αλεξάνδρου.

ΑΝΑΤΟΛΗ ΗΛΙΟΥ

στο Γιάννη Ρίτσο

Ήταν η ώρα που επρόκειτο να ανάψουν οι φανοστάτες. Δεν είχε καμιά αμφιβολία, το 'ξερε πως όπου να ναι θα ανάβανε, όπως και κάθε βράδι άλλωστε. Πήγε και στάθηκε στη διασταύρωση, για την ακρίβεια στη νησίδα ασφαλείας, για να δει τους φανοστάτες να ανάβουν ταυτόχρονα, τόσο στον κάθετο, όσο και στον οριζόντιο δρόμο.

Με το κεφάλι ασάλευτο, έστριψε το δεξί του μάτι δεξιά, το αριστερό του αριστερά. Περίμενε, μα οι φανοστάτες δεν ανάβανε. Τα μάτια του κουράστηκαν, άρχισαν να πονάνε, σ' εκείνη την άβολη στάση. Σε λίγο δεν άντεξε και έφυγε.

Ωστόσο, το επόμενο σούρουπο, πιστός στο καθήκον, πήγε και ξαναστάθηκε στη νησίδα του. Οι φανοστάτες και πάλι δεν ανάψανε, ούτε εκείνο το βράδι, ούτε τις άλλες νύχτες, μα τα μάτια του συνήθιζαν λίγο λίγο, δεν κουράζονταν πια, δεν πονούσαν. Και κάποτε, εκεί που στεκόταν και περίμενε, χάραξε εντελώς ξαφνικά. Εντελώς ξαφνικά, είδε τον ήλιο να ανατέλλει, ταυτόχρονα, απ' τον κάθετο δρόμο και απ' τον άλλον, τον οριζόντιο...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...

Αρκετά ενδιαφέρουσες πολιτιστικές εκδηλώσεις παρακολουθήσαμε το τελευταίο τρίμηνο του έτους στη Νάουσα, εμπλουτισμένες με κάποιες πιο «σύνθετες», που εφάπτονται του προβληματισμού που αναπτύσσεται για το οικονομικό μέλλον αυτής της περιοχής και της ανάγκης για περισσότερη εξωστρέφεια.

Θαυμάσιες «συνθέσεις» από τον Βλαδίμηρο Αμανατίδη

Μετά από αρκετά χρόνια απουσίας ο γνωστός οδοντίατρος συμπολίτης μας Βλαδίμηρος Αμανατίδης ήρθε για μια ακόμη φορά να μας «ξαφνιάσει» ευχάριστα με τη νέα σειρά (πάνω από 50 κομμάτια) καλλιτεχνικών δημιουργημάτων του που παρουσίασε στον εκθεσιακό χώρο της ΕΡΙΑ. Πρόκειται για κατασκευές χρηστικών, κατά βάση, αντικειμένων (τραπέζια, καθίσματα, εταζέρες, κρεμάστρες, φωτιστικά κλπ) που όμως η φαντασία, το μεράκι και η τεχνική επιδεξιότητα του Βλαδίμηρου Αμανατίδη αναδεικνύουν σε πραγματικά και αυθεντικά έργα τέχνης. Αναπάντεχοι συνδυασμοί φυσικών κομματιών ξύλων από ρίζες, φλούδες ή κλαδιά δέντρων με απλές σιδερόβεργες ή άλλα μεταλλικά εξαρτήματα μηχανών, γρανάζιών και σιδηροτροχιών προκαλούν, πέρα από την ευχάριστη έκπληξη του θεατή, βαθύ προβληματισμό για το πώς αυτά τα τόσο ανόμοια «σκουπίδια» γίνονται αντικείμενα υψηλής τέχνης κάτω από το δημιουργικό μάτι του καλλιτέχνη και φυσικά την σκληρή και επίπονη δουλειά που κατέβαλε για το καθένα από αυτά. Ιδιαίτερο στοιχείο της νέας αυτής δουλειάς του Βλαδίμηρου είναι η υπαινικτική και σχεδόν αδιόρατη εισαγωγή του κόκκινου χρώματος στα περισσότερα έργα, που πραγματικά τους προσδίνει έναν πιο ολοκληρωμένο εικαστικό χαρακτήρα.

«Εμείς, η Κατερίνα και τα παιδιά μας»

Το πλούσιο, λογοτεχνικό έργο της... Σούπερ Κατερίνας (ή

Σούπερ Γιαγιάς) Παπαϊωάννου-Αλατσίδου παρουσιάστηκε με γλαφυρό και πρωτότυπο τρόπο το Νοέμβριο στον Πολυχώρο Πολιτισμού της Βέτλανς, σε εκδήλωση του συλλόγου δασκάλων και νηπιαγωγών. Το κοινό είχε την ευκαιρία να γνωρίσει το ποιητικό και λογοτεχνικό έργο της συγγραφέως, αλλά και την πλούσια και αφιλοκερδή δράση της δίπλα στα νιάτα της Νάουσας, αλλά και αλλού. Ενός ανθρώπου των γραμμάτων και της δράσης, της διάχυσης της γνώσης και των εμπειριών, παράδειγμα προσφοράς και στάσης Ζωής όπως σημείωσε η κα Τζωρτζίνα Αθανασίου που παρουσίασε την εκδήλωση. Η συγγραφέας τιμήθηκε για τη προσφορά της στα Γράμματα με αφορμή το νεοεκδοθέν αυτοβιογραφικό έργο της: «Κατοχικά βιώματα και σκόρπιες αναμνήσεις» αποσπάσματα του οποίου όπως και απαγγελία ποιημάτων της ιδίας διαβάστηκαν από τις κυρίες Δήμητρα Μητρέντση και Μαρού Καραϊσάρογλου.

«Οι Κομνηνοί» σε φεστιβάλ ποντιακών χορών

Με άριστες εντυπώσεις επέστρεψαν τα μέλη, οι χορευτές και οι συνοδοί του Πολιτιστικού Συλλόγου Ροδοχωρίου "ΟΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ", από το 10ο Πανελλαδικό Φεστιβάλ Ποντιακών χορών, που πραγματοποιήθηκε στην Λάρισα. Ήταν ένα εντυπωσιακό φεστιβάλ που συμμετείχαν 2.100 χορευτές από 431 σωματεία που ταξίδεψαν από κάθε γωνιά της χώρας για να λάβουν μέρος.

«Το προξενιό της Νάνας»

Μια ακόμη ξεκαρδιστική παράσταση, με τίτλο "Το προξενιό της Νάνας" (με σαφή προέλευση από το "προξενιό της Άννας" του Παντελή Βούλγαρη), παρουσίασε η θεατρική ομάδα της "Παλιουφιρμένης", συνεχίζοντας την προσπάθειά της για θεατρικά έργα με βάση το τοπικό ιδίωμα. Έργο και αυτό του Θωμά Νόλκα, προσπαθεί να «διατηρήσει από τη λήθη το τοπικό ιδίωμα και να ξαναθυμήσει στους νεότερους ιστορίες και βιώματα των γονιών και των παπούδων... και να φέρει στις μνήμες μας πρόσωπα οικεία και αγαπημένα που πολλά έχουν φύγει από τη ζωή...», όπως σημειώνεται στο πρόγραμμα της παράστασης.

Η Πίστη Κεφαλά διέπρεψε πράγματι στο ρόλο της Νάνας Ρήνας, συνεπικουρούμενη από τις "νύφες" της Γεωργία Γυρούση και Ευσταθία Πασχούλα (Καλλιόπη και Μαριορίτσα αντίστοιχα) και τις "συμπεθέρες" της, την "αρκουδοχωρίτα" Αφροδίτη Τσιώτη (Πανάγιω) και την "πρωτευουσιάνα" Μαρία Σγουρίδου (Βικτώρια). Ο Θωμάς Νόλκας και ο Χρήστος Τσίτσης, τα "παιδιά" (αγόρια) της "Νάνας" απέδωσαν με άνεση το ύφος των "γκρούιαδων" παλιών Ναουσαίων, νεώτερης ωστόσο γενιάς, με τα ντανλίκια και τις απόλυτες απόψεις, ενώ ο Γρηγόρης Δήμπαλας εξέπληξε με τον διπλό ρόλο των "ντουντουμάρικων" αδελφών της Γούλους και του Γόλη. Τους υπόλοιπους ρόλους απέδωσαν, κινούμενοι στο ίδιο κλίμα, οι Μεγαλής Αστέρης ("γαμπρός"), Στέφανος Τούφας (Μαργαρίτης-αρκουδοχωρίτης συμπέθερος), Ζαφειρούλα Πιττάκη, Γιάννης Κουκούλος και Ασπασία Μήτογλου, Ζωή Χασιούρα, Μάκης Κοραμίχος, Γιώργος Μόρας, Λάζαρος Μπιλιούρης και τα παιδιά Δημήτρης Μαυρογιώργος, Σοφία Μόρα, Κατερίνα Μητσιάνη και Γιάννης Μιχαλόπουλος.

«Έφυγε» ο Αριστοτέλης Βρίτσιος

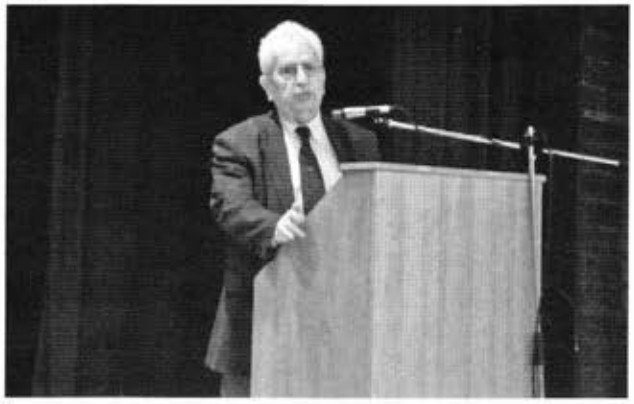

Ένας μεγάλος φίλος της Νάουσας και της Σχολής του Αριστοτέλη, ο ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ, Αριστοτέλης Βρίτσιος, έφυγε από τη ζωή σε ηλικία 86 ετών. Ο Αριστοτέλης Βρίτσιος υπήρξε καθηγητής Ογκολογίας του ΑΠΘ και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την ανάδειξη της Σχολής του Αριστοτέλη στα «Ισβόρια» ώστε να γίνει γνωστή στο ευρύτατο παγκόσμιο κοινό. Ξεκίνησε με την καθιέρωση τελετών έναρξης διεθνών ιατρικών συνεδρίων στο χώρο αυτό, διοργανώνοντας και παράλληλες εκδηλώσεις (π.χ. συναυλίες με τη Συμφωνική Ορχήστρα Θεσ/νίκης, διοργάνωση επισκέψεων σημαντικών ξένων προσωπικοτήτων κλπ), και στη συνέχεια ίδρυσε το σύλλογο «Αριστοτέλης», με σκοπό την προβολή τόσο του αριστοτελικού έργου όσο και του χώρου που φιλοξένησε τη συνάντηση των μεγάλων προσωπικοτήτων της αρχαιότητας, του Μ. Αλεξάνδρου και του Αριστοτέλη. Ο Δήμος τον έχει τιμήσει για τις δράσεις του αυτές και την προσφορά του στην πόλη.

Ψυχολογικά οφέλη του παραδοσιακού χορού

Ομιλία με θέμα τα λειτουργικά και ψυχολογικά οφέλη του παραδοσιακού χορού διοργάνωσε το Λύκειο Ελληνίδων Νάουσας, με εισηγήτρια την αναπλ. καθηγήτρια του τμήματος Φυσικής Αγωγής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης κα. Στέλλα Δούκα. Η κα. Δούκα αναφέρθηκε, μέσα από πανεπιστημιακές έρευνες αλλά και προσωπικά της βιώματα από την ενασχόλησή της με τον παραδοσιακό χορό, στον

τρόπο που μπορεί ο χορός να λειτουργήσει ως υποβοηθητικό μέσο θεραπείας σε διάφορα είδη ασθενειών όπως είναι η άνοια, το Alzheimer, η κώφωση, η τύφλωση, η σκλήρυνση κατά πλάκας κ.ά. Οι έρευνες αυτές, όπως είπε, έχουν γίνει σε ομάδες ατόμων κυρίως στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, σε ΚΑΠΗ, σε νοσοκομειακά ιδρύματα, σε σχολεία κ.λπ. Τα αποτελέσματα των μελετών είναι ενθαρρυντικά, όσον αφορά τον ελληνικό παραδοσιακό χορό, που λόγω της ποικιλότητας και ποικιλομορφίας του, ανοίγει το πνεύμα, γεμίζει την ψυχή, κοινωνικοποιεί, ευχαριστεί και ανατάσσει το συμμετέχοντα. Η ομιλήτρια έκλεισε με μια φράση του Καβάφη, που είναι αληθινή για όσους έχουν βάλει οποιοδήποτε είδος χορού στη ζωή τους: «Όταν χορεύεις, γράφεις στη γη αυτά που θέλει να πει η ψυχή σου».

Εκδηλώσεις από την Εύξεινο Λέσχη

Ποικίλες εκδηλώσεις προγραμμάτισε και υλοποίησε στη νέα της «έδρα», στο παλιό κτίριο Τουρπάλη της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, η Εύξεινος Λέσχη Νάουσας με κεντρικό θέμα «ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ» καλύπτοντας χρονικά περί τους δύο μήνες. Συγγραφείς βιβλίων για παιδιά, μουσικοπαιδαγωγοί, εκπαιδευτικοί, αλλά και μουσικοί, ερασιτέχνες ηθοποιοί και άλλοι παραμυθάδες επιστρατεύτηκαν για να μυήσουν τα μικρότερα παιδιά κυρίως στον κόσμο του βιβλίου, να τους επισημάνουν τους κινδύνους της ενδοσχολικής βίας και να τους ταξιδέψουν στα σύννεφα της δημιουργικής φαντασίας. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν ειδικά αφιερώματα για τον τ. πρόεδρο και ιδρυτικό μέλος της Ευξείνου Λέσχης Νάουσας Ηλία Μιμιλίδη, για τον πρόεδρο του εκδοτικού οίκου Αδελφών Κυριακίδη και συγγραφέα Τάσο Κυριακίδη και τον μεγάλο Πόντιο Καλλιτέχνη ΧΡΥΣΑΝΘΟ για τον οποίο μίλησε ο καθηγητής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Ηλίας Πετρόπουλος και τραγούδια ερμήνευσε η αδελφή του Χρύσανθου, κα Ευλαμπία Νικολαΐδου. Καθ' όλη τη διάρκεια των εκδηλώσεων η βιβλιοθήκη φιλοξένησε έκθεση-μπαζάρ βιβλίων και μικρογλυπτών.

40 χρόνια «Ζαφειράκης»

40 χρόνια παρουσίας στα αθλητικά και πολιτιστικά δρώμενα

της πόλης μας συμπλήρωσε ο «Ζαφειράκης» και με αφορμή αυτήν την επέτειο ας θυμηθούμε μερικά στοιχεία για την πολιτιστική δράση του σωματείου και ιδιαίτερα για τη θεατρική του Ομάδα που από το 1976 και μέχρι πριν μερικά χρόνια είχε μια διαρκή παρουσία στα θεατρικά πράγματα της πόλης. Πρώτο έργο του "Ζαφειράκη" είναι "ο Γλάρος" του Τσέχωφ, σε σκηνοθεσία Χρυσόστομου Σαββατόπουλου (1976). Ακολουθούν το "Όλα για την Πατρίδα" του Στ. Δάδη (1977), "Εσείς οι απέξω" του Σαρογιάν και "Ο Μπίντερμαν και οι εμπρηστές" του Μαξ Φρις (1978), τα δύο τελευταία σε σκηνοθεσία Κ. Κόλλα. Συνολικά η Ομάδα ανέβασε 23 θεατρικά έργα ελληνικά και ξένα τα οποία σκηνοθέτησαν, εκτός των παραπάνω, οι Οδυσσέας Γωνιάδης, Φώτης Ιγνατιάδης, Γ. Καραμπέλκος και Αλεξ. Οικονόμου.

Αξίζει ν' αναφερθούν κάποια ονόματα που πραγματικά συνδέθηκαν άρρηκτα με την ομάδα και αποτελούν πια τα "ιστορικά" στελέχη της: Λευτέρης Μιμιλίδης, Δάνης Ξανθόπουλος, Γιώργος Βογιατζούλης, Γρηγόρης Καισαρίδης, Φώτης Ιγνατιάδης, Τάσος Κουταλακίδης, Χριστίνα Καλογεράκη - Κουτίτσα, Παύλος Ιωσηφίδης, Σταύρος Καμπάκης, Γιώργος Γαλίτης, Πασχάλης Γιαγκούλας, Κατερίνα Παυλικανίδου, Αφροδίτη Καλαϊτζή, Νανά Βελίκου, Λία Σφυντιλά και πολλοί άλλοι. Από τη θεατρική ομάδα του "Ζαφειράκη" ξεκίνησαν ουσιαστικά τη θεατρική τους καριέρα και οι επαγγελματίες σήμερα ηθοποιοί Γιώργος Γαλίτης, Ιωσήφ Ιωσηφίδης και Π. Χρήστου.

Βιβλίο αφιέρωμα στον Βασίλη Τσιτσάνη

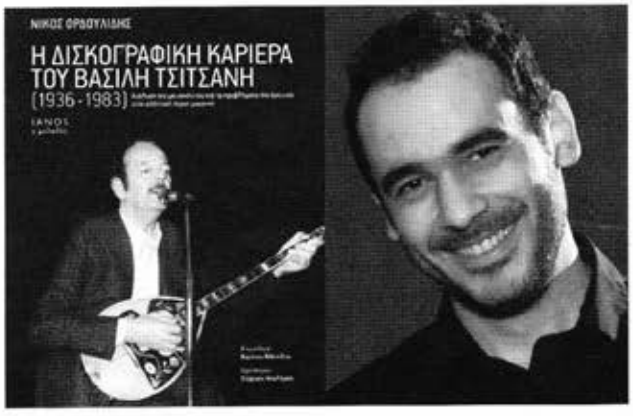

Βιβλίο αφιέρωμα στον μεγάλο μας συνθέτη Βασίλη Τσιτσάνη εξέδωσε ο νεαρός συμπολίτης μας, μουσικός, Νίκος

Ορδουλίδης. Πρόκειται για την διπλωματική του εργασία με τίτλο «Η δισκογραφική καριέρα του Βασίλη Τσιτσάνη (1936-1983). Ανάλυση της μουσικής του και τα προβλήματα της έρευνας στην ελληνική λαϊκή μουσική». Το βιβλίο προλογίζει μάλιστα ο Γιώργος Νταλάρας.

Ο Νίκος Ορδουλίδης, με σπουδές στο University of Leeds στην Αγγλία (Διδακτορικό στη Λαϊκή Μουσικολογία και Μεταπτυχιακό στο Κλασικό Τραγούδι) και στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Πτυχίο Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης με ειδίκευση στη Βυζαντινή Μουσική), αναλύει στο βιβλίο του εκτός από το έργο του Βασίλη Τσιτσάνη, την εξέλιξη των σπουδών στη λαϊκή μουσικολογία και ρεμπετολογία, πραγματεύεται τους ελληνικούς λαϊκούς ρυθμούς και κλείνει με την κατάθεση των συμπερασμάτων του.

Διημερίδα του ΚΠΕ για τουρισμό και αειφορία

«Αειφόρος τουρισμός, εκπαίδευση και επιχειρηματικότητα», ήταν το θέμα διημερίδας που οργάνωσε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας στον συνεδριακό χώρο ΒΕΤΛΑΝΣ και στα ΕΡΙΑ. Η διημερίδα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των δράσεων που αναπτύσσει το Κέντρο για τον Αειφόρο Τουρισμό σε τρία σκέλη:

Α. Καταγραφή των δυνατών και αδύνατων σημείων της περιοχής μας για την υλοποίηση του οράματος ανάπτυξης της περιοχής μέσω της ενεργούς συμμετοχής, πολιτών, επαγγελματιών, φορέων και κοινωνικών ομάδων. Μίλησαν η υπεύθυνη του ΚΠΕ Λιάνα Στυλιανού, ο πρόεδρος των ξενοδόχων Δ. Μάντσιος, ο τουριστικός πράκτορας Γ. Ιωαννίδης, ο Α. Χατζηστυλλής, ο πρόεδρος του ομίλου "Γενίτσαροι και Μπούλες" , ο αρχαιολόγος Γ. Μάλλιος, ενώ ο οινοποιός Στ. Μπουτόρης μετέφερε την εμπειρία του από τη συμμετοχή στις ευρωπαϊκές πόλεις κρασιού. Ο πρόεδρος του ΟΤΑΝ κ. Αντιφάκος δήλωσε πως θα σταθεί στο πλευρό οποιασδήποτε προσπάθειας για την ανάδειξη της Νάουσας τουριστικά.

Β. Συζήτηση σε ομάδες εργασίας και διαβούλευσης, οι οποίες με βάση τα συμπεράσματα της ημερίδας, επεξεργάστηκαν και προτείνουν βιώσιμες λύσεις για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που συνδυάζουν τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και τη διαφύλαξη και ανάδειξη της τοπικότητας της περιοχής με σκοπό την καταγραφή πρότασης παραμονής των επισκεπτών στην περιοχή μας για μία αλλά και περισσότερες μέρες.

Για την υλοποίηση του τρίτου σκέλους της δράσης το ΚΠΕ έχει μοιράσει στους επαγγελματίες της πόλης ερωτηματολόγιο για τη Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη της περιοχής της Νάουσας. Τα ευρήματα της έρευνας και τα αποτελέσματα των εργαστηρίων της διημερίδας θα ανακοινωθούν σε επόμενη ημερίδα που θα πραγματοποιηθεί την Άνοιξη, θα κατατεθούν στο δήμο Νάουσας αλλά και στις επαγγελματικές ομάδες που ασχολούνται με τον Τουρισμό για την ανάληψη δράσης.

Τριήμερο "Νάουσα, η Πόλη του Οίνου"

Μεγάλη επιτυχία σημείωσε το τριήμερο "Νάουσα, η Πόλη του Οίνου", αφού δεκάδες επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να ανακαλύψουν το Ξινόμαυρο, με σειρά εκδηλώσεων που οργάνωσε ο νεοσύστατος Σύνδεσμος Οινοπαραγωγών ΟΠΑΠ Νάουσα, σε συνεργασία με τα μέλη του Συλλόγου Εστίασης Νάουσας, καθώς και φορείς και συλλόγους της πόλης. Στον Πολυχώρο της Βέτλανς οι οινοπαραγωγοί μας σε ειδικά σταντ πρόσφεραν τα κρασιά τους για γευσιγνωσία στους επισκέπτες της πόλης, σε συνδυασμό με παραδοσιακά εδέσματα που υπήρχαν στο χώρο από τοπικούς παραγωγούς (αρτοποιεία, ζαχαροπλαστεία κλπ).

Σε ΗΜΕΡΙΔΑ, έγινε αναλυτική αναφορά στη Νάουσα και την παράδοσή της σε συνδυασμό με τις καινοτομίες που αναπτύσσονται πάνω στο κρασί και τη διάθεσή του στις εγχώριες και διεθνείς αγορές, «οριοθετώντας το μοντέρνο και το παραδοσιακό στο χαρακτήρα του Ξινόμαυρου». Παρουσιάστηκαν συνδυασμοί του του Ξινόμαυρου με τις γεύσεις, εξερεύνηση του terroir της Νάουσας μέσα από διαδραστικά παιχνίδια ενώ η ατζέντα περιλάμβανε την ανακάλυψη του κόσμου του κρασιού με ειδικές δράσεις για τα παιδιά, τη σύνδεση της αμπελοκαλλιέργειας με την τέχνη και τον πολιτισμό και ξενάγηση στο μαγικό κόσμο των μανιταριών και των χειροποίητων ελληνικών πούρων.

Κατά τη διάρκεια του τριημέρου, η Νάουσα φιλοξένησε πολλές παράλληλες και εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις αφιερωμένες στο Ξινόμαυρο, με αρχαιολογικό, εικαστικό,

γαστρονομικό αντικείμενο.

Συναυλία του Κώστα Καλδάρα

Μια ξεχωριστή μουσική βραδιά που διοργάνωσε ο Κώστας Καλδάρας, γιος του αείμνηστου Απόστολου Καλδάρα, που εδώ και τρία χρόνια διαμένει στη Νάουσα, απήλαυσαν οι φιλόμουσοι με το κλείσιμο της χρονιάς. Το πρόγραμμα περιλάμβανε δικές του συνθέσεις, γνωστές και ακυκλοφόρητες, καθώς και ένα αφιέρωμα στον πατέρα του, με γνωστά του τραγούδια που τραγούδησαν μεγάλοι και καταξιωμένοι τραγουδιστές. «Συνένοχοι» (όπως είπε ο ίδιος) σ' αυτή την παρουσίαση, μια πλειάδα μουσικών από τη Νάουσα και την περιοχή (Αποστόλης Ζαφειρίου, Βιργινία Καραφούσια, Παναγιώτης Παπαδόπουλος, Μαρίνα Γκοργκάτζε, Βαγγέλης Ψαθάς, Σάκης και Στέργιος Βαρβέρης, Βαγγέλης Δερβόκης, Κώστας και Αργύρης Διαμάντης), που λειτούργησαν απολύτως μεστά και πειθαρχημένα σε όλη τη διάρκεια της μελωδικής βραδιάς. Κοντά σ' αυτούς, η παιδική χορωδία του Λυκείου Ελληνίδων, η παλιά συνεργάτιδα του συνθέτη Ελένη Τσαλιγοπούλου σε έξι τραγούδια, οι γνωστές από άλλες συναυλίες Μαίρη Δούτση και Αθηνά Πέιου, ο πάντα συνεπής Δημήτρης Ερατεινός, αλλά και η φωνή-έκπληξη της βραδιάς Πάνος Κουτσουπιάς.

Ιωάννης Μακρογιώργος: 60 χρόνια στο πρώτο αναλόγιο της Νάουσας!

Εκδήλωση αφιερωμένη στον πρωτοψάλτη του ναού Άρχοντα Μουσικοδιδάσκαλο της ΜΧΕ Ιωάννη Μακρογιώργο, διοργανώθηκε, με πρωτοβουλία των μαθητών και φίλων του, στον Ιερό Ναό Μεταμορφώσεως με την ευκαιρία συμπλήρωσης 60 χρόνων διακονίας του στο αναλόγιο. Η εκδήλωση, περιελάμβανε ύμνους και τροπάρια από τη θεία λατρεία με έμφαση σε μελοποιήσεις του ιδίου, ενώ ο πρωτοπρεσβύτερος π. Στυλιανός Μακρής σχολίαζε θεολογικά τους ύμνους. Στο τέλος του μουσικού μέρους μίλησε για τον τιμώμενο, από τις προσωπικές του αναμνήσεις, ο παλαίμαχος πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίου Αντωνίου Βεροίας κ. Νικόλαος Καπετάνος, ενώ στο τέλος το λόγο πήρε ο μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων ο οποίος εξήρε το έργο και την προσωπικότητα του Ιωάννη Μακρογιώργου και του απένειμε το σταυρό των Κ' Παυλείων για τη συνεισφορά του στην εικοσάχρονη ζωή του θεσμού. Ο κ. Μακρογιώργος σε ένα μικρό και σεμνό λόγο εξέφρασε τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη του σε όλους.

"Ογκρέσα" του Κώστα Κρομμύδα

Το νέο βιβλίο του ηθοποιού και συγγραφέα Κώστα Κρομμύδα, με τίτλο "Ογκρέσα" παρουσιάστηκε στο νέο όμορφο χώρο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, στο συγκρότημα της πρώην Βέτλανς. Τον συγγραφέα και το βιβλίο παρουσίασαν η υπεύθυνη της βιβλιοθήκης Αναστασία Κωνσταντίνου-Παλαιά, η Μαρία-Άννα Παλαιά, φοιτήτρια ψυχολογίας και ο Νίκος Πιτάνιος, φοιτητής φιλολογίας, ενώ ο Δημήτρης Πάζος διάβασε αποσπάσματα. Ο ίδιος ο συγγραφέας αναφέρθηκε στο περιεχόμενο του βιβλίου του, ενώ μίλησε με πολύ κολακευτικά σχόλια για τη Νάουσα λέγοντας ότι εντυπωσιάστηκε από τις ομορφιές της και τόνισε ότι από τις περίπου 50 παρουσιάσεις σε όλη την Ελλάδα, αυτή της Νάουσας ήταν η καλύτερη, χαρακτηρίζοντας τους χώρους και την οργάνωση επιπέδου ευρωπαϊκού («αντίστοιχες παρουσιάσεις έχω δει μόνο στο Λονδίνο»). Η βραδιά έκλεισε με χορό από τις βραβευμένες Ναουσαίες χορεύτριες Έλενα και Φένια Τσικιτίκου, καθώς και την Καίτη Νίκου, ιδιοκτήτρια του γυμναστηρίου «Body Control», η οποία χόρεψε με τον χορευτή Δημήτρη Παναγιώτου, αλλά και με τον ίδιο τον συγγραφέα Κώστα Κρομμύδα.

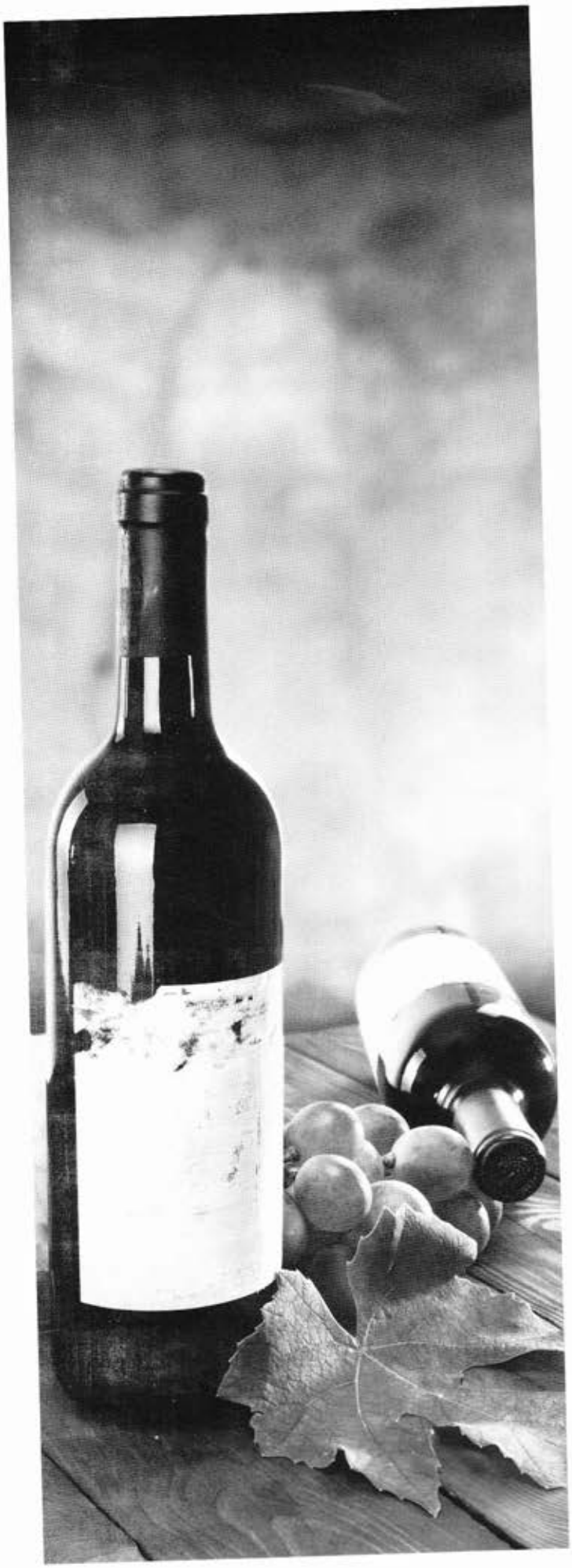

Η ΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΞΙΝΟΜΑΥΡΟΥ

*Γράφει η Δρ. Χαρούλα Σπινθηροπούλου**

Είμαστε περήφανοι για την περιοχή μας στην οποία η αμπελοκαλλιέργεια και η παραγωγή κρασιού έχουν μια μακρόχρονη παράδοση. Και είμαστε περήφανοι για την ποικιλία μας, το Ξινόμαυρο, γνωστό ως βασιλιά της Μακεδονικής γης: Μαύρο Νιαουστιανό, Ποπόλκα, Ξινόγκαλτσο, κάποιες από τις τοπικές ονομασίες με τις οποίες απαντάται στο χώρο της κεντρικής και δυτικής Μακεδονίας.

Σε ποια περιοχή και πότε πρωτοεμφανίστηκε δεν είναι γνωστό, αφού ήδη από το 16ο αιώνα, τα γραπτά κείμενα αναφέρονται στο φημισμένο κρασί της Νάουσας, αλλά και των άλλων περιοχών του Ξινόμαυρου: της Γουμένισσας, του Αμυνταίου, του Βελβεντού, του Τρικώμου, αλλά και της Ραψάνης. Η ονομασία βέβαια με την οποία το Ξινόμαυρο είναι γνωστό στις άλλες, εκτός Νάουσης, περιοχές είναι Μαύρο Νάουσης ή μαύρο Νιαουστιανό, κάτι που μας επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι μάλλον η Νάουσα είναι ο τόπος καταγωγής του.

Στα χρόνια της Οθωμανικής κατοχής οι υφιστάμενες αναφορές μιλούν για ένα κρασί βαθύχρωμο, παχύ (κρασί ωσάν της Νάουσας το φέρνουν στο μαντήλι) με γεύση «οξεία και στυπτική» που πίνεται το 4ο -5ο έτος από το χρόνο παραγωγής του και θεωρείται ως ένα εκ των καλυτέρων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στο τέλος του 19ου αιώνα το Νάουσαϊικο κρασί ταξιδεύει παντού στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, αλλά και στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Το αμπέλι είναι η κυρίαρχη καλλιέργεια της περιοχής, το εξαγωγικό εμπόριο βρίσκεται σε ακμή και οι κάτοικοι εξασφαλίζουν ένα πολύ καλό

εισόδημα. Το κρασί αποτελεί βασικό στοιχείο της καθημερινότητάς τους, σύντροφος της χαράς και της λύπης τους, ευφραντικό, αλλά και βάλσαμο της ψυχής και του κορμιού.

Έχουν μάλιστα επιβάλλει οι ίδιοι οι παραγωγοί του κρασιού τον έλεγχο γνησιότητας του προϊόντος, για την αποφυγή απάτης, με μία ετικέτα-σφραγίδα που αποδείκνυε την εισφορά ειδικού φόρου στον δήμο Νάουσας. Την ετικέτα αναρτούσαν στα βαρέλια μεταφοράς του κρασιού, μαζί με τη σφραγίδα της συντεχνίας των αμπελουργών και κλαδευτάδων «ο Άγιος Τρύφων», στοιχεία απαραίτητα για την εμπορία του Ναουσαίικου κρασιού.

Σύμφωνα με τον ιστορικό Ε. Στουγιαννάκη είχαν κατατάξει τις περιοχές αμπελοκαλλιέργειας με βάση το ποιοτικό τους δυναμικό, δίνοντας προίκα στους ανεπιθύμητους γαμπρούς αμπελώνες στο Κουκούλι και όχι στη Γάστρα, τη Σμίξη την Καραΐδα ή τους άλλους φημισμένους αμπελότοπους της Νάουσας. Δυστυχώς η εμφάνιση της φυλλοξήρας στις αρχές του 20ού αιώνα, αλλά και τα νέα δεδομένα που δημιούργησαν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι και ο εμφύλιος, συνέβαλλαν στην καταστροφή του αμπελώνα της Νάουσας.

Στο τέλος της δεκαετίας του 40, αρχές του 50, με πρωτοβουλία της οικογένειας Λαναρά νέες καλλιέργειες εμφανίζονται στην περιοχή (ροδακινιές, μηλιές, κερασιές), κάνοντας τη Νάουσα διάσημη και για τα ποιοτικά της φρούτα. Στα τέλη του 60, χάρη στην πρωτοβουλία της εταιρίας Μπουτάρη, η διευθύντρια του Ινστιτούτου Οίνου Δρ. Σταυρούλα Κουράκου-Δραγώνα και ο καθηγητής αμπελουργίας του Α.Π.Θ. κ. Μάρκος Βλάχος, επισκέπτονται τον έκτασης μόλις 500 στρέμματα αμπελώνα της Νάουσας και προτείνουν τρόπους ανασύστασής του. Αποκορύφωμα των προσπαθειών αυτών η αναγνώριση το 1971 του κρασιού με Ονομασία Προέλευσης «Νάουσα».

Πρόκειται για ένα κρασί ερυθρό ξηρό που έχει παραχθεί από σταφύλια της ποικιλίας Ξινόμαυρο, που καλλιεργούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, νομοθετικά καθορισμένες και παλαιώνει σε δρύινα βαρέλια για ένα τουλάχιστον χρόνο. Το 1987, το Διεθνές Γραφείο Αμπέλου και Οίνου, εκτιμώντας την οινική παράδοση της περιοχής, ανακηρύσσει τη Νάουσα ως Πόλη του Οίνου και το Πολιτισμού. Ένα χρόνο αργότερα δημιουργείται η πρώτη Διεπαγγελματική Οργάνωση στην Ελλάδα, ο Διεπαγγελματικός Σύνδεσμος Οίνων Ονομασίας Προελεύσεως «Νάουσα». Μέλη του αμπελουργοί, οινοποιοί, οινέμποροι, τοπική αυτοδιοίκηση.

Και αρχίζει η δουλειά: Ερευνητικά προγράμματα σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Οίνου, εκπαιδευτικά σεμινάρια για αμπελουργούς, οινοποιούς, οινολόγους, στελέχη οινοποιητικών εταιριών, γευσιγνωσίες, διαγωνισμοί κρασιών χωρικής οινοποίησης. Η μαγιά των 6 οινοποιών που δραστηριοποιούνται την περίοδο αυτή στη Νάουσα (Μπουτάρης, Τσάνταλης, Βαένι, Μελιτζανής, Καστανιώτης, Μαρκοβίτης) φουσκώνει. Οι οινοποιίες σε λίγα χρόνια διπλασιάζονται για να φτάσουν στις μέρες μας τις 20.

Σήμερα οι αμπελώνες του Ξινόμαυρου πλησιάζουν τα 5000 στρέμματα. Είναι διαμορφωμένοι σε μοντέρνα γραμμικά συστήματα, και πλέον αρδεύονται ώστε να αντιμετωπίσουν τις ισχυρά ξηροθερμικές συνθήκες του καλοκαιριού. Στην πλειονότητά τους καλλιεργούνται με βάση τις αρχές της βιολογικής και της ολοκληρωμένης διαχείρισης, εκφράζοντας τη διάθεση των Ναουσαίων αμπελουργών-οινοποιών για ένα υγιές οικοσύστημα.

Ποια είναι όμως η ποικιλία από την οποία παράγεται το κρασί «Νάουσα»; Το Ξινόμαυρο που κυριαρχούσε στους προφυλλοξηρικούς αμπελώνες της Νάουσας, είναι μία ποικιλία με μεγάλη παραλλακτικότητα, κυρίως όσον αφορά το σταφύλι και τα γλευκογραφικά-οινικά χαρακτηριστικά του. Η πολυμορφία αυτή είναι αποτέλεσμα της πολύχρονης καλλιέργειάς του στα μέρη του Ξινόμαυρου. Είναι μία από τις λίγες παγκοσμίως πολυδυναμικές ποικιλίες, μπορεί δηλαδή να δώσει διαφορετικούς και αξιόλογους τύπους κρασιών ανάλογα με τις συνθήκες που καλλιεργείται: λευκά, ροζέ, κόκκινα φρέσκα, αλλά και μακρόχρονης παλαίωσης, ήσυχα, αλλά και αφρώδη κρασιά, όπως αυτά του Αμυνταίου.

Για την ιδιαιτερότητα του χαρακτήρα της και την ποιότητα των κόκκινων κρασιών της, το Ξινόμαυρο έχει επιλεγεί ως μία από τις 4 ποικιλίες πρεσβευτές τους ελληνικού κρασιού στο εξωτερικό. Είναι δύστροπη αμπελουργικά, πολύ ζωηρή, που πρέπει να αγωνιστείς να τη δαμάσεις για να σου δώσει τα καλύτερα χαρακτηριστικά της. Όσο για το κρασί της, κατά την προσφιλή έκφραση του Γιάννη Μπουτάρη είναι «αντρίκιο», «αρρενωπό», ακόμα και όταν παλιώσει. Και όπως οτιδήποτε πολύτιμο διαρκεί στο χρόνο, έτσι και το κρασί του Ξινόμαυρου, αντέχει στο χρόνο, πρέπει να περιμένεις για να το απολαύσεις και μπορείς να το απολαμβάνεις για πολλά χρόνια. Έχει φανατικούς φίλους που παθιάζονται με το χαρακτηριστικό του άρωμα, τη ντομάτα, την ελιά, τα κόκκινα φρούτα και τα μπαχάρια, τις κερασένιες του ανταύγειες, την οξύτητα και την τανικότητά του που του δίνουν ζωντάνια ακόμα και όταν παλιώνει. Είναι κρασί της παρέας, θέλει συμποσιαστές, θέλει και φαγητό, πλούσια πιάτα για να αναδειχθεί, αλλά και να τα αναδείξει. N

** Από την εισήγηση της Δρ. Χαρούλας Σπινθηροπούλου στην εκδήλωση «Νάουσα, Οίνος και Πολιτισμός» που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 16-2-2013 από τους «Φίλους του Ξινόμαυρου»*

ΝΑΟΥΣΑ, Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ

γράφει η Χρυσούλα Κυριακοπούλου, δημοσιογράφος-γευσιγνώστης

Φτάνοντας στους πρόποδες του Βερμίου, στην ιστορική Νάουσα, με τις πρώτες εικόνες το σκηνικό παραπέμπει στο κρασί και όλες οι διαδρομές μέσα ή γύρω από την πόλη το υπενθυμίζουν διαρκώς. Σε κάθε περιήγηση στις καταπράσινες πλαγιές και τους λόφους το κύριο στοιχείο που τραβάει το μάτι είναι οι καλοσχηματισμένοι γραμμικοί αμπελώνες. Αυτή η πόλη είναι κατεξοχήν οινική. Το συνυπογράφει, άλλωστε και ο χαρακτηρισμός της, ως «Πόλη Οίνου και Αμπέλου», ο οποίος της δόθηκε το 1987 από το Διεθνές Γραφείο Αμπέλου και Οίνου (OIV).

Η φήμη της Νάουσας ως οινοπαραγωγικό κέντρο οφείλεται στα 6.000 στρέμματα περίπου στα οποία καλλιεργείται μια από τις 4 ελληνικές ποικιλίες-πρεσβευτές του ελληνικού κρασιού, το Σινόμαυρο. Η σημαντική ερυθρή ποικιλία, για πολλούς η πιο πολλά υποσχόμενη ελληνική, έχει έντονα χαρακτηριστικά και δυνατότητες, που αναγνωρίζονται από έμπειρους ουρανίσκους σε όλον τον κόσμο και μπορεί να στέκεται με αξιώσεις δίπλα σε πολλούς δύσκολους διεθνείς ανταγωνιστές. Το σίγουρο είναι ότι το «ελληνικό Nebbiolo», όπως το χαρακτηρίζουν αρκετοί, διανύει την καλύτερη περίοδο ποιοτικής ωριμότητας και εξωστρέφειας.

Οι νέοι οινοποιοί έχουν κάνει μια διαφορετική προσέγγιση, σε επίπεδο καλλι-

έργειας και οινοποίησης, πιο σύγχρονη και προσφιλή στον οινόφιλο του σήμερα, ενώ ταυτόχρονα και η παλιά γενιά οινοποιών φαίνεται ότι παρακολουθεί τις εξελίξεις, ενώ ταυτόχρονα κρατάει όλα τα θετικά στοιχεία της παράδοσης. Χάρη σε αυτή την αποδοτική προσπάθεια, το ξινόμαυρο σήμερα καταφέρνει να αποκαλύψει τα χαρίσματά του και να υπόσχεται ακόμα μεγαλύτερες απολαύσεις στο εγγύς μέλλον.

Για του λόγου το αληθές, περπατήσαμε στους αμπελώνες της Νάουσας, επισκεφτήκαμε τους παραγωγούς και δοκιμάσαμε τα κρασιά τους. Το ξινόμαυρο είναι στα καλύτερά του...

Νάουσα... ιστορία και προνομιούχοι αμπελώνες

Οι παλιότερες αναφορές στο κρασί της Νάουσας βρίσκονται στον μύθο της Σεμέλης, της μητέρας του θεού Διόνυσου, που κατοικούσε στις πλαγιές του Βερμίου. Καθώς, όμως, ξετυλίγουμε το κουβάρι, συναντάμε πολλές αφηγήσεις και ακόμα περισσότερες περιγραφές και διακρίσεις, που υπογράφουν τη σημαντική οινική ιστορία της περιοχής. Το 1728, ο Μελέτιος, μητροπολίτης Αθηνών στη «Μελετίου Γεωγραφία» χαρακτήρισε τη Νάουσα πόλη ξακουστή για το κρασί. Ανάλογες αναφορές έκαναν και πολλοί ξένοι περιηγητές, όπως ο Pouqueville (1826), που αναφέρει ότι το κρασί της Νάουσας είναι εκ των πλέον εκλεκτών της Μακεδονίας και ο Cousinery (1831) που σημειώνει ότι ο οίνος της Νάουσας είναι για τη Μακεδονία ότι η Βουργουνδία για τη Γαλλία.

Επομένως, θα λέγαμε ότι ο 19ος αιώνας ανέδειξε την οινοφόρο Νάουσα: τότε τα κρασιά της τοποθετήθηκαν ανάμεσα στα καλύτερα της οθωμανικής αυτοκρατορίας και μπήκαν στα παλάτια της Κωνσταντινούπολης, της Βιέννης, της Ρωσίας και της Αιγύπτου. Λίγο αργότερα, στις αρχές του 20ού αιώνα, το εν λόγω ευοίωνο σκηνικό ανατράπηκε απότομα από τις καταστροφικές συνέπειες της φυλλοξήρας. Οι αμπελώνες περιορίστηκαν στα 500 στρέμματα και οι παραγωγοί εγκατέλειψαν το κρασί. Ευτυχώς στα μέσα του ίδιου αιώνα, οι αμπελουργοί της περιοχής επέστρεψαν στην παραδοσιακή ενασχόληση με νέες φυτεύσεις, που έδωσαν στο ξινόμαυρο μια νέα δυναμική. Από τότε μέχρι σήμερα η Νάουσα έχει καταφέρει να εδραιώσει και να εξαπλώσει τη φήμη της σαν ζώνη παραγωγής κρασιών υψηλών προδιαγραφών.

Η προικισμένη αυτή ποικιλία το 1971 αναγνωρίστηκε ως Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ Νάουσα) και παρά τον δύστροπο και απαιτητικό της χαρακτήρα, στο έδαφος και στο κλίμα της Νάουσας ξεδιπλώνει τον πολυδύναμο χαρακτήρα της. Είναι αλήθεια ότι το οικοσύστημα την ευνοεί. Οι αμπελώνες είναι εγκατεστημένοι στις νοτιοανατολικές πλαγιές του Βερμίου, σε υψόμετρο 150 έως 350μ., με αποτέλεσμα να προφυλάσσονται από τους ψυχρούς βόρειους ανέμους και να επωφελούνται από τις ακτίνες του ήλιου. Ένα οδοιπορικό σε αυτά τα αμπελοτόπια, που βρίσκονται μέσα σε μια πανέμορφη φυσική αγκαλιά, είναι μαγευτικό.

Η διαδρομή ξεκινάει από το Τρίλοφο και από εκεί κατά μήκος του Βερμίου, ακολουθούν: η επίσκεψη στην ορεινή Φυτειά, η απόβαση στη διάσημη κοινότητα της Στενημάχου και η ξενάγηση στα περιποιημένα αμπέλια της Γάστρας. Από εκεί, με κατεύθυνση προς την Έδεσσα σειρά έχει το Γιαννακοχώρι με 750 στρέμματα, η Μαρίνα με 2.150 στρέμματα και τέλος η καρδιά της ζώνης, Στράντζα.

Ετικέτα εξαγόμενων κρασιών της Νάουσας σε τρεις γλώσσες: ελληνικά, γαλλικά και εβραϊκά

Το ξινόμαυρο Νάουσας... και οι άλλες ποικιλίες

Το Ξινόμαυρο θεωρείται ως η καλύτερη ερυθρή ποικιλία σταφυλιών της Βόρειας Ελλάδας και μια από τις σημαντικότερες στην χώρα γενικότερα. Λόγω της μακράς ιστορίας της καλλιέργειας σε διάφορες εδαφοκλιματικές συνθήκες, η ποικιλία παρουσιάζει μεγάλη παραλλακτικότητα. Μετά από συστηματικές μελέτες έχουν απομονωθεί 5 κλώνοι, με πιο σημαντικούς τον Ν3 από το Βελβεντό και τον Ν6 από το Γιαννακοχώρι.

Η ποικιλία είναι απόλυτα προσαρμοσμένη με την περιοχή της Νάουσας. Ίσως γι' αυτό και τα χαρακτηριστικά των κρασιών που παράγονται εκεί είναι μοναδικά και ξεχωρίζουν εύκολα από όλα τα άλλα (terroir). Στη ζώνη Π.Ο.Π. της Νάουσας παράγονται κρασιά από 18 οινοποιεία, ενώ άλλα 4 οινοποιεία βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή. Το ξινόμαυρο, ή αλλιώς Ποπόλκα ή Μαύρο Ναούσης, είναι μια ποικιλία υψηλών επιδόσεων, που μπορεί να δώσει διάφορους τύπους κρασιών: ερυθρά, ροζέ, λευκά, ήρεμα, αφρώδη, ξηρά ή γλυκά.

Στην περίπτωση των ερυθρών κρασιών, οι οίνοι ΠΟΠ Νάουσας παλαιώνουν τουλάχιστον ένα χρόνο σε γαλλικά δρύινα βαρέλια, έχουν χαρακτηριστικό άρωμα ντομάτας, το οποίο διανθίζεται με νότες ελιάς, φραγκοστάφυλου, βιολέτας και μπαχαρικών. Στο στόμα κύριο στοιχείο είναι η υψηλή οξύτητα και οι δυναμικές τανίνες. Όταν παλαιώσουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα η μύτη εμπλουτίζεται, το στόμα μαλακώνει, οι τανίνες σμιλεύονται-στρογγυλεύουν. Αυτό τα κάνει πιο προσιτά

Κρασιά του οινοποιείου Αργατία (αριστερά) και το Grande Reserve από τον συνεταιρισμό Vaeni Naoussa (δεξιά)

γευστικά και έτσι κερδίζουν ακόμα και αυτούς που «φοβούνται» τον ατίθασο χαρακτήρα που τα συνοδεύει κατά τη διάρκεια της πρώτης νεότητας. Τα ροζέ κρασιά από Ξινόμαυρο έχουν ευχάριστη μύτη φρούτων με γεμάτο σώμα, τα αφρώδη είναι τραγανά και πλούσια, ενώ τα λευκά έχουν φινετσάτα αρώματα και λιπαρό στόμα.

Στους αμπελώνες της Νάουσας καλλιεργούνται (σε μικρότερη έκταση) και άλλες ενδιαφέρουσες τοπικές ποικιλίες, όπως το λευκό πρεκνιάρικο με έντονα αρώματα, μεσαία οξύτητα και υψηλό αλκοολικό τίτλο, η σπάνια ερυθρή σέφκα, ο ροδίτης, αλλά και διεθνείς ποικιλίες όπως το merlot και το syrah. Από αυτές τις ποικιλίες, με συμμετοχή και του Ξινόμαυρου, προέρχονται οι «τοπικοί οίνοι Ημαθίας». Το Ξινόμαυρο, ο πρωταγωνιστής της ζώνης, τα τελευταία χρόνια έχει όλο και αυξανόμενη δημοτικότητα. Από κρασί για λίγους, ενημερωμένους οινόφιλους είναι πλέον δημοφιλές σε ένα ευρύτερο κοινό, που αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα και την πολυχρηστικότητά του στο καθημερινό τραπέζι, δίπλα σε κόκκινα κρέατα, ελληνικά μαγειρευτά πιάτα και πικάντικα τυριά. Οι επιλογές σε ετικέτες είναι πάρα πολλές... Γι' αυτό και εμείς συνεχίζουμε το ταξίδι στα οινοποιεία της περιοχής, για να δοκιμάσουμε και να σας προτείνουμε τις καλύτερες.

Οι παραγωγοί και τα κρασιά

Τα οινοποιεία της Νάουσας συνθέτουν μια μεγάλη πολύχρωμη βεντάλια. Από μικρά οικογενειακά, παραδοσιακά ή μοντέρνα, μέχρι μεγάλα και εμβληματικά, παρουσιάζουν μια αξιοσημείωτη πολυμορφία. Την ίδια πολυμορφία παρουσιάζουν και οι οινοποιοί που βρίσκονται πίσω από τα κρασιά της περιοχής. Πάμε να τους γνωρίσουμε...

Αργατία (Οινοποιείο)

Ο Παναγιώτης Γεωργιάδης και η Χαρούλα Σπινθηροπούλου δημιούργησαν το 2000 ένα μικρό μοντέρνο οινοποιείο στην περιοχή Ροδοχώρι, μια ανάσα από τη Νάουσα. Ταυτόχρονα, επέλεξαν με προσοχή τους αμπελώνες τους σε δυο βασικές ζώνες, στην Κράσνα Ροδοχωρίου και στη Λάκκα Γιαννακοχωρίου. Η καλλιέργειά με βάση τις ποικιλίες ξινόμαυρο, νεγκόσκα, μοσχόμαυρο, μαλαγουζιά, ασύρτικο και αθήρι είναι αυστηρά βιολογική. Η ξενάγηση στο οινοποιείο περιλαμβάνει μύηση στις αρχές της βιολογικής καλλιέργειας και γευστική δοκιμή των κρασιών. Εμείς, από τα κρασιά που δοκιμάσαμε, ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Αργατία Ξινόμαυρο 2009.

Αργατία Ξινόμαυρο 2009 (ΠΓΕ Μακεδονία - Ερυθρός - Ποικιλία Ξινόμαυρο): *Ερυθρό με λίγο κεραμιδί. Καθαρά και έντονα αρώματα ζαμπόν, ντομάτας, καραμέλας και μπαχαρικών, όπως γαρίφαλου. Στόμα γεμάτο, γλυκό, με έντονες τανίνες που μουδιάζουν ευχάριστα το στόμα και καλά ζυγισμένη οξύτητα. Καλή επίγευση και μεγάλη διάρκεια.* **90/100 (εξαιρετικό)**

Vaeni Naoussa

Δεν είναι τυχαίο ότι ο οινοποιητικός συνεταιρισμός Νάουσας συγκαταλέγεται στους αξιόλογους και υγιείς συνεταιρισμούς. Ιδρύθηκε το 1983, με τη συνέργεια 330 αμπελουργών, διαθέτει 236 στρέμματα ιδιόκτητων αμπελώνων και σήμερα αντιπροσωπεύει το 50% της παραγωγής στην περιοχή εξάγοντας συγχρόνως μεγάλη ποσότητα κρασιών σε πολλές χώρες του εξωτερικού. Ο πρώτος τρύγος πραγματοποιήθηκε το 1984 και από τότε δεν έχει σταματήσει η αναπτυξιακή πορεία και βελτίωση των κρασιών. Το οινοποιείο είναι εξοπλισμένο με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας και παράγει μια

Ο «Παλιοκαλιάς» από το Οινοποιείο Δαλαμάρα (αριστερά) και ετικέτες κρασιών από το Κτήμα Κελεσίδη (δεξιά)

μεγάλη γκάμα κρασιών, ΠΟΠ Νάουσα, καθώς και λευκά ή ροζέ κρασιά από Ξινόμαυρο και άλλες ποικιλίες. Εμείς, από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Naoussa Grande Reserve 2006.

Naoussa Grande Reserve 2006 (ΠΟΠ Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο, Ωρίμανση σε βαρέλι): *Μεσαίου βάθους ερυθρό. Τυπικά αρώματα από φρέσκο βατόμουρο, σε συνδυασμό με ρόδι, πιπέρι, βανίλια, γαρύφαλλο και πιο ώριμες νότες μαρμέλαδας δαμάσκηνου. Γεύση γεμάτη, καλή οξύτητα και τανίνες που κάνουν γρήγορα την εμφάνισή τους και παραμένουν μέχρι την επίγευση, προσδίδοντας ένταση και νοστιμιά.* **87/100 (πολύ καλό)**

Δαλαμάρα (Οινοποιείο)

Από τα μέσα του προηγούμενου αιώνα, ο Ιωάννης Γεωργίου Δαλαμάρας δημιούργησε τον πρώτο αμπελώνα στη ζώνη της Νάουσας. Από τότε μέχρι σήμερα, η οικογένεια δεν έχει σταματήσει να εργάζεται στους αμπελώνες και στην παραγωγή κρασιού. Σήμερα υπεύθυνος είναι ο Κωνσταντίνος Δαλαμάρας, που συνεχίζει πιστά την παράδοση. Τα κρασιά Δαλαμάρα είναι αποτέλεσμα της αγάπης, των ανησυχιών και των εμπειριών 5 γενιών της οικογένειας. Εμείς, από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Παλιοκαλιάς 2011.

Παλιοκαλιάς 2011 (ΠΟΠ Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο): *Μεσαίου βάθους ερυθρό. Αρώματα ξερών κόκκινων φρούτων και μπαχαρικών, όπως πιπεριού και κανέλας, με ντομάτα, δαμάσκηνο, βύσσινο και ζωικές νότες. Γεύση γεμάτη, με γλύκα, αρκετές τανίνες και αισθητή οξύτητα.* **80/100 (καλό)**

Διαμαντάκου (Κτήμα)

Ένας οικογενειακός αμπελώνας 40 στρεμμάτων στους πρόποδες του Βερμίου σε υψόμετρο 280μ., με το οινοποιείο στο κέντρο δίνει υπόσταση σε μια εκμετάλλευση που συγκαταλέγεται στις νέες ποιοτικές εκπλήξεις της περιοχής. Προσεχτική καλλιέργεια του Ξινόμαυρου και της σπάνιας λευκής ποικιλίας πρεκνιάρικο, έμπειρη οινοποίηση και μια υπόγεια κάβα παλαίωσης, οδηγούν στην παραγωγή κρασιών αξιοσημείωτης ποιότητας. Εμείς από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Νάουσα 2009.

Νάουσα 2009 (Ο.Π.Α.Π. Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο, Ωρίμανση σε βαρέλι): *Μεσαίου βάθους, με λίγο κεραμιδί. Αρώματα ζαμπόν και μπέικον με ντομάτα και ελιά, λίγο φραγκοστάφυλο και κανέλλα. Στόμα γεμάτο, γλυκό, με ωραία οξύτητα και ελαφρά καμένα αρώματα. Καλή διάρκεια και υψηλή οξύτητα μέχρι το τέλος.* **86/100 (πολύ καλό)**

Κελεσίδη (Κτήμα)

Στην καρδιά της οινοποιητικής ζώνης του Ξινόμαυρου, στο Γιαννακοχώρι, βρίσκεται το κτήμα Κελεσίδη, με κύριο χαρακτηριστικό ένα πέτρινο παραδοσιακό οινοποιείο. Το κτήμα δημιουργήθηκε με σκοπό την παραγωγή ποιοτικών κρασιών, αντιπροσωπευτικών της περιοχής. Η έμφαση στην καλή πρώτη ύλη και το μεράκι της οικογένειας στην προσεγμένη διαδικασία παραγωγής, έδωσε ως αποτέλεσμα κρασιά που ξεχωρίζουν για τα οργανοληπτικά τους χαρακτηριστικά και την ιδιαίτερη γεύση τους. Εμείς από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων τον Ευωδέα 2008.

Ευωδέας 2008 (ΠΓΕ Ημαθία, Ερυθρός): *Βαθύ ερυθρό. Αρώματα υπερώριμων κόκκινων φρούτων, ντομάτα, σταφίδα και μπαχαρικά. Στόμα πληθωρικό, με γλύκα, ωραίες τανίνες που φανερώνουν συμπύκνωση και οξύτητα που ενσωματώνεται τέλεια.* **86/100 (πολύ καλό)**

Αμπελώνες στο «Κτήμα Κυρ-Γιάννη» στο Γιαννακοχώρι (αριστερά) και ο Μάρκος Μαρκοβίτης στους αμπελώνες του (δεξιά)

Κόκκινος (Οινοποιείο)

Το κτήμα Κόκκινου παράγει κρασιά από τις τοπικές ποικιλίες Ξινόμαυρο, νεγκόσκα, νασουσαίικο, σέφκα και πεκνιάρικο, με μεγαλύτερη έμφαση στο Ξινόμαυρο. Οι αμπελώνες της οικογένειας βρίσκονται σε 3 στρατηγικές τοποθεσίες: 12 στρέμματα στη Γάστρα, 12 στον Παλιοκαλιά και άλλα 12 στο Δαλαμάρι. Το οινοποιείο είναι το νεότερο στην περιοχή. Βρίσκεται στο κέντρο της Νάουσας και δημιουργήθηκε με πολύ αγάπη και φροντίδα από την οικογένεια Κόκκινου. Οι χώροι του οινοποιείου είναι προσεγμένοι με την αίθουσα της γευσιγνωσίας να ξεχωρίζει για την παραδοσιακή της διακόσμηση και τη ζεστασιά της. Εμείς, από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Κόκκινος 2010.

Κόκκινος 2010 (ΠΟΠ Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο): *Μεσαίου βάθους ερυθρό. Ευδιάκριτα και τυπικά αρώματα πιπεριού, κανέλας, γαρύφαλλου, ντομάτας και φραγκοστάφυλων. Στόμα που μπαίνει γλυκά και τανίνες, που γρήγορα πλημμυρίζουν τις αισθήσεις και ακολουθούν με ένταση τα οξέα.* **83/100 (καλό)**

Κυρ-Γιάννη (Κτήμα)

Το Κτήμα Κυρ- Γιάννη συνεχίζει μια μακρά οικογενειακή παράδοση στην παραγωγή οίνων υψηλής ποιότητας. Η ιστορία του συγκεκριμένου κτήματος αρχίζει το 1997 από τον Γιάννη Μπουτάρη και συνεχίζει να εξελίσσεται μέχρι σήμερα υπό την καθοδήγηση του Στέλιου Μπουτάρη. Αυτό που παραμένει σταθερό είναι η φιλοσοφία του κτήματος σε ό,τι αφορά την ολοκληρωμένη καλλιέργεια και τη δημιουργία κρασιών με πολυδιάστατο χαρακτήρα, αρωματική φινέτσα και δυνατότητα παλαίωσης. Η παραγωγή γίνεται στο οινοποιείο, που βρίσκεται στο Γιαννακοχώρι, ένα πανέμορφο αναπαλαιωμένο και επισκευασμένο διατηρητέο κτίσμα. Οι ιδιόκτητοι αμπελώνες, που αγγίζουν τα 500 στρέμματα, βρίσκονται στην ίδια περιοχή, σε υψόμετρο 250-300m και καλλιεργούνται κυρίως με ξινόμαυρο. Όλα τα κρασιά του κτήματος είναι ελκυστικά στον καταναλωτή. Από τα κρασιά που δοκιμάσαμε, ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Διάπορο 2011.

Διάπορος 2011 (ΠΓΕ Ημαθία, Ερυθρός, Ποικιλίες Ξινόμαυρο, Syrah, Ωρίμανση σε βαρέλι): *Σκούρο κόκκινο. Ευγενικά αρώματα φύλλου ντομάτας, αίσθηση σύκου και νότες από φραγκοστάφυλο, καπνό, βανίλια, πιπέρι, κανέλα και σοκολάτα. Στόμα πλούσιο, με τανίνες, οι οποίες προσδίδουν εξαιρετική δομή. Οξύτητα σε βαθμό υπερβολής, που δίνει εκρηκτική ζωντάνια και αίσθηση ξύλου στην επίγευση.* **93/100 (εξαιρετικό)**

Μαρκοβίτης

Ο Μάρκος Μαρκοβίτης, τρίτης γενιάς οινοποιός, συνεχίζει την παράδοση στα χνάρια του πατέρα του Δημήτρη και του παππού του, ο οποίος δημιούργησε το οινοποιείο της οικογένειας. Η οικογένεια ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με την καλλιέργεια και την εμφιάλωση του ξινόμαυρου. Με μεγάλη προσήλωση, φροντίδα και πάθος, ο στόχος του Μάρκου είναι η ανάδειξη των τυπικών χαρακτηριστικών της Νάουσας. Η προσπάθεια αυτή καθρεπτίζεται στη μοναδική και ιστορική ετικέτα που κυκλοφορεί το οινοποιείο, το Chateau Πήγασος. Εμείς από τις χρονιές που δοκιμάσαμε, ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Chateau Πήγασος 2007.

Chateau Πήγασος 2007 (Ο.Π.Α.Π. Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο): *Μεσαίου βάθους κόκκινο, με κεραμίδι αποχρώσεις. Αρώματα ξερών χόρτων, με κόκκινα φρούτα, ξερά μπαχαρικά, σοκολάτα, δαμάσκηνο, λίγο αποξηρα-*

«Naoussa» 2010 της οινοποιείας Τσάνταλη (αριστερά) και δεξιά οι ετικέτες από το Κτήμα Φουντή (διακρίνεται η «Ναουσαία»)

μένη ντομάτα και ζωικές νύξεις. Στόμα που ξεκινάει με γλύκα, άφθονη οξύτητα και καλά ενσωματωμένες τανίνες, που εμφανίζουν ελαφριά τραχύτητα στο τελείωμα. **84/100 (καλό)**

Μελιτζανή (Κτήμα)

Η οικογένεια Μελιτζανή ασχολείται με το αμπέλι και το κρασί από το 1918. Οι ιδιόκτητοι αμπελώνες του κτήματος, (30 στρέμματα), βρίσκονται στη Γάστρα, ενώ το παραδοσιακό οινοποιείο είναι στην καρδιά της Νάουσας. Σήμερα, στο τιμόνι της εταιρείας είναι η τρίτη γενιά, η Ελισάβετ Μελιτζανή και ο Στέλιος Γιαμαλίδης, που αφιερώνουν τον περισσότερο χρόνο τους στην ποιοτική βελτίωση των κρασιών. Η παραγωγή τους αγγίζει ετησίως της 20.000 φιάλες, από τις οποίες το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά την ΠΟΠ ετικέτα Νάουσα. Εμείς, από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Νάουσα 2010.

Νάουσα 2010 (ΠΟΠ Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο): *Μεσαίου βάθους ερυθρό. Αρώματα κόκκινου μήλου, ντομάτας, πιπεριού, μαρμελάδας δαμάσκηνου, με ζωικές νότες. Ευγενικό στόμα, με πολύ γλύκα και τανίνες, που δηλώνουν διακριτικά την παρουσία τους. Ελαφρά τραχύ τέλος.* **78/100 (Ενδιαφέρον)**

Τσάνταλης

Πριν από 130 σχεδόν χρόνια, η οικογένεια Τσάνταλη ξεκίνησε την καλλιέργεια αμπελιού και την παραγωγή κρασιών στη βορειοανατολική Ελλάδα. Το 1938 δημιούργησε το πρώτο οινοποιείο στις Σέρρες και μερικά χρόνια αργότερα, το 1948, το δεύτερο στη Νάουσα. Σήμερα, διαχειρίζεται περίπου 1.000 εκτάρια σε 14 ξεχωριστές ζώνες και αποτελεί σημείο αναφοράς για το ελληνικό κρασί. Ειδικά το οινοποιείο της Νάουσας ελέγχει την καλλιέργεια 250 ιδιόκτητων στρεμμάτων ξινόμαυρου. Η ποσότητα αυτή, μάλιστα, δεν είναι επαρκής και συμπληρώνεται με επιπλέον 700 τόνους σταφυλιού, από 100 επιλεγμένους αμπελουργούς της περιοχής. Αυτά τα σταφύλια χρησιμοποιούνται στην παραγωγή του ΠΟΠ Νάουσας. Από τα κρασιά που δοκιμάσαμε, ξεχωρίσαμε μεταξύ άλλων το Νάουσα Reserve 2010.

Νάουσα Reserve 2010 (ΠΟΠ Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο): *Βαθύ ερυθρό. Δυνατά αρώματα κόκκινου φρούτου, συμπυκνωμένου βατόμουρου και βύσσινου, με νότες μέντας και γλυκόριζας. Η ντομάτα είναι στο υπόβαθρο. Στόμα γεμάτο, με γλυκύτητα, καλή οξύτητα και τανίνες που εξελίσσονται σταδιακά. Ισορροπημένη και αρμονική γεύση. Καλή και νόστιμη επίγευση.* **91/100 (εξαιρετικό)**

Φουντή (Κτήμα)

Η μικρή, σύγχρονη οικογενειακή μονάδα του Νικόλαου Φουντή, βρίσκεται στην καταπράσινη περιοχή της Νέας Στράντζας, περίπου 4χλμ. έξω από τη πόλη της Νάουσας. Οι ιδιόκτητοι αμπελώνες απλώνονται σε 4 περιοχές και καλλιεργούνται υπό την επίβλεψη της οικογένειας, με τις ποικιλίες ξινόμαυρο και merlot. Το οινοποιείο ολοκληρώθηκε το 1998 και αποτελεί μια πρότυπη μονάδα δυναμικότητας 200 τόνων. Τα κρασιά που παράγονται είναι συνδυασμός της παράδοσης και της σύγχρονης τεχνολογίας. Εμείς από τα κρασιά που δοκιμάσαμε ξεχωρίσαμε, μεταξύ άλλων τη Ναουσαία 2008.

Ναουσαία 2008 (Ο.Π.Α.Π. Νάουσα, Ερυθρός, Ποικιλία Ξινόμαυρο, Ωρίμανση σε βαρέλι): *Μεσαίου βάθους ερυθρό. Στη μύτη εμφανίζεται ελαφρά ζωικό, με νότες ντομάτας, πιπεριάς, μπέικον και καραμέλας βουτύρου. Στόμα γεμάτο, αρκετό για να ελέγξει τις αρχικές τανίνες, που στη συνέχεια, όμως, γίνονται πιο στυφές.* **83/100 (καλό)**

Τα ερείπια του Ζυθοποιείου ΦΙΞ στη Θεσσαλονίκη πρώην «Όλυμπος-Ναούσα»

ΗΝΩΜΕΝΑ ΖΥΘΟΠΟΙΕΙΑ ΟΛΥΜΠΟΣ - ΝΑΟΥΣΑ Α.Ε.

γράφει ο Αλέξανδρος Οικονόμου, Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος

Η πρώτη επαφή, εξοικείωση των Ελλήνων, μετά την εγκαθίδρυση του Νέου Ελληνικού κράτους, με το ζύθο - μπύρα και η απαρχή του κλάδου της ελληνικής ζυθοποιίας έχει τις ρίζες της στην εποχή του βασιλιά Όθωνα. Αρχικά τον Όθωνα συνόδεψαν στην Ελλάδα αυλικοί και στρατιωτικό άγημα από αξιωματικούς και εθελοντές στρατιώτες. Αργότερα ήρθαν στην Ελλάδα και άλλοι Βαυαροί μόνοι ή με τις οικογένειές τους. Όλοι οι πιο πάνω, αυλικοί, στρατιωτικοί και πολίτες αποτέλεσαν την βαυαρική παροικία στην Αθήνα. Για την κοινωνική συναναστροφή και ψυχαγωγία τους δημιουργήθηκαν στέκια συνάντησής τους στα οποία είχαν την δυνατότητα να απολαμβάνουν και το εθνικό τους ποτό το οποίο εισάγονταν αρχικά από την Βαυαρία.

Σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία του πρώτου ζυθοποιείου στην Ελλάδα, μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό ο Γ.Α. Αναστασόπουλος, στο έργο του «Ιστορία της Ελληνικής Βιομηχανίας», αναφέρει: *«Το 1840 ιδρύεται το πρώτον ζυθοποιείον εις τας Αθήνας χάριν των Γερμανών που υπηρετούσαν εις τον ελληνικόν στρατόν»*, αργότερα δε *«ιδρύθησαν και έτερα δύο»*. Το 1885 - σημειώνει- *«Υπάρχουσι προσέτι 7 ζυθοποιεία παράγοντα 400 - 600.000 οκ. ζύθου αξίας 250 - 350.000 δρχ. και 3 παγοποιεία, εκ των οποίων τα δύο ατμοκίνητα με παραγωγήν συνολικώς 400.000 δρχ. ετησίως»*.

Την περίοδο 1860 - 1895 αυτή ο κλάδος της ελληνικής ζυθοποιίας κυριαρχείται από την επιχειρηματική προσωπικότητα και δραστηριότητα του Ιωάννη Γεωργ. Φουξ (Johann Georg Fuchs), μετέπειτα Φιξ οποίος έχει αφήσει έντονο το αποτύπωμά του σ' αυτήν. Ο Ιωάννης Γεωργ. Φουξ και μετέπειτα Φιξ ήρθε στην Ελλάδα το 1850 σε ηλικία 18 ετών προκειμένου να επισκεφθεί τον πατέρα του Γεώργιο Ιωάν. Φιξ, ο οποίος ήταν μεταλλειολόγος στο επάγγελμα που εργάστηκε στα μεταλλεία της Κύμης και του Λαυρίου.

Ο Ιωάννης Γεωργ. Φουξ και μετέπειτα Φιξ προσελήφθη αρχικά και εργάσθηκε ως οικονόμος του οίκου συντηρήσεως των ανακτόρων του βασιλιά Όθωνα μέχρι την εκθρόνισή του το 1862. Μετά, εργάστηκε στο ζυθοποιείο του Μέλχερ (Melcher). Στο ζυθοποιείο αυτό έμαθε από τον Μέλχερ την τέχνη της ζυθοποιίας. Το 1866 μετά τον θάνατο του Μέλχερ αγόρασε το ζυθοποιείο του από τους κληρονόμους του. Αυτή ήταν η αρχή της οικοδόμησης της αυτοκρατορίας του στο χώρο της ζυθοποιίας!

Εκτός Αθηνών τώρα, ιδρύεται στην Πάτρα το 1876 από τον Λορέντζο Μάμο το πρώτο ελληνικής ιδιοκτησίας ζυθοποιείο - ζυθοπωλείο. Το εργοστάσιο όμως δεν έμελλε να πετύχει, με αποτέλεσμα να μεταφερθεί η παραγωγική του δραστηριότητα στην Αθήνα. Το εγχείρημα επαναλαμβάνεται το 1908 από τον γιο του Λορέντζου Μάμου, τον Πέτρο, που σε συνεργασία με τον σταφιδεμπορικό οίκο Άμβουργερ ιδρύουν στην Πάτρα το «Πατραϊκό Εργοστάσιο Ζυθοποιίας και Παγοποιίας ΜΑΜΟΣ & ΣΙΑ» που άρχισε την λειτουργία του το Νοέμβριο του 1909.

Η ζυθοποιία αυτή λειτούργησε μέχρι περίπου το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1970, οπότε και διέκοψε τη λειτουργία της. Όσο διήρκεσε η δραστηριότητά της, πρόσφερε στους καταναλωτές ποιοτική μπίρα, της οποίας η παραγωγή, το 1925 για παράδειγμα, ανερχόταν στα 2 εκατομμύρια οκάδες ετησίως.

Ο δημιουργός της βιομηχανίας, Ιωάννης Φιξ (επάνω) και ο Κάρολος Φιξ (κάτω) που την έκανε γνωστή σε όλη την Ελλάδα

Η Ζυθοποιία Όλυμπος Α.Ε.

Στην υπό οθωμανική κυριαρχία Θεσσαλονίκη, το 1892, οι επιχειρηματίες Solomon Fernadez και Josef Misrachi, σε στενή σχέση με τη βιομηχανία σιτηρών, από τις βασικές επιχειρήσεις του οίκου της οικογένειας Allatini, ιδρύουν αρχικά μία οινοπνευματοποιία και στη συνέχεια το πρώτο ζυθοποιείο στην Θεσσαλονίκη με την επωνυμία: Fernadez - Misrachi & Cie.

Το 1911 η επιχείρηση αυτή αλλάζει τον τίτλο - επωνυμία της σε Societe Anonyme Brasserie Olympos (Ζυθοποιία Όλυμπος Α.Ε.) Το μετοχικό της κεφάλαιο ανέρχονταν σε 60.000 τουρκικές λίρες, που στη συνέχεια αυξήθηκε σε 80.000 λίρες. Την πλειοψηφία των μεριδίων κατείχε η «Τράπεζα Θεσσαλονίκης» (Selanik Bankasi – Banque de Salonique) με ένα ποσοστό περί το 70-75%.

Το «Όλυμπος», με εξαγωγές επί τουρκοκρατίας στη Θράκη και Κωνσταντινούπολη, ήταν ένα από τα μεγαλύτερα και παλαιότερα της Ευρωπαϊκής Τουρκίας. Είχε ιδρυθεί από τους Allatini αρχικά, το 1883, ως οινοπνευματοποιείο. Το 1885 η επιχείρηση άρχισε να παράγει, με γαλλικό εξοπλισμό, υψηλού βαθμού επεξεργασμένο οινόπνευμα, με στόχο τα 15.000 εκατόλιτρα.

Λειτούργησε έτσι για δυόμισι περίπου χρόνια. Πάνω στις βάσεις της υφιστάμενης παραγωγικής μονάδας, η επιχείρηση μετατράπηκε το 1892 σε ζυθοποιείο, το Olympos. Στο τέλος του 1911 έγιναν πρόσθετες νέες εγκαταστάσεις και η ιδιοκτησία πέρασε στη Societe Anonyme Brasserie Olympos της επιχείρησης Misrachi, Fernandez & Cie.

Η ζυθοποιία ξεκίνησε με την παλιά παραγωγική δυνατότητα των 4.000 εκατόλιτρων και οι πωλήσεις του πρώτου χρόνου ήταν

λιγότερο από 3.000 εκατόλιτρα, χωρίς την πραγματοποίηση κέρδους, λόγω του υψηλού κόστους παραγωγής για έναν τόσο μικρό όγκο. Ακολούθησαν διαδοχικές επεκτάσεις του εργοστασίου, ώστε στο τέλος του 1912 είχε πια τη δυνατότητα παραγωγής 60.000 εκατόλιτρων υπό φυσιολογικές συνθήκες, ή και δυνατότητα μέγιστης παραγωγής 80.000 εκατόλιτρων.

Η κίνηση του εργοστασίου επιτυγχανόταν με ατμό, από 3 δίπυρους λέβητες θερμαντικής επιφάνειας 60 τετραγωνικών μέτρων. Για καύσιμα χρησιμοποιούσε είτε τουρκικό άνθρακα (από την Ηράκλεια) είτε αγγλικό (από το Cardiff), επιτυγχάνοντας την κίνηση μίας ατμομηχανής 250 ίππων. Υπήρχε και μία εφεδρική, παλαιά ατμομηχανή, μάρκας Augsburg, 150 ίππων. Όλη η εγκατάσταση είχε, κατά τα άλλα, ηλεκτρική τροφοδοσία από μία γεννήτρια 90 ίππων. Η συνολική ισχύς που διέθετε το εργοστάσιο ήταν, δηλαδή, περίπου 500 ίπποι. Ο υπόλοιπος εξοπλισμός ήταν ένα ξηραντήριο και 4 κλίβανοι.

Το εργοστάσιο παρήγαγε ζύθο όγκου 1.020 εκατόλιτρων σε βαρέλια και άνω των 1.600 εκατόλιτρων σε πίθους. Οι αποθηκευτικές εγκαταστάσεις του ήταν μοντέρνες, σε μία προσπάθεια να αντιμετωπισθούν οι δυσκολίες αποθήκευσης λόγω του ζεστού κλίματος της πόλης. Διέθετε επίσης βυνοποιείο (το μοναδικό το 1914 σε όλη την Ελλάδα), που χρησιμοποιούσε ντόπια κριθή, αποκομίζοντας μεγαλύτερα κέρδη με την αποφυγή πληρωμής φόρων για την εισαγωγή βύνης από το εξωτερικό, όπως τα υπόλοιπα ζυθοποιεία.

Στο παρελθόν, ένα μέρος της κριθής εισαγόταν από την Ανατολία, ενώ η ζύμη (μαγιά) από το Μόναχο. Συνολικά το Olympos απασχολούσε 200 εργάτες (αριθμός υψηλός, λόγω έλλειψης σύγχρονου συστήματος ηλεκτροκίνησης). Από αυτούς, οι 80 απασχολούνταν στην κυρίως ζυθοποιία. Οι περισσότεροι στο χειρισμό των μηχανών ήταν μέχρι το 1912 Έλληνες, στο τμήμα επεξεργασίας και στην αποθήκη Βούλγαροι, στο τμήμα εμφιάλωσης Βούλγαροι και Ισραηλίτες. Οι Βούλγαροι κάλυπταν συνήθως τις επίπονες εργασίες.

Ζυθοποιία Νάουσα, Βιομηχανία Πάγου, Ψυγείων Γεωργιάδης & Σία

Την επόμενη χρονιά (1912) ιδρύεται στη Θεσσαλονίκη η «Ζυθοποιία Νάουσα, Βιομηχανία Πάγου, Ψυγείων Γεωργιάδης & Σια» («Brasserie Naoussa, Fabriquede Glaceset Halles Frigorifiques Georgiadis & Cie») μετά από πρωτοβουλία του Ιορδάνη Γεωργιάδη από την Νεάπολη (Νέβσεχιρ) Καππαδοκίας και συνεργάτες - συμμετόχους τους Ναουσαίους Γρ. Λόγγο, Νικ. Πλατσιούκα, Γρ. Τσίτση, Γρ. Κύρτση κλπ. Το μετοχικό κεφάλαιο της ομορρύθμου εταιρείας ήταν 1.000.000 δρχ.

Η μονάδα ήταν εγκατεστημένη στο κήπο του Μπεχτσινάρ στην πόλη της Θεσσαλονίκης απέναντι από την Ζυθοποιία Όλυμπος Α.Ε.

Προήλθε από μία μικρή βιομηχανία πάγου που είχε ιδρυθεί το 1909 από τους αδελφούς Γεωργιάδη. Ο μηχανολογικός εξοπλισμός και οι διάφορες εγκαταστάσεις (μεταχειρισμένα) εισήχθησαν από την Βαυαρία από ένα ζυθοποιείο που λειτουργούσε εκεί (αποξήλωση και επανεγκατάσταση στη Θεσσαλονίκη).

Η μονάδα ήταν ηλεκτροδοτούμενη, με τη χρήση μίας γεννήτριας 40 ίππων και 11 ηλεκτρικών κινητήρων. Το ζυθοβραστήριο λειτουργούσε με ατμό και είχε παραγωγική δυναμικότητα 70 εκατόλιτρων ανά ζυθόβραση - καζανιά.

Η ετήσια παραγωγική δυναμικότητα του ζυθοποιείου ήταν 20.000 εκατόλιτρα. Η εμφιάλωση 20.000 φιαλών καθημερινά γινόταν με αμερικανικό σύστημα. Οι θάλαμοι ζύμωσης, σίτευσης ήταν εξοπλισμένοι με δεξαμενές - δοχεία με επάλειψη εμαγιέ. Η μονάδα δεν

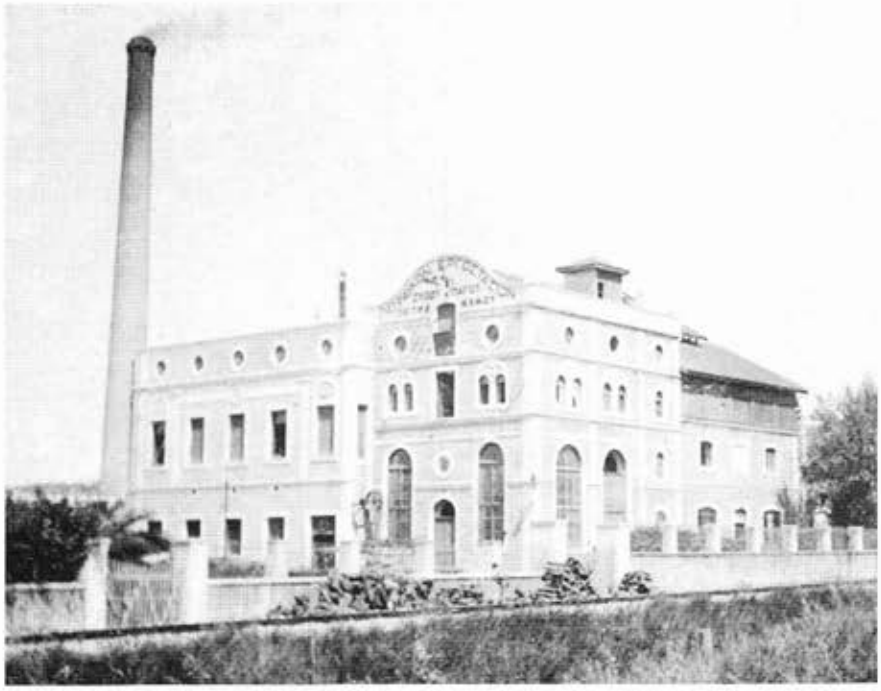

Το κτήριο «Εργοστάσιο Ζυθοποιίας και Παγοποιίας ΜΑΜΟΣ & ΣΙΑ» στην Πάτρα

διέθετε δικό της βυνοποιείο και οι αναγκαίες ποσότητες για την παραγωγή του ζύθου της εισάγονταν από την Αυστρία και Γερμανία.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας είχε αναθέσει την διεύθυνση του εργοστασίου στον Γρηγόριο Δ. Λόγγο και την τεχνική διεύθυνση στον Αυστριακό Ζυθοποιό Wilhelm Schawackhoefer.

Τα ζυθοποιεία της Θεσσαλονίκης «Όλυμπος» και «Νάουσα» συναγωνίζονταν με επιτυχία τον εισαγόμενο ευρωπαϊκό ζύθο τόσο από πλευράς ποιότητας –παρήγαγαν εφάμιλλο ζύθο– όσο, ιδίως, και από πλευράς τιμής (ο εισαγόμενος επιβαρύνονταν με πολύ υψηλή φορολογία, 0,32 δραχμές ανά χιλιόγραμμο ή 1,10 ανά φιάλη).

Την ίδια δυνατότητα απέκτησαν και απέναντι στα ζυθοποιεία της Αθήνας και Πάτρας μετά την 1-7-1914, οπότε εξισώθηκε η φορολογία ζύθου στη Θεσσαλονίκη με τη φορολογία της Παλαιάς Ελλάδας και μπορούσαν πλέον να αποστέλλουν ζύθο και στην υπόλοιπη χώρα.

Έτσι, το 1915 στο ενιαίο πλέον Ελληνικό κράτος λειτουργούν οι εξής ζυθοποιίες:

- Μ. & Ε. Κλωναρίδης & Σία-Αθήνα
- Κάρολος Φιξ-Αθήνα
- Πέτρος Μάμος-Πάτρα
- Ζυθοποιία Όλυμπος Α.Ε.-Θεσσαλονίκη
- Ζυθοποιία Νάουσα, Βιομηχανία Πάγου, Ψυγείων Γεωργιάδης & Σία-Θεσσαλονίκη.

Η παραγωγή πάγου ήταν το δεύτερο αντικείμενο δραστηριότητας των ζυθοποιείων «Όλυμπος» και «Νάουσα». Το ζυθοποιείο «Νάουσα» προήλθε, όπως είπαμε, από μία βιομηχανία πάγου. Τον εξοπλισμό του τμήματος παραγωγής πάγου αποτελούσαν ένας συμπιεστής αμμωνίας και ένας διπλός συμπιεστής. Κίνηση παρείχε μία ατμομηχανή 160 ίππων, ενώ υπήρχε και μία παλαιά εφεδρική, της αρχικής παγοποιίας, 60 ίππων.

Το άλλο ζυθοποιείο, «Όλυμπος» είχε παγοποιείο με δυνατότητα παραγωγής 20 τόνων ημερησίως. Η πελατεία των παγοποιείων ήταν τα καταστήματα της πόλης και λιγότερο οι ιδιώτες, οι οποίοι προμηθεύονταν πάγο από τους χωρικούς του Χορτιάτη. Οι κάτοικοι, εκεί, παρήγαγαν πάγο με πρωτόγονη μέθοδο, διατηρώντας λάκκους γεμάτους με νερό που το χειμώνα πάγωνε, και το καλοκαίρι τον μετέφεραν στη Θεσσαλονίκη σκεπασμένο με χώματα.

Επιστολόχαρτο με το σήμα της εταιρείας Misrachi, Fernandez & Cie «Brasserie Olympos»

Ηνωμένα Ζυθοποιεία Όλυμπος-Νάουσα Α.Ε.

Το έτος 1920 αποτελεί σταθμό για την Ζυθοποιία της Θεσσαλονίκης. Μετά από σχετικές διαπραγματεύσεις τα ζυθοποιεία, «Ζυθοποιία Όλυμπος Α.Ε.» και «Ζυθοποιία Νάουσα Γεωργιάδης & Σια» αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους και συγχωνεύτηκαν προκειμένου να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τον οξύ και αθέμιτο ανταγωνισμό εξ Αθηνών.

Τα ζυθοποιεία αυτά, ως ανεξάρτητες μονάδες, και πριν την συνένωσή τους, μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης το 1912, διεκδικούσαν ήδη, από το 1915, με αξιώσεις μερίδιο της ελληνικής αγοράς ζύθου.

Η επωνυμία - τίτλος της νέας εταιρείας ήταν «Ηνωμένα Ζυθοποιεία Όλυμπος-Νάουσα Α.Ε.» (Societe Anonymedes Brasseries Reunies Olympos-Naoussa) και κυριότερους μετόχους τους Φερνάντες (κάτοχος του 1/3 των μετοχών, ο οποίος είχε εν τω μεταξύ εγκατασταθεί στο Παρίσι), Τσίτση και άλλους.

Η νέα εταιρεία χρησιμοποίησε για την παραγωγική της δραστηριότητα τις εγκαταστάσεις της Ζυθοποιίας Όλυμπος. Η νέα μονάδα που προέκυψε διέθετε: βυνοποιείο, παγοποιείο, αποθήκες ψυγείων, ενώ ένα ιδιαίτερα επικερδές τμήμα της επιχείρησης αποτέλεσε και η

ίδρυση και λειτουργία του φημισμένου στη συνέχεια εστιατορίου «Όλυμπος-Νάουσα», το οποίο βρισκόταν στη Λεωφόρο Νίκης, όπου και τα γραφεία της εταιρείας.

Το 1925 η ετήσια παραγωγή της εταιρίας σε ζύθο έφτανε τα 60.000 εκατόλιτρα και σε πάγο τις 350.000 παγοκολώνες. Ήταν το τελευταίο μεγάλο εργοστάσιο που είχε απομείνει στα χέρια παλαιών κεφαλαιούχων της πόλης μετά από την εξαγορά-ελληνοποίηση του μύλου Αλλατίνι.

Ο αγώνας για κυριαρχία στην αγορά ζύθου

Για μια χρονική περίοδο μεγαλύτερη της εικοσαετίας, μεταξύ των ετών 1882 – 1903 η εταιρεία Κάρολος Φιξ μονοπωλούσε κυριολεκτικά την αγορά του ζύθου, ελλείψει αξιόλογου ανταγωνιστή που θα διεκδικούσε με αξιώσεις ικανοποιητικό μερίδιο στην τότε αγορά. Από το 1903 εμφανίζονται νέοι ανταγωνιστές που διεκδικούν μερίδιο στην ελληνική αγορά ζύθου: Το Ζυθοποιείο και Παγοποιείο των Μ. & Ε. Κλωναρίδη Ο.Ε. στην οδό Πατησίων στην Αθήνα που ιδρύθηκε το 1903, το Ζυθοποιείο και Παγοποιείο του Πέτρου Μάμου στην Πάτρα που άρχισε την λειτουργία του το Νοέμβριο του 1909 και φυσικά η Ζυθοποιία «Όλυμπος» Α.Ε (1892-1911) και η Ζυθοποιία «Νάουσα», Γεωργιάδης & Σια (1912) που συνενώθηκαν αργότερα (1920) στα «Ηνωμένα Ζυθοποιεία Όλυμπος-Νάουσα Α.Ε.» στη Θεσσαλονίκη.

Ο στόχος, τόσο του Καρόλου Ιωαν. Φίξ, όσο και των γιών του Ιωάννη και Αντώνη που τον διαδέχθηκαν μετά τον θάνατό του το 1922 ήταν προφανής, να ξαναεπανέλθουν στην εκ νέου μονοπώληση εκ μέρους των της ελληνικής αγοράς ζύθου, όπως την είχαν κατά την περίοδο 1882-1903.

Με την πολιτική που ακολούθησαν επεδίωκαν να οδηγήσουν και να εξαναγκάσουν τα ζυθοποιεία που έκαναν την εμφάνισή τους στην ελληνική αγορά ζύθου από το 1903 και μετά να συνεργασθούν μαζί τους αποδεχόμενα τους όρους συνεργασίας που αυτοί θα τους υπαγόρευαν. Έτσι θα επετύγχαναν την εκ νέου μονοπώληση της αγοράς και την επίτευξη και πάλι υπερκερδών.

Τον στόχο τους πέτυχαν μέσω:

1. Της διαχρονικής διαπλοκής των Φιξ με την εκτελεστική και πολιτική εξουσία της Ελλάδος. Διαπλοκή που τους είχε εξασφαλίσει αφενός καθεστώς ευνοιοκρατίας (υψηλότατη δασμολογική προστασία με αποτέλεσμα την έμμεση κατ'αυτόν τον τρόπο απαγόρευση εισαγωγών ζύθου ακόμα και όταν κυριολεκτικά ο Φιξ μονοπωλούσε την αγορά, σκανδαλώδεις δανειοδοτήσεις από τις υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες, δανεισμός με εξευτελιστικά χαμηλότοκα επιτόκια, δασμολογικές απαλλαγές) και αφετέρου την αναγκαία ασπίδα προστασίας στις παντός είδους παραβατικές πράξεις τους από την άσκηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητος (μηδενικός ή πλημμελής έλεγχός τους από τις αρμόδιες αγορανομικές και τελωνιακές αρχές, φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή, αισχροκέρδεια κλπ). Ο πλημμελής έλεγχος από τις αρμόδιες προς τούτο αρχές του κράτους της τήρησης της ισχύουσας νομοθεσίας σχετικά με την ζυθοποιία από τις ζυθοποιίες δημιουργούσε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που τηρούσαν την νομοθεσία και εκείνων που κατά σύστημα παρανομούσαν.

2. Της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης (καταστρατήγηση αρχών υγιούς ανταγωνισμού) που είχε την εποχή εκείνη η εταιρεία Κάρολος Φιξ έναντι των άλλων Ζυθοποιείων και κυρίως των μικρότερων. Ζυθοποιεία ευρισκόμενα το καθένα τους σε διαφορετική φάση εισόδου, ανάπτυξης και εδραίωσής του στην αγορά έχοντας απέναντί τους, ως ανταγωνιστή τους, μία επιχείρηση που από το 1880 λει-

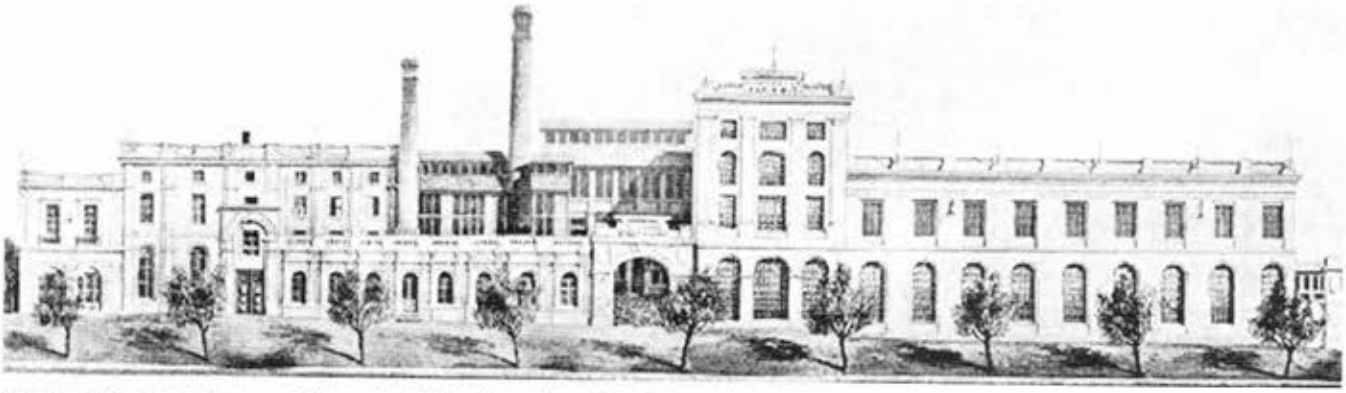

Το ιστορικό εργοστάσιο της ζυθοποιίας ΦΙΞ επί της λεωφόρου Συγγρού στην Αθήνα

τουργούσε στην ελληνική αγορά χωρίς ουσιαστικά άλλο ανταγωνιστή μονοπωλώντας την. Μία αγορά με ελλιπέστατο έως ανύπαρκτο νομοθετικό πλαίσιο, ως προς:

- Τις τεχνικές και ποιοτικές προδιαγραφές του προϊόντος.

- Τον έλεγχο εκ μέρους της πολιτείας της τήρησης από τα ζυθοποιεία της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας περί ζυθοποιίας.

- Τον έλεγχο της ομαλής λειτουργίας του ανταγωνισμού και της αγοράς με ότι αυτό συνεπάγονταν, τόσο ως προς την ποιότητα του παραγομένου και προσφερομένου στον καταναλωτή ζύθου, όσο και ως προς την τιμή που κατέβαλε ο καταναλωτής ζυθοπότης για την αγορά του.

Μέσα σ' αυτό το μεγάλο χρονικό διάστημα (πέραν της εικοσαετίας) που ουσιαστικά μονοπωλούσαν την αγορά είχαν συσσωρεύσει τεράστια υπερκέρδη και πλούτο, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι σε θέση, με βάση την χρηματοοικονομική τους ισχύ και την διαπλοκή τους με την εκάστοτε πολιτική και εκτελεστική εξουσία, να παραβαίνουν προκλητικά τις αρχές του υγιούς ανταγωνισμού.

Ήταν σίγουροι ότι οι ανταγωνιστές δεν θα μπορούσαν να τους ακολουθήσουν και να αντέξουν στον πόλεμο αυτό για μεγάλο χρονικό διάστημα. Γνώριζαν ότι και οι έστω προσωρινές και γι' αυτούς ζημιές, λόγω αυτής της πολιτικής των, προκειμένου να οδηγήσουν τους ανταγωνιστές τους στην οικονομική καταστροφή, μετά την εξαφάνιση των και την εκ νέου επάνοδο στην μονοπώληση της αγοράς εκ μέρους των τα κέρδη τους θα ήταν και πάλι υπερπολλαπλάσια.

Ακολουθούσαν και εφάρμοζαν πρακτικές, όπως μεταξύ άλλων:

- Η προσφορά προϊόντος σε τεχνητά χαμηλή τιμή, τιμή την οποία δεν μπορούσαν να ανταγωνιστούν οι άλλοι μικρότεροι νεοεισερχόμενοι στην αγορά παραγωγοί, με αποτέλεσμα την απώλεια των πελατών τους (σε πολλές περιπτώσεις η πώληση σε χαμηλότερη τιμή οφείλονταν και στην μη τήρηση της νομοθεσίας, ως προς τις υποχρεωτικές τεχνικές και ποιοτικές προδιαγραφές του πωλούμενου από τα ζυθοποιεία ζύθου).

- Η προσφορά ειδικών εκπτώσεων, αλλά και χρημάτων σε πελάτες ζυθοπώλες που αγόραζαν και πωλούσαν αποκλειστικά και μόνο τα προϊόντα τους.

- Άρνηση στο να προμηθεύσουν ζυθοπώλες που προσέφεραν και προϊόντα των ανταγωνιστών τους.

- Προωθητικές ενέργειες οι οποίες λειτουργούσαν ως εκπτώσεις πίστεως με στόχο την απόσπαση χονδρεμπόρων ζύθου και ζυθοπωλών από ανταγωνιστικά ζυθοποιεία, ώστε αυτοί να διακινούν μόνον τα προϊόντα της Φιξ κλπ.

Εξαγορές και συγχωνεύσεις

Το 1926, η Ομόρρυθμη Εταιρεία «Υιοί Καρόλου Φιξ Ο.Ε.» την οποία είχαν συστήσει οι Ιωάννης και Αντώνιος Φιξ συγχωνεύτηκε με την Ομόρρυθμο Εταιρεία Γ.Κ. Δρακούλης & Σια (πρώην Μ. & Ε. Κλωναρίδης Α.Ε. Εργοστάσια Ζυθοποιίας και Παγοποιίας) και συνέστησαν την Κάρολος Φιξ Α.Ε. Βιομηχανία Ζύθου, Βύνης, Πάγου και Ανθρακικού Οξέως.

Η συγχώνευση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσης της Κάρολος Φιξ Α.Ε. σε βάρος του ελεύθερου ανταγωνισμού, των καταναλωτών και των δύο άλλων ακόμα ανεξάρτητων ζυθοποιείων δηλαδή των Ηνωμένων Ζυθοποιείων Όλυμπος Νάουσα Α.Ε. στη Θεσσαλονίκη και της Ζυθοποιίας του Πέτρου Μάμου στην Πάτρα.

Αμέσως, η Κάρολος Φιξ Α.Ε., αφού πρώτα μετά από σχετικές διαπραγματεύσεις ανέθεσε την αντιπροσωπεία των προϊόντων της στη Θεσσαλονίκη στα Ψυγεία Επαμεινώνδα Χαριλάου (Ψυγεία-Παγοποιεία Μακεδονίας ΑΕ. –Entreprises Frigorifiques de

Λεπτομέρεια ετικέτας της εποχής από το «Ατμοκίνητον Ευρωπαϊκόν Εργοστάσιον Ζύθου Καρόλου Ι. Φιξ»

Salonique S.A.), εντατικοποίησε τον άγριο ανταγωνισμό τιμών και προσφορών προς τους ζυθοπώλες κλπ με τα «Ηνωμένα Ζυθοποιία Όλυμπος - Νάουσα Α.Ε.» στη Θεσσαλονίκη και γενικά στη Βόρεια Ελλάδα με στόχο να τα υποχρεώσει να συνεργασθούν και συγχωνευτούν μαζί της και πάλι σύμφωνα με τους όρους της.

Επίσης στην Πάτρα η Κάρολος Φιξ Α.Ε. προέβαινε σε συνεχείς υποτιμήσεις της αξίας του ζύθου της προκειμένου να δημιουργεί προβλήματα στον Πέτρο Μάμο.

Το 1928 μετά από διαπραγματεύσεις μεταξύ των Ιορδάνη Γεωργιάδη, που εκπροσωπούσε την «Ηνωμένα Ζυθοποιεία Όλυμπος - Νάουσα Α.Ε.», και των αδελφών Ιωάννη και Αντωνίου Φιξ που εκπροσωπούσαν την Κάρολος Φιξ Α.Ε. αποφασίστηκε η συγχώνευση των δύο εταιρειών δι' απορροφήσεως της «Ηνωμένα Ζυθοποιία Όλυμπος - Νάουσα Α.Ε», από την Α.Ε. Κάρολος Φιξ. Η εξαγορά αυτή κόστισε περί τις 45.000 αγγλικές λίρες, και στους μετόχους της εταιρείας που απορροφήθηκε δόθηκαν μετοχές της Φιξ. Πολύ αργότερα ο ένας εκ των δύο υιών του Ιορδάνη Γεωργιάδη, ο Φοίβος, παντρεύτηκε την κόρη του Ιωάννη Καρ. Φιξ, Υακίνθη.

Η εξαγορά της ζυθοποιίας Όλυμπος-Νάουσα Α.Ε. από την ΦΙΞ ήταν αναπόφευκτη, όχι μόνο εξαιτίας του ανταγωνισμού, αλλά κι από το γεγονός ότι ο Φερνάντεζ πούλησε αιφνιδιαστικά το μερίδιο των μετοχών του στον Φιξ, χωρίς να έχει ενημερώσει προηγουμένως τον συνεταίρο του Γεωργιάδη και παρά τις προφορικές διαβεβαιώσεις του πρώτου, ότι δεν επρόκειτο να προβεί σε τέτοια ενέργεια. Έτσι ο Ι. Γεωργιάδης ουσιαστικά «έκθετος» υπέκυψε ταχύτερα στην εξαγορά. *(από το βιβλίο του κ. Σιμιτζή «Κάποτε στην Θεσσαλονίκη»).*

Σημερινή όψη του κτηρίου «Όλυμπος-Νάουσα» επί της οδού Λεωφόρου Νίκης (επάνω) και εσωτερικό του εστιατορίου κατά τη λειτουργία του (κάτω)

Αυτή η δεύτερη εντός διετίας, συγχώνευση δι' απορροφήσεως ζυθοποιίας από την ζυθοποιία Κάρολος Φιξ Α.Ε. είχε ως αποτέλεσμα η Κάρολος Φιξ Α.Ε να ξαναγίνει ουσιαστικά μονοπωλητής της ελληνικής αγοράς ζύθου. Έτσι στον οικονομικό και πολιτικό τύπο στις 24.3.1928 διαβάζουμε:

«ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ Η ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΜΠΥΡΑΣ. ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ»

Το Υπουργείον των Εσωτερικών κατήρτισεν επιτροπήν αποτελουμένην από τους κ.κ. Πηρουνάκην, Τυπάλδον, Κυπαρισσιώτην και Πανόπουλον (χημικόν) ίνα προβή αύτη εις έλεγχον δια την εξακρίβωσιν της τιμής της μπύρας. Το Υπουργείον των Εσωτερικών κατήρτισε την επιτροπήν ταύτην διότι έχει την υπόνοιαν ότι μετά την συγχώνευσιν όλων των ζυθοποιητι-

κών εργοστασίων της Ελλάδος εις το ζυθεργοστάσιον Φίξ η τιμή της μπύρας είναι υπερβολική και πρέπει να ελαττωθή. Οι διευθύνοντες όμως το εργοστάσιον απειλούν ότι εν πάσι περιπτώσει αν υποτιμηθή ο ζύθος θα εξαντλήσουν τα υπάρχοντα αποθέματα με την προσδιορισθησομένην τιμήν και θα παύσουν του λοιπού να παράγουν.»

Εστιατόριο «Όλυμπος-Νάουσα» (1927-1994)

Εδώ τελειώνει και η σχέση των Ναουσαίων βιομηχάνων και των Ηνωμένων Ζυθοποιείων Όλυμπος Νάουσα Α.Ε. ως συμπρωταγωνιστών στην ιστορία της μπύρας εν Ελλάδι. Στην πορεία όμως του χρόνου το όνομα Όλυμπος-Νάουσα παρέμεινε για πολύ περισσότερο στην επικαιρότητα της Θεσσαλονίκης, μια που το φημισμένο εστιατόριο με αυτό το όνομα, το οποίο βρισκόταν στην παραλιακή Λεωφόρο Νίκης, όπου και τα παλιά γραφεία της εταιρείας, εξακολούθησε να λειτουργεί μέχρι το 1994.

Το τριώροφο κτίριο, εκτός από τη μνημειακή και αρχιτεκτονική του σπουδαιότητα, αποτέλεσε επί δεκαετίες ένα από τα σημαντικότερα σύμβολα της Θεσσαλονίκης, καθώς στο ισόγειό του λειτούργησε από το 1927 μέχρι το 1994 το γνωστότερο ίσως εστιατόριο της πόλης, εντός και εκτός ελληνικών συνόρων. Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα αρχιτεκτονικής της πόλης της εποχής του μεσοπολέμου και εντάσσεται στο πλαίσιο του εκλεκτικισμού των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα, με αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία που παραπέμπουν στην μπελεπόκ και το νεοκλασικισμό.

Κατασκευάστηκε την περίοδο 1924-1926 από το μηχανικό Ζακ Μοσέ στη θέση όπου παλιότερα (από το 1902) βρισκόταν το «θέατρο ποικιλιών Ολύμπια» για να στεγάσει στους δύο ορόφους του τα γραφεία των «Ηνωμένων Ζυθοποιιών» και στο ισόγειο του, με τις δύο ξεχωριστές αίθουσες «Όλυμπος» και «Νάουσα», το ζυθοπωλείο - «δοκιμαστήριο». Το εστιατόριο λειτούργησε για πρώτη φορά το 1927 και για τις επόμενες περίπου επτά δεκαετίες.

Η αισθητική του ήταν εντυπωσιακή, με την πρόσοψη να προσελκύει το βλέμμα των περαστικών λόγω των νεοκλασικών διακοσμήσεων. Το εσωτερικό απέπνεε αρχοντική ατμόσφαιρα με τις ψηλοτάβανες αίθουσες, τις ευρωπαϊκές ταπετσαρίες, τις γύψινες διακοσμήσεις και τις βιεννέζικες καρέκλες στα τραπέζια του. Στο πίσω μέρος διέθετε ένα δροσερό κήπο με φυτά.

Ήταν ένα κοσμοπολίτικο στέκι, ένας τόπος συνάντησης που απέπνεε την αριστοκρατική αίγλη του μεσοπολέμου με την ψηλοτάβανη αίθουσα, τα γκαρσόνια με το καλοσιδερωμένο άσπρο πουκάμισο και το μαύρο παπιγιόν και-κυρίως- το γαστριμαργικό παράδεισο που υπόσχονταν τα αχνιστά πιάτα της ημέρας. Όσοι το είχαν επισκεφθεί, ακόμη αναπολούν με ακατάσχετη... σιελόρροια το αρνάκι φρικασέ, το χιουνκιάρ μπεϊγεντί, το κοκκινιστό μοσχαράκι με πουρέ μελιτζάνα, το μπιντόκ αλ Αμερικέν και το ψάρι με μαγιονέζα, που σερβιρίζονταν στις δύο μεγάλες αίθουσές του, με τα λινά, λευκά τραπεζομάντιλα.

Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, ότι στο «Όλυμπος - Νάουσα», που για δεκαετίες ήταν ένα από τα κοσμικά στέκια της πόλης, έφαγαν όλες σχεδόν οι προσωπικότητες της πολιτικής και του πολιτισμού που πέρασαν από τη Θεσσαλονίκη.Το θρυλικό εστιατόριο κλείνει το 1994 αφήνοντας στο δρόμο δύο ντουζίνες άτομα από τους τουλάχιστον 70 εργαζομένους της χρυσής εποχής του.

Μετά τις εργασίες αποκατάστασης του 2001-2003 το «Όλυμπος Νάουσα» ή μάλλον το «φάντασμά» του περιμένει, μάλλον ματαίως, να ξαναγυρίσει στο δρόμο της παλιάς του δόξας. Σήμερα ανήκει στον όμιλο της Eurobank και η αξία του εκτιμάται στα 10 εκατομμύρια Ευρώ. N

Πηγές πληροφοριών

1. «Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑΣ», http://ksipnistere.blogspot.gr/2013/04/h_9242.html

2. Γιάννη Μπαμιατζή: «Ζυθοποιία Μάμου: Η ελληνική μπίρα από την Πάτρα» http://www.marketleader.gr

3. Παναγής Μάμος: Η ΦΙΞ ΔΕΝ ΗΤΑΝ Η ΜΠΥΡΑ ΠΟΥ ΠΡΩΤΟΗΠΙΑΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.ΨΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΠΥΡΑ ΦΙΞ. http://www.newsnowgr.com/article/711786/

4. Πανελλήνιον Λεύκωμα Εθνικής Εκατονταετηρίδος 1821-1921: Η Χρυσή Βίβλος του Ελληνισμού, Ιδιοκτησία και έκδ. του εκδ. οίκου Ιωάννου Χρ. Χατζηϊωάννου, εν Αθήναις 1922.

5. Γ.Α. Αναστασόπουλου, «Ιστορία της Ελληνικής Βιομηχανίας 1840-1940», Αθήνα 1948.

6. Ευφρ. Ρούπα και Ευάγ.Χεκίμογλου, «Η επιχειρηματικότητα στην περίοδο 1900-1940. «Μεγάλες επιχειρήσεις και επιχειρηματικές οικογένειες», τομ. Γ΄ στη σειρά «Η ιστορία της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλονίκη», Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη,2004.

7. Δόγκα Αλέξανδρου, Συμβολή στην έρευνα για την οικονομική και κοινωνική εξέλιξη της Θεσσαλονίκης: Οικονομική δομή και κοινωνικός καταμερισμός της εργασίας, 1912-1940, Εκδόσεις ΕΕΘ, Θεσσαλονίκη, 1998

8. Άρις Γεωργίου, ΟΛΥΜΠΟΣ-ΝΑΟΥΣΑ.. Έγχρωμες φωτογραφίες 1993-1994 και 2003, Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα, 2003. Κείμενα: Άρις Γεωργίου, Βάνα Χαραλαμπίδου, Σάκης Σερέφας

9. Γιάννης Καζάζης, «Εστιατόριο «Όλυμπος-Νάουσα» από το 1927 έως το 1994» http://spoons.gr/17/12/2013

10. Γιώργου Μητράκη, «Κουφάρι» το θρυλικό «Όλυμπος-Νάουσα», http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=7Etct=4Etartid=182815, 7 Ιουλίου 2013

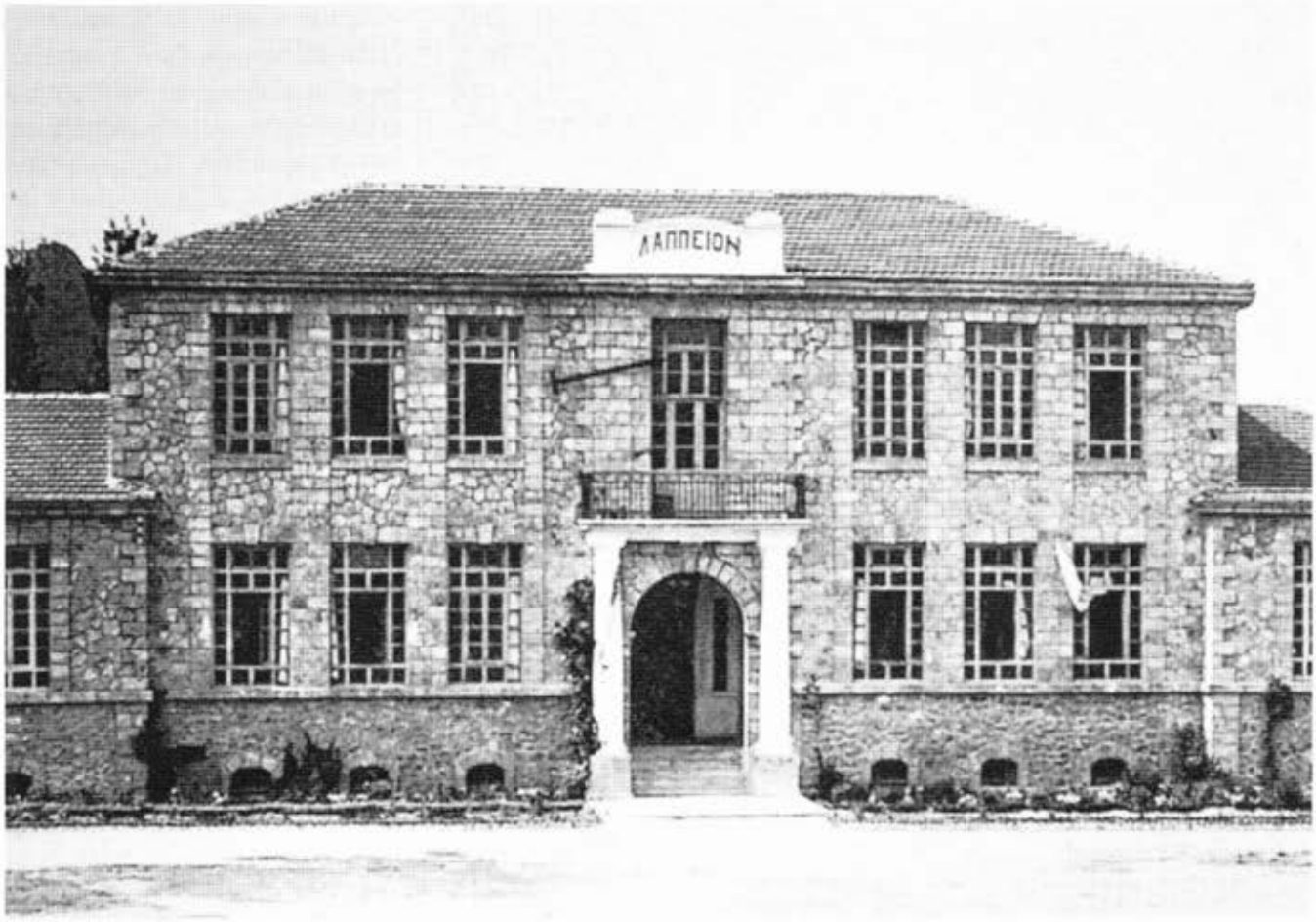

ΛΑΠΠΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ

γράφει ο Μανώλης Βαλσαμίδης, τ. Λυκειάρχης-Συγγραφέας

Εκπλήρωση υποχρέωσης απέναντι στο Γυμνάσιο από το οποίο αποφοίτησα αποτελούν οι λίγες αυτές σελίδες αναφοράς μου και πράξη ευγνωμοσύνης στους αδελφούς Φιλίππου Λάππα για τη μεγάλη δωρεά των και σε όσους εργάστηκαν ώστε να παραδοθεί από την Κοινότητα Ναούσης στο Ελληνικό Δημόσιο ένα ευρύ οικόπεδο στην καρδιά της Νάουσας για την ανέγερση του Σχολείου.

Η Νάουσα, μια πόλη ελεύθερο απομεινάρι της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, αυτοδιοικούμενη Κοινότητα, στην οποία δεν διέμενε Τούρκος πλην του Βοεβόδα, εκπροσώπου της Βαλιντέ-Χανούμ και ενός Κατή (δικαστή), καταστράφηκε τελείως το 1822. Αναβιώνει με πολλές δυσκολίες από το 1830 και εξής, προσπαθώντας να αναστήσει το προηγούμενο μεγαλείο «της ελευθέρας ελληνικής μητρόπολης της Δυτικά του Αξιού Μακεδονίας». Το εκπληκτικό γι αυτήν την πόλη είναι ότι κατορθώνει να αυτοδιοικείται στα χρόνια της μαύρης σκλαβιάς, παρά την παρου-

σία πλέον (μετά το 1822) Τουρκικού πληθυσμού στην πόλη. Είναι κοινωνία σκλάβων που ενωμένη σε Χριστιανική Κοινότητα, υπό τον τίτλο Ορθόδοξη Ελληνική Κοινότητα Νάουσης, επιδιώκει και οργανώνει κοινότητα πολιτών και αναδεικνύει διοίκηση, υπό τις πτέρυγες της Εκκλησίας, πρώτο μέλημα της οποίας είναι η Παιδεία των νέων βλαστών της. Το σύστημα είναι απλό, δωρικό στη βάση του. Οι τέσσερες ενορίες εκλέγουν τέσσερες εκπροσώπους η καθεμιά και οι δεκαέξι αντιπρόσωποι υπό τον Μητροπολίτη αποτελούν την Διαρκή Αντιπροσωπεία, εκλέγουν τα «σωματεία» που, ως διοικητικά όργανα ιδιαίτερου κύρους επιμελούνται όλων των αναγκών της Κοινότητος. Σωματεία είναι η Δημογεροντία, η επί της Παιδείας Επιτροπή και οι ενοριακοί επίτροποι.

Εκκλησία και αυτοδιοικούμενη Κοινότητα υπηρετούν με όλες τους τις δυνάμεις την Παιδεία, φροντίζοντας για ανέγερση σχολείων, επιλογή-μισθοδοσία δασκάλων και ικανοποίηση των διαρκώς αυξανόμενων αναγκών της πόλης λόγω της συνεχούς αύξησης του πληθυσμού της. Με την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην πόλη, ακολουθεί διαίρεση των πολιτών σε μερίδες. Παρά τις μεταξύ των αντιπαλότητες το σύστημα κράτησε. Αρχή της εκκλησίας: ο σεβασμός στην ετυμηγορία του εκλογικού σώματος.

Η πόλη βρίσκει με τον καιρό την ηρεμία της, αμβλύνονται οι αντιθέσεις μεταξύ τσορμπατζήδων και ποπολάρων και πλέον σε περίοδο ελευθερίας με την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, με πολίτες, στους οποίους πρυτανεύει και πάλι το Κοινοτικό πνεύμα, προχωρεί στο θαύμα της ανάπτυξης της Παιδείας της,που ολοκληρώνεται στη διάρκεια του πρώτου τέταρτου του 20ού αιώνα. Τον αγώνα για καλύτερη Παιδεία θα παρακολουθήσουμε στις λίγες αυτές σελίδες που ακολουθούν και εύχομαι να προκαλέσουν τα ίδια συναισθήματα ευγνωμοσύνης προς όλους εκείνους που διαπνεόμενοι από το Κοινοτικό πνεύμα δημιούργησαν τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις τις δικής μας εξέλιξης.

Η πρώτη δωρεά για την ανέγερση Γυμνασίου

Στη Νάουσα λειτουργούν δύο τάξεις ημιγυμνασίου από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας με σχολάρχη τον Ευστάθιο Στουγιανάκη, τον εξ Εδέσσης Δρ. φιλολογίας και ιστορικό της Νάουσας. Διακαής πόθος του Κοινού είναι να ολοκληρωθεί το Γυμνάσιο και να ανεγερθεί ξεχωριστό κτίριο για τη λειτουργία του. Η επιθυμία του Κοινού αναπτερώνεται, εύλογο, με την απελευθέρωση της πόλης την 17η Οκτωβρίου του 1912. Παρακολουθούμε τα γεγονότα μέσα από πρωτογενές υλικό.

Στις 29 Απριλίου του 1912, ο πρόεδρος της συνεδρίασης της Διαρκούς Αντιπροσωπείας της Ορθόδοξης Ελληνικής Κοινότητας Νάουσας Παπανεόφυτος, ανακοινώνει στα μέλη ότι έχει αποσταλεί, με ημερομηνία 27 Απριλίου και αριθ. πρωτ. 249, επιστολή των αδελφών Φ. Λάππα, που φέρει την υπογραφή του Γεωργίου Φ. Λάππα. Η επιστολή αυτή, ολιγόλογη, έχει ως εξής:

Ο δωρητής Γεώργιος Λάππας

«Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀρχιερατικῷ ἐπιτρόπῳ Οἰκονόμῳ κ. Νεοφύτῳ

Αἰδεσιμώτατε.

Εὐσεβῆ πόθον τοῦ πολυκλαύστου ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀριστείδου ἐκπληροῦντες παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως συγκαλέσητε τὴν Σ. Διαρκῆ Ἀντιπροσωπείαν εἰς συνεδρίαν, ἐνώπιόν της ὁποίας θὰ δηλώσωμεν τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν ὑπὲρ τῶν σχολείων. Διατελοῦμεν εὐσεβάστως

Δι' ἀδελφοὺς Λάππα,
Γεώργιος Φ. Λάππας»

Στη συνέχεια ο παριστάμενος στη συνεδρίαση Γεώργιος Φ. Λάππας έκανε γνωστό στη συνέλευση ότι ο αείμνηστος αδελφός του Αριστείδης, στη διάρκεια της αρρώστιας του, δήλωσε στους αδελφούς του ότι δωρίζει υπέρ της Κοινότητας 7 λαχειοφόρους ομολογίες του έτους 1886 του Credit Foncier Egyptien για να κατατεθούν στο όνομα των σχολείων της Κοινότητας, σε κάποια τράπεζα, για μια δεκαετία. Μετά την παρέλευση της δεκαετίας οι ομολογίες θα περιέλθουν στην κυριότητα της Κοινότητας. Αναγγέλλοντας ο Γεώργιος Λάππας τη δωρεά αυτή, παρακάλεσε τη διαρκή Αντιπροσωπεία να τη δεχτεί στη μνήμη του αδελφού του Αριστείδη.

Μετά από αυτά η συνέλευση αποδέχτηκε με ευγνωμοσύνη τη δωρεά, ανακήρυξε τον αοίδιμο Αριστείδη Φ. Λάππα μέγα ευεργέτη της Κοινότητας και αποφάσισε να απονεμηθούν από την Κοινότητα οι κανονισμένες τιμές στον αείμνηστο μεγάλο ευεργέτη Αριστείδη Φ. Λάππα, σε όλα τα μνημόσυνά του, με συμμετοχή σε αυτά όλων των μαθητών και μαθητριών με τους δασκάλους τους και με επίσκεψη την προσεχή Κυριακή της Διαρκούς Αντιπροσωπείας, εν σώματι, στην οικία των αδελφών Φ. Λάππα για να εκφράσει στην οικογένεια τα συλλυπητήρια για το θάνατο του Αριστείδη και την

ευγνωμοσύνη της Κοινότητας για την δωρεά του υπέρ των σχολείων.

Στις 6 Μαΐου του 1912, σε συνεδρίαση της διαρκούς Αντιπροσωπείας, διαβάζεται, με ημερομηνία 5 Μαΐου 1912 και αριθμ. πρωτ. 253, επιστολή του Γεωργίου Φ. Λάππα, με την οποία δηλώνεται ότι έχουν γίνει οι δέουσες ενέργειες και κατατέθηκαν στην Τράπεζα της Ανατολής οι επτά ομολογίες του κληροδοτήματος του μακαρίτη Αριστείδη και ότι μέσα σε ένα μήνα θα καταθέσει στην Ι. Μητρόπολη τη σχετική απόδειξη της Τράπεζας. Γνωστοποιείται επίσης ότι την μεθαύριο, ημέρα Κυριακή, θα τελεστεί το σαραντάημερο μνημόσυνο του μακαρίτη. Υποβάλλεται παράκληση να απονεμηθούν εις αυτόν οι κανονισμένες τιμές.

Απελευθέρωση
Κυβερνητικές επιλογές

Με την απελευθέρωση η Ελληνική Κυβέρνηση διορίζει στη Νάουσα δική της επιτροπή Παιδείας, η αδυναμία της όμως να αντιμετωπίσει τα οξύτατα προβλήματα της έλλειψης υποδομών την οδηγεί σε συνεργασία με την Κοινότητα, ώστε από κοινού Κυβέρνηση και Κοινότητα να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ανέγερσης σχολείων στην πόλη. Με την εξομάλυνση των μικροπροβλημάτων της διαρχίας επικρατεί πνεύμα αισιοδοξίας. Η Νάουσα βλέπει να προχωρούν τα θέματα και εργάζεται με αισιοδοξία προς την κατεύθυνση αυτή.

Την 1η Μαΐου 1916, η Διαρκής Αντιπροσωπεία της Νάουσας στη συνεδρίασή της παίρνει ένα έγγραφο από τον γενικό επιθεωρητή της εκπαίδευσης, με το οποίο ζητείται από την Εφορεία των Σχολών να δηλώσει ποιες ακριβώς υποχρεώσεις αναλαμβάνει η Εφορεία, ώστε με βάση αυτές να κανονιστεί ο τρόπος που θα ενεργείται κάθε δαπάνη και η πληρωμή του μισθού του προσωπικού του Ημιγυμνασίου Νάουσης.

«Η συνέλευση αφού έλαβε υπόψη της το περιεχόμενο του εγγράφου αυτού της γενικής επιθεώρησης, που απευθύνεται στην Εφορεία των Σχολών (την διορισμένη από κρατικό φορέα) και όχι στην Αντιπροσωπεία (διαβιβάστηκε όμως στην Αντιπροσωπεία από την Α.Σ. τον Μητροπολίτη), αποφάσισε ομόφωνα να απαντήσει στον Μητροπολίτη, ότι το Ημιγυμνάσιο Νάουσης υφίσταται εδώ και δεκαετίες και μόνον η τρίτη τάξη που έλλειπε προστέθηκε τελευταία με αίτηση των γονέων της τάξης αυτής, οι οποίοι και ανέλαβαν εξ ιδίων τους την καταβολή της δαπάνης».

Σχετικώς με τη δήλωση για το ποιες

Ο δωρητής Γρηγόριος Λάππας

υποχρεώσεις ορισμένως αναλαμβάνει η Εφορεία, η Διαρκής Αντιπροσωπεία αναφέρει ότι *«η μόνη αρμόδια να κάνει τη δήλωση αυτή είναι η από την Κυβέρνηση διορισμένη Εφορεία, η οποία και προσκλήθηκε από τη γενική επιθεώρηση να το κάνει. Η διορισμένη από την Κυβέρνηση αυτή Εφορεία, αυτή και μόνη διαχειρίζεται την για τη μέση εκπαίδευση προορισμένη περιουσία, για την οποία υπάρχουν κληροδοτήματα ικανά, που έχουν κληροδοτηθεί από διαφόρους».*

Πέρασε μια χρονιά διαβουλεύσεων και τα πράγματα, μπροστά στις ανάγκες, φαίνεται ναεξομαλύνονται.Την περίοδο αυτή, στη Νάουσα, ο Δήμος, η Διαρκής Αντιπροσωπεία, η Ορθόδοξη Ελληνική Κοινότητα με την Εφορεία των Σχολών, την εκλεγμένη από την Κοινότητα, και σύνολος ο πληθυσμός της πόλης, διακατέχονται από διακαή πόθο να καλυφθούν οι ανάγκες των μαθητών της πόλεως με την ανέγερση νέων σχολείων. Για το λόγο αυτό στη συνεδρίαση της Διαρκούς Αντιπροσωπείας της Ορθόδοξης Κοινότητας Νάουσας της 31ης Μαρτίου 1917 αποφασίζονται τα εξής:

«Η συνέλευση εγκρίνει ομοφώνως ώστε το γρηγορότερο να πραγματοποιηθεί η ανέγερση των σχολείων της Κοινότητας με τη συλλογή όλης της κοινοτικής περιουσίας. Για το σκοπό αυτό εκλέγεται επιτροπή επί της ανεγέρσεως των σχολείων αποτελούμενη από τους: Δημήτριο Πεχλιβάνο, Γρηγόριο Πετρίδη, Ιωάννη Μούρτζιο, Θωμά Αρνή, Θεοδόσιο Χατζηδημητρίου, Νικόλαο Χριστίδη, Γεώργιο Σεφερτζή, Αριστείδη Κόκκινο, Γεώργιο Λόγγο, Πασχάλη Ιωάννου και από τους εν Θεσσαλονίκη Ναουσαίους, τους Γεώργιο Σαμαρά, Γεώργιο Τουρπάλη, Παναγιώτη Κύρτση και Κωνσταντίνο Ι. Λαμνίδη. Στην επιτροπή «ανατίθεται κάθε φροντίδα και μέριμνα για την ανέγερση των σχολείων με τη χρησιμοποίηση όλων των κατά τις διάφορες εποχές καταθέσεων, που έγιναν υπέρ της Κοινότητας, και η εξεύρεση νέων πόρων. Στην ίδια γενική συνέλευση, επειδή και αν συλλεχθούν όλες οι καταθέσεις, τα κεφάλαια δεν θα επαρκέσουν για την υλοποίηση του σχεδιασμού κάλυψης των αναγκών των σχολείων, εξουσιοδοτείται η Δημογεροντία να ενεργήσει τα δέοντα για να δεσμευτούν για πέντε χρόνια τα περισσεύματα των εκκλησιών». Σημειώνεται ότι την απόφαση υπογράφουν ο αρχιερατικός επίτροπος Παπα-Νεόφυτος και τα μέλη της Δ. Αντιπροσωπείας: Δημ. Μούγγρης, Δ. Πιχλιβάνος,

Θ. Αρνής, Θ. Τσίτσης, Δ. Ματθαίος, Ι. Μούρτζιος, Γ. Τσικιτίκος, Στεφ. Λάππας, Α. Μ. Αγγελάκης και Γρ. Πετρίδης.

Η οικονομική κρίση

Ο καλός αέρας, τον οποίο δημιούργησε η επιθυμία συνόλου των πολιτών της Νάουσας να ανεγερθούν τα σχολεία που λείπουν στην πόλη και να καλυφθούν οι ανάγκες της πολυπληθούς μαθητικής κοινότητας, φαίνεται ότι βρίσκει εμπόδιο την οικονομική αστάθεια της εποχής. Στις 30 Απριλίου 1917, η Διαρκής Αντιπροσωπεία της Ορθόδοξης Ελληνικής Κοινότητας συσκέπτεται επί των νέων δεδομένων, ώστε να μην ανακοπεί η δυναμική που έχει αναπτυχθεί προς την κατεύθυνση αυτή. Παρά ταύτα, από τη συζήτηση που ακολούθησε μεταξύ των αντιπροσώπων φαίνεται ότι μετριάζονται οι στόχοι. Για το σχολείο του Αγίου Μηνά (Αρρένων - Θηλέων) εγκρίνεται ομόφωνα να ανεγερθεί ένα ολιγοδάπανο διδακτήριο για να χρησιμοποιηθεί ως δημοτικό σχολείο αρρένων με τους υπάρχοντες πόρους. Η παραπάνω απόφαση κοινοποιείται στα μέλη της επιτροπής που παρεπιδημούν στη Θεσσαλονίκη. Μετά από ένα μήνα και συγκεκριμένα στις 31 Μαΐου του 1917, συγκαλείται η επιτροπή επί της ανεγέρσεως των σχολείων στο σπίτι του Δημητρίου Πεχλιβάνου, μέλους της επιτροπής, όπου ανακοινώνονται από τον εκ Θεσσαλονίκης Ναουσαίο Γεώργιο Σαμαρά τα εξής:

α) Σχετικά με την παραχώρηση για μια πενταετία των εσόδων των εκκλησιών για τον σκοπό της ανέγερσης των σχολείων, το Υπουργείο δεν έχει καμιά αντίρρηση, όμως περιμένει και τη γνώμη του Σεβ. Μητροπολίτη Βεροίας και Ναούσης Καλλινίκου, ο οποίος ελπίζεται ότι θα συγκατατεθεί και θα εγκρίνει την παραχώρηση.

β) Σχετικά με την ανέγερση του σχολείου του Αγίου Μηνά, ο τμηματάρχης του Υπουργείου της Παιδείας κ. Ι. Χαντέλης είπε στην επιτροπή, ότι για τον χώρο και τον τρόπο της ανέγερσης σχολείου αρμόδια να αποφασίσει είναι επιτροπή που αποτελείται από τον τμηματάρχη του Υπουργείου Παιδείας, τον σχολικό γιατρό και τον νομομηχανικό του Υπουργείου.

γ) Η γνώμη των εν Θεσσαλονίκη μελών της επιτροπής, προς την οποία ταυτίζεται και η γνώμη των αρμοδίων κύκλων, είναι ότι ο παρών καιρός δεν είναι κατάλληλος για ανέγερση σχολείων, διότι όλα τα είδη είναι υπερτιμημένα και προς το παρόν πρέπει να γίνει η περισυλλογή των κοινοτικών κτημάτων ώστε «ἐν καιρῷ εὐθέτω» να εκπληρωθεί ο γενικός πόθος των πολιτών και ανεγερθούν τα αναγκαιούντα στην πόλη σχολεία. Για το σκοπό αυτό, είναι ανάγκη η Αντιπροσωπεία της Κοινότητας να εξουσιοδοτήσει τα τέσσερα μέλη της, τα οποία βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη, να αναθέσουν σε κάποιον από τους δικηγόρους της Θεσσαλονίκης την εκκαθάριση της περιουσίας και την περισυλλογή και συγκέντρωσή της στον ταμία που θα εκλεγεί από την Αντιπροσωπεία.

Ο δωρητής Κωνσταντίνος Λάππας

δ) Να ληφθεί φροντίδα να εισπραχθούν τα ενοίκια των δύο κοινοτικών κτημάτων στη Θεσσαλονίκη και, αν είναι δυνατόν, να εκποιηθούν αυτά. Για το σκοπό αυτό να παρακληθεί ο Γεώργιος Τουρπάλης να διευκολύνει το έργο της εκποίησης των κτημάτων αυτών.

Οι παραπάνω προτάσεις των εν Θεσσαλονίκη Ναουσαίων γίνονται αποδεκτές και εξουσιοδοτείται ο Γ. Σαμαράς να ενημερώσει και τους άλλους Ναουσαίους στη Θεσσαλονίκη για τα περαιτέρω.

Πορεία μέσα από Συμπληγάδες πέτρες

Στις 18 Ιουνίου του 1917, σε συνεδρίαση της Διαρκούς Αντιπροσωπείας μετά την ανάγνωση, υπογραφή και επικύρωση των πρακτικών της προηγούμενης συνεδρίασης, αναγνώστηκε η απάντηση των εν Θεσσαλονίκη μελών της επιτροπής της ανέγερσης των σχολείων, με την οποία υποδεικνύεται ο δικηγόρος κ. Γεώργιος Χωναίος, από τη Θεσσαλονίκη, για την ανάθεση σε αυτόν της εκκαθάρισης της κοινοτικής περιουσίας. Στην επιστολή εμπεριέχεται και σχέδιο αίτησης που πρέπει να αποσταλεί προς το Υπουργείο στην Αθήνα για να έρθει στη Νάουσα «**εἰδική ἐξ εἰδημόνων ἐπιτροπή**», η οποία θα υποδείξει όχι μονάχα τον αριθμό των απαραίτητων υπό ανέγερση σχολείων, αλλά και το καταλληλότερο μέρος, όπως και το είδος και το σχέδιο και κάθε μέτρο ενδεικνυόμενο από την παιδαγωγική και την υγιεινή. Η συνέλευση μετά από ικανή συζήτηση ενέκρινε παμψηφεί τον διορισμό του κ. Γ. Χωναίου, όπως και την αίτηση, την οποία υπέγραψαν οι αντιπρόσωποι.

Την 24η Σεπτεμβρίου του ιδίου έτους, διαβάζεται σε συνεδρίαση της Διαρκούς Αντιπροσωπείας η παραίτηση των Θ. Γκούτα και Αρ. Κοκκίνου, μελών της Εφορείας του Ημιγυμνασίου, χωρίς να αναφέρονται στο πρακτικό οι λόγοι της παραίτησης. Η συνέλευση, φρο-

ντίζοντας για την τακτική και απρόσκοπτη λειτουργία του Ημιγυμνασίου, προχώρησε σε εκλογή Εφορείας προς αντικατάσταση της παραιτηθείσης, με μυστική ψηφοφορία. Εκλέχτηκαν παμψηφεί έφοροι του Ημιγυμνασίου οι Δημ. Μούγγρης, Άγγελος Αγγελάκης και Θωμάς Π. Σεφερτζής.

Από το πρακτικό της Διαρκούς Αντιπροσωπείας της 18ης Μαρτίου του 1918 φαίνεται ότι στα μεγάλα προβλήματα της εκπαίδευσης στη Νάουσα έρχονται να προστεθούν και οι επιτάξεις των σχολείων για τις ανάγκες του συμμαχικού στρατού. Έχουν επιταχθεί τα σχολεία της Μεταμορφώσεως και επίσης η Μητρόπολη, που γίνεται έδρα του διοικητή των γαλλικών συμμαχικών στρατευμάτων. Την ημέρα αυτή, η συνεδρίαση συγκαλείται στο γυναικωνίτη του μητροπολιτικού ιερού ναού της Μεταμορφώσεως. Στη συνεδρίαση διαβάζεται επιστολή του γενικού επιθεωρητή της Ι' Εκπαιδευτικής Περιφέρειας που έχει όπως παρακάτω:

«Κύριε Δήμαρχε.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστηθῆτε καὶ φροντίσητε νὰ ἀναγραφῇ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Δήμου Σας ποσὸν τι ἐκ δραχμῶν 3000 τουλάχιστον διὰ τὴν προσθήκην δύο εἰσέτι τάξεων ἐν τῷ Ἡμιγυμνασίῳ Ναούσης. Ἐὰν τὸ τοιοῦτον εἶνε δύσκολον φροντίσατε νὰ ἐπιβληθῇ ἐλαφροτάτη φορολογία δημοτική. Οὕτω ἐλπίζω ὅτι θὰ θελήσῃ καὶ ἡ Σέβ. Κυβέρνησις νὰ διαθέσῃ τὸ ποσόν. ὅπερ θὰ χρειασθῇ εἰσέτι διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ρηθέντος Ἡμιγυμνασίου καὶ τὸν διορισμὸν δύο καθηγητῶν. ἑνὸς μαθηματικοῦ καὶ ἑνὸς φιλολόγου. Πόλις ὡς ἡ Νάουσα ἔπρεπε νὰ εἶχε τέλειον Γυμνάσιον.

Μετ' ἐξαιρέτου Τιμῆς.
Γεν. Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ι' Ἐκπαιδ.
Περιφέρειας Στεφανάκης»

Η αντιπροσωπεία, στην επιθυμία της να καλυφθεί η επείγουσα ανάγκη της προσθήκης δύο ακόμη τάξεων στις υπάρχουσες δύο, έχοντας υπόψη ότι ο Δήμος δεν έχει την απαιτούμενη ευπορία, ώστε να καταβάλει ετησίως το ποσό των 3.000 δραχμών, αποφάσισε να καταβάλει το Κοινοτικό Ταμείο 2.000 δραχμές, αφήνοντας το Δήμο να καταβάλει το υπόλοιπο των 1.000 δραχμών.

Η μεγάλη απόφαση των αδελφών Λάππα

Ο αρχιερατικός επίτροπος Οικονόμος Αλέξανδρος συγκαλεί την Διαρκή Αντιπροσωπεία σε συνεδρίαση στις 8 Μαρτίου του 1919, με αφορμή τον αδόκητο θάνατο του Γρηγ. Φ. Λάππα στο Κάιρο. Στη συνεδρίαση είναι παρόντες ο αδελφός του θανόντος, Κωνσταντίνος Φ. Λάππας, και οι αντιπρόσωποι: Θ. Αρνής, Άγγελος Μ. Αγγελάκης, Γ. Τσικιτίκος, Δημ. Ματθαίος, Αλ. Λυσιμάχου, Στεφ. Παπακωνσταντίνου, Κωνστ. Ν. Μαρκοβίτσης, Πασχ. Ιωάννης, Γρ. Πετρίδης, Ι. Πεχλιβάνος, Ιωάν. Μούρτζιος, Δημ. Πεχλιβάνος, Χρ. Ν. Πλιατσιούκας, Στεφ. Λάππας, Ν. Τσιώγγας, Θ. Γκούτας. Γραμματέας είναι ο δάσκαλος Νικόλαος Βοϊνονίδης, ο οποίος συντάσσει και

1525

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 227 — 1918 — Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ὀκτωβρίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βασιλικὰ διατάγματα

Περὶ ἀφέσεως ὑπὲρ τοῦ ὑποθηκοφύλακος Ἀρχανῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰσπραττομένων ὑποθηκικῶν τελῶν 1
Περὶ προσθήκης τάξεως εἰς τὰ ἡμιγυμνάσια Τοστιλίου καὶ Ναούσης 2
Περὶ ἀνεγέρσεως δημοτικοῦ σχολείου ἐν τῇ κοινότητι Πολυχρόνου 3
Περὶ ἐλευθέρας εἰσαγωγῆς δικαιριδοειδῶν καρπῶν ἐκ Χίου εἰς τὰς ἐκάστοτε φυλοξήρους περιφερείας 4
Περὶ προσωρινῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἐλληνικοῦ φόρου τῆς ἐν Κορίνθῳ καὶ Ξηροχωρίῳ 5
Περὶ καταργήσεως τοῦ ἀπὸ 18 Ἰουνουαρίου 1215 Β. διατάγματος περὶ ἀναθέσεως εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς ὑπηρεσίας τῶν μεταλλείων κλπ. 6

ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)
Περὶ ἀφέσεως ὑπὲρ τοῦ ὑποθηκοφύλακος Ἀρχανῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰσπραττομένων ὑποθηκικῶν τελῶν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψι τὸ ἄρθρον 146 τοῦ νόμου 167 περὶ μεταγραφῆς καὶ ὑποθηκῶν τῆς πρώην Κρητικῆς Πολιτείας, ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ νόμου 221 τῆς αὐτῆς Πολιτείας καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 576 τῆς 3 Ὀκτωβρίου 1918 πρᾶξιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ, ἀφίεμεν ὑπὲρ τοῦ ὑποθηκοφύλακος Ἀρχανῶν Νικολάου Χριστινίδου ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1918 καὶ ἐφεξῆς τὸ ἥμισυ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰσπραττομένων ὑποθηκικῶν τελῶν.

Ὁ αὐτὸς Ὑπουργὸς ἀνακοινώσει καὶ ἐκτελέσει τὸ διάταγμα τοῦτο.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1918.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
Ἰω. Δ. Τσιριμώκος

(2)
Περὶ προσθήκης τάξεως εἰς τὰ ἡμιγυμνάσια Τοστιλίου καὶ Ναούσης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψι τὸ Β. διάταγμα τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1836 περὶ κανονισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ γυμνασίων καὶ τὸν νόμον 567 περὶ διοικήσεως τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἐκτελοῦντος τὴν ὑπ' ἀριθ. 508 πρᾶξιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν·

Προστίθεται καὶ πρίνις τάξις ἑξαταξίου γυμνασίου :

α') Εἰς τὸ ἡμιγυμνάσιον Τοστιλίου, ἐπὶ τὴν ἔδρα ὅπως ἀναλάβῃ [illegible] σχολικὴν δαπάνην ὁ Δῆμος Τοστιλίου, καὶ

β') Εἰς τὸ ἡμιγυμνάσιον Ναούσης, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἡ κοινότης καταβάλλῃ δραχμὰς 3,000 ἐτησίως εἰς τὸ ἀκρόδειον [illegible] διὰ τὴν συντήρησιν τῆς τάξεως ταύτης.

Εἰς τὸν [illegible] τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1918.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. Ὑπουργὸς
Δημ. Δίγκας

(3)
Περὶ ἀνεγέρσεως δημοτικοῦ σχολείου ἐν τῇ κοινότητι Πολυχρόνου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψι τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Συντάγματος, τὸ ἄρθρον 3 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1322 νόμου περὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 1149 περὶ Γενικῶν Διοικήσεων ἐν τοῖς Νέοις χώροις καὶ τὴν ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ὑπ' ἀριθ. 5501 πρόσταξιν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Λέσβου, προτάσει τῶν Ἡμετέρων ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπὶ τῆς Γεωργίας Ὑπουργῶν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν·

Ἀναγνωρίζομεν ὡς ἔργον δημοσίας ὠφελείας τὴν ἀνέγερσιν δημοτικοῦ σχολείου ἀρρένων ἐν τῇ κοινότητι Πολυχρόνου καὶ ἐπιτρέπομεν τὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὑπὲρ τῆς κοινότητος Πολυχρόνου καὶ δαπάνας αὐτῆς ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ παρὰ τὴν θέσιν ἐξὸν Μυτιλήνης-Πολυχρόνου-Σκάλας-Πολυχρόνου κειμένου πολεικοῦ, ἐγκαταλελειμμένου ἐξ ἕξης, Τουρκικοῦ Νεκροταφείου, ἐκτάσεως 1240.30 τ. μ., ὡς τοῦτο περιγράφεται ἐν τῷ προσηρτημένῳ τῷ παρόντι ἀπὸ 29 Λιγοστοῦ ἐ. ἔ. κτηματολογικῷ διαγράμματι τοῦ νομαρχιακοῦ Λέσβου.

Εἰς τὸν Ἡμέτερον ἐπὶ τῆς Γεωργίας Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ διατάγματος τούτου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Ὀκτωβρίου 1918.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Οἱ Ὑπουργοί

Ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ.
Δ. Δίγκας

Ἐπὶ τῆς Γεωργίας
Ι. Τσιριμώκος

ΦΕΚ του 1918 με την απόφαση της προσθήκης της Γ' τάξης (από άρθρο του Γ. Μάλλιου, «Η δωρεά των Αφών Φ. Λάππα και η πρώτη δεκαετία λειτουργίας του Λαππείου»)

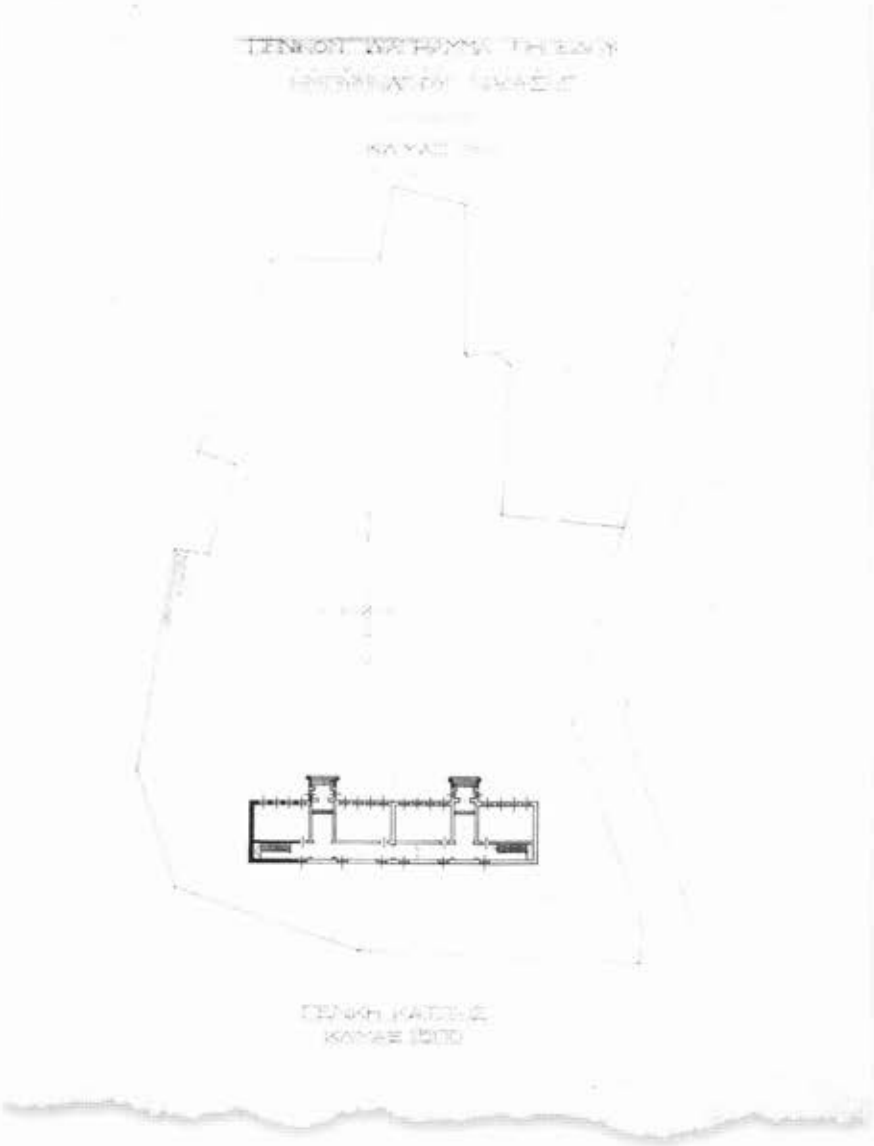

Τοπογραφικό σχέδιο (τεχνικό διάγραμμα υπέδου σε κλίμακα 1:500) του Ημιγυμνασίου Ναούσης (Αρχείο 1ου Λαππείου Γυμνασίου)

το πρακτικό. Απόσπασμα του σχετικού πρακτικού έχει ως εξής:

«Ο παριστάμενος Κωνσταντίνος Φιλίππου Λάππας, ανακοίνωσε στη συνέλευση διά αντιπροσώπου, του κ. Γρηγορίου Πετρίδη (ο ίδιος δεν μπορούσε να μιλήσει ένεκα της συγκίνησης που πληρούσε την ψυχή του), ότι στη μνήμη του προ ολίγων ημερών αποθανόντος στο Κάιρο αδελφού του, Γρηγορίου Λάππα, αποφάσισε με δική του δαπάνη να ανεγείρει εκ βάθρων, επί οικοπέδου κοινοτικού, σχολείο που θα χρησιμοποιηθεί ως διδακτήριο του Ημιγυμνασίου. Η συνέλευση με συγκίνηση αποδέχτηκε τη μεγάλη αυτή δωρεά και ομόφωνα ανακήρυξε τον αοίδιμο Γρηγόριο Φ. Λάππα μέγα ευεργέτη της Κοινότητας και ενέκρινε να τελεστεί πάνδημο μνημόσυνο στη μνήμη του την προσεχή Κυριακή, με κάθε δυνατή μεγαλοπρέπεια, με όλον τον κλήρο σε μονοεκκλησία στον ιερό ναό του Αγίου Μηνά, να παραστούν δε όλες οι κοινοτικές και σχολικές αρχές, όλα τα σχολεία με τους μαθητές και τους δασκάλους και να εκφωνηθεί επιμνημόσυνος λόγος από τον δάσκαλο Σταύρο Χωνό, να καταθέσουν δε στεφάνους η Αντιπροσωπεία, το Γυμνάσιο, τα δημοτικά σχολεία αρρένων και θηλέων, να αποσταλεί τηλεγράφημα συλλυπητήριο στους εν Καΐρω συγγενείς του αποθανόντος, να δημοσιευτεί σε δυο εφημερίδες που εκδίδονται στη Θεσσαλονίκη η δωρεά, να παραταχθούν κατά την έξοδο του εκκλησιάσματος εκ του ναού οι μαθητές των σχολείων σε δύο στίχους, από τα προπύλαια του ιερού ναού μέχρι την πόρτα της οικίας των αδελφών Φ. Λάππα, να εκφρασθούν τα συλλυπητήρια της Κοινότητας για το θάνατο του Γρηγορίου και τις ευχαριστίες αυτής προς την οικογένεια Λάππα για τη μεγάλη δωρεά. Κοσμήτορες της τελετής εκλέχτηκαν οι Θ. Αρνής, Λεωνίδας Οικονομίδης διδάσκαλος και ...». (σ.σ. Το πρακτικό είναι ανοιχτό, προφανώς για να ορισθεί τρίτο μέλος, κάποιος από τους καθηγητές).

Παρατηρήσεις: Τη δύσκολη αυτή περίοδο, η δωρεά των αδελφών Φ. Λάππα ανοίγει νέους ορίζοντες για τη λύση του προβλήματος της εκπαίδευσης στη Νάουσα και αναθερμαίνει τον ενθουσιασμό των Ναουσαίων, γεγονός ορατό από τα παρακάτω.

Συμπαράσταση των απόδημων Ναουσαίων της Αμερικής

Μετά ενάμιση μήνα, νέα καλά μαντάτα και για τα άλλα σχολεία της Νάουσας. Σε συνεδρίαση της Διαρκούς Αντιπροσωπείας της 21ης Απριλίου 1919, διαβάζεται επιστολή του *«εν Βοστώνη της Β. Αμερικής Αλληλοβοηθητικού Συνδέσμου Ναουσαίων «ο Άγιος Δημήτριος»* διά της οποίας οι αυτόθι φιλότιμοι και φιλοπάτριδες Ναουσαίοι αναγγέλουν ότι είναι πρόθυμοι να έλθουν αρωγοί στο έργο της ανέγερσης των σχολείων». Η Διαρκής Αντιπροσωπεία με αισθήματα συγκίνησης και ευγνωμοσύνης όλων των παρόντων Αντιπροσώπων για την αυθόρμητη και ευγενική αυτή προσφορά «ἐνέκρινε, ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν σχολείων ἀμέσως ἀπαντήσῃ καὶ

ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Κοινότητος πρὸς τοὺς φιλοπάτριδας Ναουσαίους τοῦ ἐν Βοστώνῃ Συνδέσμου».

Ο Υπουργός Παιδείας στη Νάουσα

Στις 5 Σεπτεμβρίου του 1919 συγκαλείται μετά από πρόσκληση και συνεδριάζει υπό την προεδρία του υπουργού Δημητρίου Δίγκα, στην αίθουσα των συνεδριάσεων της ιεράς Μητρόπολης (ώρα 9 π.μ.), Γενική Συνέλευση των προκρίτων της Νάουσας στην οποία παραβρέθηκαν ο δήμαρχος της πόλης Γρηγόριος Περδικάρης και οι πρόκριτοι: Γρηγ. Δ. Λόγγος, Γεωρ. Κ. Λόγγος, Δημ. Κ. Κόκκινος, Αριστ. Κ. Κόκκινος, Ηλίας Πάζης, Αντ. Κ. Τσίτσης, Γ. Πεχλιβάνος, Ι. Πεχλιβάνος, Γ. Δ. Μπίλης, Θεοδ. Χατζηγιαννάκης, Θεοδ. Χατζηδημητρίου, Φιλ. Ν. Αρνής, Χατζηκων. Μαλούσης, Θ. Α. Γκούτας, Θεολ. Τσιάρας, Σταύρ. Χ. Λαναράς, Σπύρος Γ. Λαναράς, Χριστ. Ματθαίου, Νικολ. Χριστίδης, Θωμ. Λαμνίδης, Γρ. Πετρίδης, Θωμ. Ν. Αρνής, Αγγ. Μ. Αγγελάκης, Γεωργ. Φ. Λάππας, Κων. Μαρκοβίτσης, Ι. Παπαλώλας, Δημ. Μπέρσος, Δημ. Σιούγγαρης, Γεωρ. Τσικιτίκος, Κων. Αγγελάκης, Κωνστ. Κολτσιάκης, Νικ. Χατζηνώτας, Γεωρ. Μπαμπάτσης, Γεωρ. Δανδάνης, Ιωάν. Μπίλας, Αλεξ. Λυσιμάχου, Θωμ. Οικονόμου, Αναστ. Σπάρτσης, Δημ. Καράτζιας, Αντώνιος Δ. Τσίτσης.

Ο υπουργός είναι πλήρως ενημερωμένος για την κατάσταση της παιδείας της Νάουσας. Γνωρίζει τις ανάγκες, γνωρίζει επακριβώς τα κονδύλια που έχει στη διάθεσή της η Κοινότητα και την επιθυμία των Ναουσαίων να αναγερθούν ει δυνατόν όλα μαζί τα σχολεία που χρειάζονται στη Νάουσα. Γνωρίζει τη διάθεση της εκκλησίας να διαθέσει τα έσοδά της και οικόπεδα υπέρ των σχολών. Γνωρίζει τις υπάρχουσες υποσχέσεις δωρεών για την ανέγερση σχολείων των Σεφερτζή και Λάππα. Γνωρίζει τον προϋπολογισμό της όλης δαπάνης της ανέγερσης τεσσάρων διδακτηρίων στην πόλη. Δεν αμφιβάλει ότι το φιλότιμο των Ναουσαίων, που ζουν στην Ελλάδα και στα ξένα, και τα γενναία τους αισθήματα, θα καλύψουν ένα μεγάλο μέρος των απαιτουμένων χρημάτων και υπόσχεται ότι το κράτος θα έρθει αρωγό στην υλοποίηση του μεγάλου αυτού προγράμματος διά γενναίου ποσού. Η Νάουσα μπορεί να μπει «τόν παρόντα καιρόν «τῆς γενικῆς προόδου τῶν λαῶν» με αξιώσεις σε νέα τροχιά προόδου και της πρέπει. Παρατίθενται αποσπάσματα από το πρακτικό:

«Ὁ Ἐξοχώτατος Ὑπουργὸς καὶ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἀνέπτυξε πόσον ἀναγκαία εἶνε ἡ ἐκπαίδευσις καὶ μάλιστα κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν τῆς γενικῆς προόδου τῶν λαῶν αὕτη ὅμως ἐπιτυγχάνεται καλλίτερον, ὅτα ν καὶ τὰ διδακτήρια εἶνε κατάλληλα καὶ σύμφωνα πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς παιδαγωγικῆς. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ Νάουσα στερεῖται διδακτηρίων καταλλήλων πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως, δι᾽ ὃ εἶνε ἀνάγκη ὅπως ἄνευ ἀναβολῆς ἀνεγερθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα διδακτήρια»

»Νέος νόμος θέλει καθορίσῃ ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικοκοινοτικαὶ περιουσίαι τῶν Νέων Χωρῶν θὰ ὑπηρετῶσι τοπικοὺς ἐκπαιδευτικοὺς σκοποὺς διατιθέμεναι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἐπιπλώσεως τοπικῶν διδακτηρίων»... «Ἡ δαπάνη τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τεσσάρων τούτων διδακτηρίων προϋπελογίσθη εἰς 400 χιλιάδας δραχμῶν. Ἡ βάσις τοῦ ποσοῦ τούτου ὑπάρχει μέν, ἀλλ᾽ ἀπαιτεῖται γενναία συνεισφορὰ τῶν πολιτῶν, οἵτινες δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ φιλοτιμηθῶσι νὰ δείξωσι τὰ γενναία αὐτῶν αἰσθήματα. Τὸ Κράτος θὰ ἔλθῃ ἀρωγὸν διὰ γενναίου ποσοῦ».

Για την υλοποίηση των αποφάσεων ορίστηκε επιτροπή αποτελούμενη από τους: Γρηγ. Λόγγο, Σταύρο Λαναρά, Νικ. Χριστίδη, Θεοδόσιο Χατζηδημητρίου και Γεώργιο Τσικιτίκο. *«Των ονομάτων τούτων σημείωσιν έλαβεν ο κ. Υπουργός όπως επισημοποιηθή η εκλογή της επιτροπής και διά Βασ. Διατάγματος».*

Επιλογή οικοπέδου για το Λάππειο

27 Οκτωβρίου 1919. Οι διευθυντές των δημοτικών σχολείων στέλνουν έγγραφο (SOS) στη Διαρκή Αντιπροσωπεία, με το οποίο εκθέτουν τις ανάγκες των σχολείων. Η συνέλευση βλέποντας το επείγον των αναγκών αυτών, ενέκρινε να καταβληθούν από το ταμείο της καθεμιάς από τις τέσσερεις ενορίες 250 δραχμές για την κάλυψη των αιτουμένων από τους διευθυντές των σχολείων αναγκών. Επιπροσθέτως εκλέχτηκε επιτροπή αποτελούμενη από τον Θωμά Αρνή, Ι. Πεχλιβάνο, Θεόδωρο Γ. Λαναρά και Επ. Κόκκινο, για συλλογή εράνων και τη διοργάνωση θεατρικής παράστασης, οι εισπράξεις της οποίας θα χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή θρανίων.

23 Αυγούστου 1920. Οι αδελφοί Φ. Λάππα παρακολούν την Αντιπροσωπεία να υποδείξει σε αυτούς το κατάλληλο οικόπεδο για την ανέγερση του διδακτηρίου του Γυμνασίου. Η συνέλευση υπέδειξε τρία οικόπεδα, τα εξής:

1. Ο περίβολος της εκκλησίας της Παναγίας
2. Το οικόπεδο όπου άλλοτε ήταν το νεκροταφείο του Αγίου Γεωργίου
3. Το οικόπεδο στο Κιόσκι όπου είναι τα Αλώνια

Η υπόδειξη αυτή αποφασίζεται να κοινοποιηθεί με την ευθύνη του αιδεσιμότατου προέδρου στους αδελφούς Φ. Λάππα, όπως και στον Γενικό Επιθεωρητή των σχολείων.

2 Δεκεμβρίου 1920. Με αίτηση των διευθυντών των σχολείων εγκρίνεται από την Διαρκή Αντιπροσωπεία, κατ' επιταγή του νόμου 402, να καταβάλουν

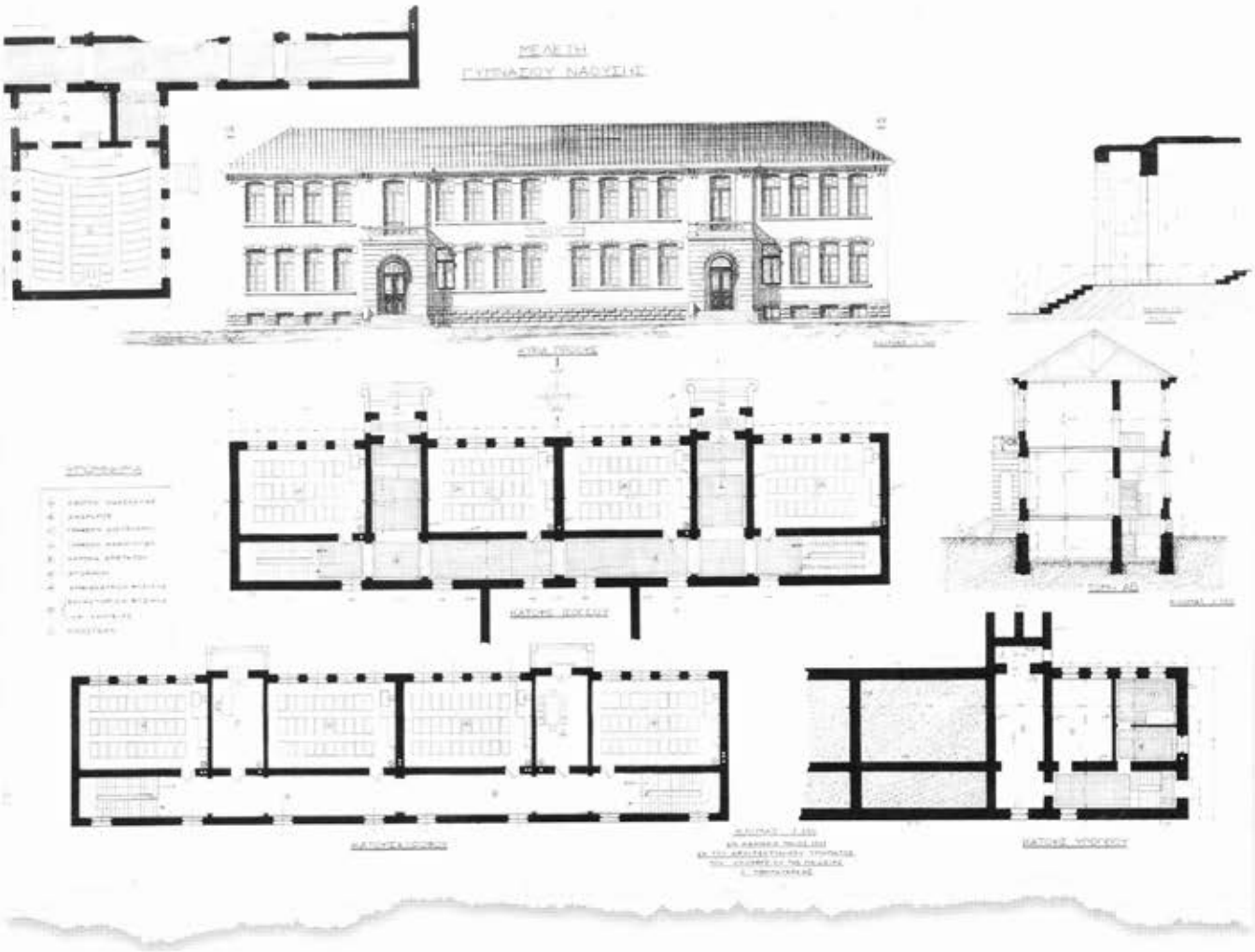

Αρχιτεκτονικό Σχέδιο του Γυμνασίου Ναούσης, το οποίο δεν κατασκευάστηκε (Αρχείο 1ου Λαππείου Γυμνασίου)

οι επίτροποι των τεσσάρων ενοριακών εκκλησιών 100 δραχμές η καθεμιά, ως επίδομα των ιερών ναών για τα σχολικά ταμεία των Δημοτικών (δύο Αρρένων και ενός Θηλέων) και του Ημιγυμνασίου. Στην απόφαση της Αντιπροσωπείας υπακούουν οι επίτροποι των εκκλησιών πλην του επιτρόπου της Μεταμορφώσεως, ο οποίος καλείται την 3η Ιανουαρίου 1921 να συμμορφωθεί στον νόμο και την απόφαση της Αντιπροσωπείας.

Ανακοίνωση απόφασης δωρεάς ανέγερσης διδακτηρίου από τον Γαλάκη Λόγγο: 31 Μαΐου 1921. Χαράς ευαγγέλια. Ανακοινώνεται από τον Υπουργό Ζαΐμη η έγκριση ανέγερσης από τον Γρηγόριο Λόγγο (Γαλάκη) αρρεναγωγείου στην πλατεία Ταξιαρχών.

Άφιξη του Νομομηχανικού: 6 Ιουνίου 1921. Στη Νάουσα βρίσκεται ο νομομηχανικός του υπουργείου Παιδείας Θεόδωρος Μιχαλόπουλος, αποσταλμένος από τον Υπουργό Παιδείας, ο οποίος σε Γενική Συνέλευση της Διαρκούς Αντιπροσωπείας ανακοινώνει ότι το σχέδιο του διδακτηρίου του Ημιγυμνασίου είναι έτοιμο προς ανέγερση και ότι από τα προταθέντα οικόπεδα έχει προκριθεί το οικόπεδο της Παναγίας, πρόσθεσε δε ότι για να έχει το σχολείο την απαιτούμενη ευρυχωρία πρέπει να χρησιμοποιηθεί και μέρος «τοῦ γειτνιάζοντος κήπου τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων κ. Χ΄Κ. Μαλούση, ὅστις θά αποζημιωθῇ δεόντως. Ὁ Χ΄Κ. Μαλούσης λαβών τόν λόγον ἐδήλωσεν ὅτι εὐχαρίστως θέλει παραχωρήσῃ ὁσονδήποτε μέρος τοῦ κήπου του ἤθελε χρειασθῇ, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐδέχθητά συγχαριτήρια καί τά εὐχαριστήρια τῆς Συνελεύσεως».

Τα μέλη της Αντιπροσωπείας μεταβαίνουν στη συνέχεια μετά του Νομομηχανικού του Υπουργείου στο οικόπεδο του Οσίου Θεοφάνους για την κατάθεση του θεμελίου λίθου της ανέγερσης του σχολείου των αρρένων υπό του Γρηγορίου Λόγγου (6/6/1921).

Ο απεσταλμένος του Υπουργείου Παιδείας, κ. Μιχαλόπουλος, μένει στη Νάουσα αρκετές ημέρες και κάνει πολύ καλή δουλειά. Στη συνεδρίαση της Διαρκούς Αντιπροσωπείας της 10ης Ιουνίου 1921 ανακοινώνει ότι είναι ανάγκη να κατεδαφιστούν οι προς το νοτιοδυτικό μέρος του οικοπέδου ευρισκόμενες οικίες, που ανήκουν στον Πέτρο Ζάλιο και Βασίλειο Τάνο. Κρίθηκε αναγκαίο

να μεταβούν οι αντιπρόσωποι αμέσως επιτόπου για να αντιληφθούν καλύτερα την κατάσταση. Καταμετρήθηκε το οικόπεδο της Παναγίας και έγινε καταφανής η ανάγκη να συμπεριληφθούν στο οικόπεδο και οι οικίες Ζάλιου - Τάνου μαζί με τον κήπο τους.

Η συνέλευση ομόφωνα αποφάσισε αντί αποζημιώσεως να δοθούν στους παραπάνω ως αντάλλαγμα οικίσκοι από τον περίβολο της Παναγίας. Μετά την απόφαση αυτή που αποδέχτηκαν όλοι οι αντιπρόσωποι, προσκλήθηκαν και οι ενδιαφερόμενοι Ζάλιος και Τάνος, στους οποίους ανακοινώθηκε ότι είναι ανάγκη να παραχωρήσουν το σπίτι και τον κήπο τους στην Κοινότητα για την ανέγερση του Γυμνασίου, με αντάλλαγμα οικίσκους που βρίσκονται δυτικά του παρεκκλησίου του γνωστού με το όνομα μικρός Πρόδρομος και τον πίσω από τους οικίσκους κήπο. Οι Πέτρος Ζάλιος και Βασίλειος Τάνος αποδέχτηκαν ευχαρίστως την πρόταση και προχώρησαν στη σύνταξη συμφωνητικού.

Το οικόπεδο του Προδρόμου

Ο πρωτόγνωρος οικοδομικός οργασμός της ανέγερσης σχολείων στη Νάουσα με την γενναία συνδρομή της Εκκλησίας, των εν Βοστώνη Ναουσαίων, Ναουσαίων πολιτών και των μεγάλων ευεργετών Σεφερτζή, Λάππα, Λόγγου, με την παρουσία και την καθοδήγηση του κράτους, πρόβαλλαν την Νάουσα ως πρότυπο πόλης που οικοδομεί το μέλλον της, ξεκινώντας από τον νευραλγικό τομέα της Παιδείας.

Δεν ήταν απαραίτητο, αλλά ήταν επόμενο, να παρουσιαστούν και κάποια σύννεφα. Στη συνεδρίαση της 29ης Ιουνίου 1921, της Διαρκούς Αντιπροσωπείας, διαβάζεται επιστολή του Μητροπολίτη Βοδενών (Έδεσσας) κ. Κωνσταντίου με χρονολογία 25 Ιουνίου, που έχει ως εξής:

«Πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον Ἀρχ. ἐπίτροπον καὶ τὰ ἐκκλ. Συμβούλια Ναούσης.

Κατόπιν ἐξακριβώσεως ἡμῶν συνάγεται ὅτι τὸ ἱδρυόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Λάππα Γυμνάσιον κατέλαβε μέρος τοῦ κήπου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ μέρους τούτου δὲν θὰ εἴχομεν ἀντίρρησιν ἀποβλέποντες εἰς τὸν σκοπὸν τὸν ἐπιδιωκόμενον, μετὰ λύπης ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἔντιμα συμβούλια χωρὶς νὰ ἐρωτήσωσι τὴν δικαιοῦχον Ἱ. Μονὴν οὐ μόνον κατέσχον μέρος ἰδιοκτησίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ προέβησαν εἰς τὸν ἀχαλάσωσι παντελῶς τὰ ὅρια τοῦ ἐκκλ. κήπου καὶ περιλάβωσι τοῦτον ὡς προαύλιον τοῦ Γυμνασίου. Ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη πρᾶξις τῆς κοινότητος Ναούσης, ὅσον καὶ ἂν

> ...ο οικοδομικός οργασμός της ανέγερσης σχολείων στη Νάουσα με την γενναία συνδρομή της Εκκλησίας, των εν Βοστώνη Ναουσαίων, πολιτών και μεγάλων ευεργετών, πρόβαλλαν την Νάουσα ως πρότυπο πόλης που οικοδομεί το μέλλον της...

ἀποβλέπῃ εἰς ἱερότητα σκοποῦ, δὲν φέρει στοιχεῖα δικαίου, οὐδὲ τιμᾷ τὴν εὐσέβειαν αὐτῆς, διὰ ταῦτα ἀνακοινοῦμεν αὐτὴ δι' ἡμῶν ὅτι δέον αὕτηνὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀδικίαν καὶ προβῇ εἰς τὸν περιορισμὸν διαφράκτου δι' ἰδίων ἐξόδων τῆς τοῦ ὑπολοίπου κήπου τῆς Ἱ. Μονῆς. Ἐν ἐνδεχομένῃ δὲ ἐπιδιώξει αὐτῆς ἐκδόσεως Βάσ. Διατάγματος πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν εὐχαρίστως θὰ συντελέσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τοῦτο κατόπιν ἀποζημιώσεως τῆς δικαιούχου Ἱ. Μονῆς. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω καὶ ὁρίζομεν προθεσμίαν μίας ἑβδομάδος. Παρεχομένης ταύτης εἰδοποιοῦμεν ὑμᾶς ὅτι θὰ ἀναθέσωμεν τὰ καθέκαστα τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν δικαιοσύνην.

Ὁ Βοδενῶν Κωνστάντιος εὐχέτης».

Οι Αντιπρόσωποι άκουσαν με έκπληξη το περιεχόμενο της επιστολής. Κάποιοι, φαίνεται, μετέφεραν στον Μητροπολίτη Βοδενών πράγματα ανυπόστατα, διότι: α) Το Γυμνάσιο κτίζεται επί εδάφους της Κοινότητας Ναούσης επειδή ανήκει στην ιερά εκκλησία της Παναγίας και εχρησιμοποιείτο άλλοτε ως νεκροταφείο. β) Τα όρια του αγρού, που ο Βοδενών αποκαλεί κήπο, δεν τα χάλασε η Κοινότητα, αλλά η διοίκηση του ελληνικού στρατού που ίδρυσε γυμναστήριο και πολύ πιο μπροστά οι αρχηγοί της μακεδονικής αμύνης, οι οποίοι επιχείρησαν να ιδρύσουν σκοπευτήριο στη θέση αυτή. γ) Είναι γνωστό από την αλληλογραφία με την ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, ότι η Κοινότητα της Νάουσας δεν παραιτήθηκε ποτέ από την κυριότητα της ιεράς εκκλησίας του Τ. Προδρόμου. δ) Υπάρχει απαίτηση (από οφειλή του Μοναστηριού στην Κοινότητα) του 1/3 από την ενοικίαση των κτημάτων Καραΐδας και Γυμνόβου που καθυστερείται από το 1912 μέχρι σήμερα.

Επειδή η συνέλευση δε θέλει να έρθει σε προστριβές και αντεγκλήσεις, δεν θέλει να επαναληφθεί ο μεταξύ των δύο Κοινοτήτων, Ναούσης και Βοδενών, και της Ιεράς Μονής του Προδρόμου, αγώνας, ομόφωνα αποφασίζει να μεταβεί στην Έδεσσα επιτροπή αποτελούμενη από τον αντιπρόσωπο Χ"Κωνσταντίνο Μαλούση και τον γραμματέα Νικόλαο Βαϊνανίδη, να συνεννοηθεί με τον Μητροπολίτη Βοδενών για όλα τα παραπάνω θέματα «πρὸς ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως καὶ ἐπίτευξιν τῆς παραχωρήσεως τοῦ γειτνιάζοντος πρὸς τὸ γυμνάσιον ἀγροῦ πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ προαυλίου τῆς σχολῆς». Συντάχτηκε δε και απο-

ντητική επιστολή προς την Α. Πανιερότητα τον Μητροπολίτη Βοδενών, την οποία θα εγχειρίσουν στον Εδέσσης τα μέλη της επιτροπής.

Αίσια έκβαση

Η επιστολή προς τον Εδέσσης υπογράφεται από τον πρόεδρο Οικονόμο Αλέξανδρο και τα μέλη της Διαρκούς Αντιπροσωπείας. Το περιεχόμενό της στηρίζεται στις θέσεις της Νάουσας, είναι όμως ευπρεπής και διπλωματική. Η επιστολή αναφέρει σον Μητροπολίτη Εδέσσης ότι:

1. Το Γυμνάσιο κτίζεται σε Κοινοτικό οικόπεδο, ιδιοκτησίας του ιερού ναού της Παναγίας.

2. Το *«Σόν Υπουργείον επί των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως»*, εκείνο, διέταξε την ανέγερση του σχολείου στο οικόπεδο αυτό.

3. Η Κοινότητα της Νάουσας, της οποίας τα τέκνα θα φοιτούν στο γυμνάσιο αυτό, θα ευγνωμονεί εσαεί όλους εκείνους οι οποίοι θα συντελέσουν με οποιοδήποτε τρόπο στην απρόσκοπτη λειτουργία της σχολής. Στη συνέχεια η επιστολή αναφέρεται σε χρέος της Μονής του Προδρόμου, η οποία κατακρατεί τα δικαιώματα του 1/3 του μουκατά από την καλλιέργια των χωραφιών των περιοχών Καραΐδας, Γυμνόβου κλπ. και παρακαλεί τον σεβασμιότατο Εδέσσης να παρέμβει.

Η επιστολή καταλήγει με τον διορισμό των εκπροσώπων της Διαρκούς Αντιπροσωπείας που στέλνονται στον Μητροπολίτη στην Έδεσσα «πρός τόν σκοπό τῆς συνεννόησης τῶν δύο ὅμορων Κοινοτήτων καί τῆς διευθέτησης τῶν τυχόν ἐκκρεμῶν ζητημάτων». Είναι βέβαιο ότι η Νάουσα χρειάζεται το οικόπεδο του Προδρόμου για να μεγαλώσει τον αύλειο χώρο του Γυμνασίου και η επιστολή στοχεύει στη συμβιβαστική διευθέτηση του ζητήματος.

10 Ιουλίου 1922. Οι απεσταλμένοι εκπρόσωποι της Κοινότητας Νάουσας που πήγαν στην Έδεσσα και συνάντησαν τον Μητροπολίτη, ανακοινώνουν στη Γενική Συνέλευση ότι:

«ὁ Μητροπολίτης Βοδενῶν (Εδέσσης) ἐπείσθη ὅτι τὸ διδακτήριον τοῦ Γυμνασίου κτίζεται ἐπὶ οἰκοπέδου ἀνήκοντος εἰς τὴν Κοινότητα Ναούσης καὶ ὅτι δὲν κατερρίφθη οὐδεὶς φράχτης, διότι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτος χωρίζων τὸ οἰκόπεδον, ἐφ' οὗ κτίζεται τὸ Λάππειον, ἀπὸ τοῦ ἀμφισβητουμένου ἀγροῦ. Πρὸς τούτοις ἡ ὡς ἀνωτέρω ἐπιτροπὴ ἡ εἰς Ἔδεσσαν μεταβᾶσα ἀνεκοίνωσε τῇ Συνελεύσει ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν εἰς τὸ ἀνεγειρόμενον σχολεῖον ἵνα χρησιμοποιηθῶσιν ὡς προαύλιον τοῦ γειτνιάζοντος ἀγροῦ καὶ τὴν κατεδάφισιν ἁπάντων τῶν κελλίων κατόπιν μικρᾶς ἀποζημιώσεως συμποσουμένης μέχρι δύο χιλιάδων δραχμῶν πρὸς τὴν Ἱ. Μονὴν τοῦ Προδρόμου ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος Ναούσης. Ἡ Συνέλευσις λαβοῦσα γνῶσιν τῶν ἀνωτέρω ἐνέκρινεν αὐτὰ μολονότι εἰς οὐδεμίαν ἀποζημίωσιν ὑποχρεοῦται ἡ Κοινότης καθόσον τὸ ἱδρυόμενον σχολεῖον εἶνε δημόσιον καὶ ὄχι Κοινοτικόν. Ἀπεφάνθη δὲ ὁμοφώνως ὅτι εἰς τὴν Κοινότητα Ναούσης καθυστερεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913 παρὰ τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου ποσὸν πολὺ μεγαλύτερον τοῦ αἰτουμένου παρὰ τοῦ παν. Μητροπολίτου εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὸν ἀγρὸν καὶ τὰ κελλία. Συνεπῶς μὴ παραιτουμένη ἤδη τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς ἡ Κοινοτικὴ Ἀντιπροσωπεία, ἔχουσα δ' ἀφ' ἑτέρου ὑπ' ὄψει τὴν μὴ ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐγκρίνει τὴν συμψήφισιν τοῦ ποσοῦ ὅπερ δικαιοῦται νὰ λάβῃ ἡ Κοινότης παρὰ τῆς Μονῆς μὲ τὴν αἰτουμένην ἀποζημίωσιν διὰ τὸν ἀγρὸν καὶ τὰ κελλία».

> ...η Κοινότητα της Νάουσας, της οποίας τα τέκνα θα φοιτούν στο γυμνάσιο αυτό, θα ευγνωμονεί εσαεί όλους εκείνους τους φορείς, οι οποίοι θα συντελέσουν με οποιοδήποτε τρόπο στην απρόσκοπτη λειτουργία της σχολής...

Και με αυτά ολοκληρώνονται οι απαραίτητες ενέργειες για την απόκτηση ευρύχωρης αυλής για το υπό ανέγερση Γυμνάσιο. Αφιερώνω το μικρό αυτό πόνημα στη μνήμη όλων όσων εργάσθηκαν για το Σχολείο, στο οποίο τόσοι φοιτήσαμε, και πρωτίστως στην Εκκλησία, την τροφό της Παιδείας στα χρόνια εκείνα, σε μνημόσυνο των αδελφών Φιλίππου Λάππα και των δωρητών, ευεργετών των σχολείων της πόλης. N

Εκ παραδρομής στο άρθρο του προηγούμενου τεύχους (Νο 148) «Γεωγραφική προέλευση των μαθητών του Λαππείου Γυμνασίου Νάουσας κατά τη δεκαετία 1920-30», δεν αναγράφησαν οι συντάκτες. Πρόκειται για τους μαθητές: Βουλγαρίδη Κωνσταντίνο (συντονιστής), Ζιάρα Χρήστο, Μπέκα Δημήτριο, Μπλιάτκα Αναστάσιο και Μπλιάτκα Ραφαήλ. Επίσης η δημοσιευμένη φωτογραφία με τους μαθητές του έτους 1918-1919, τους καθηγητές και τον διευθυντή του Ημιγυμνασίου προέρχεται από το αρχείο του κ. Τάκη Μπάιση.

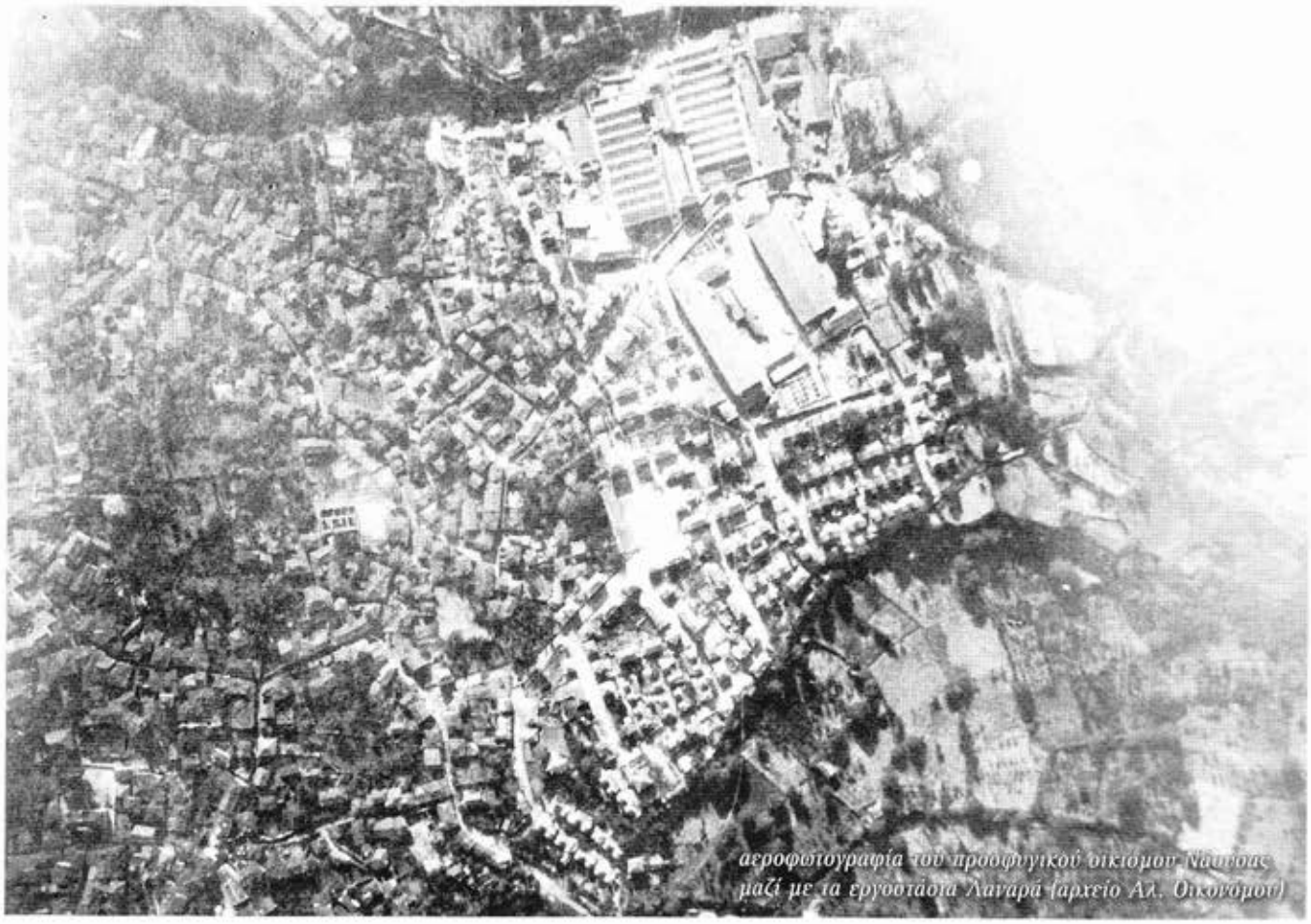

αεροφωτογραφία του προσφυγικού οικισμού Νάουσας μαζί με τα εργοστάσια Λαναρά (αρχείο Αλ. Οικονόμου)

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ (1925-1932)

Γράφει η Αντωνία Χαρίση, Εκπαιδευτικός

Η καταστροφή του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία και η διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος αποτέλεσαν τη μεγαλύτερη πρόκληση για την Ελλάδα του 20ού αιώνα. Σύμφωνα με τις ελληνικές υπηρεσίες, κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 κατέφυγαν στη χώρα 700.000 πρόσφυγες, στους οποίους, με την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών από το 1923, προστέθηκαν **ακόμη 800.000, ανεβάζοντας τον αριθμό τους** σε 1,5 εκατομμύριο ψυχές. Σε αυτούς δεν υπολογίζονται αρκετές **ακόμη χιλιάδες από την** Άνω Μακεδονία, την Ανατολική Ρωμυλία, την Αλβανία και τη Νότιο Ρωσία **που βρήκαν άσυλο στην Ελλάδα από το 1913 έως το 1919** (Πελαγίδης, 1997).

Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.)

Η πρώτη υπηρεσία που ασχολήθηκε με τα προσφυγικά προβλήματα ήταν «Η Κεντρική Επιτροπή προς Περίθαλψιν και Εγκατάστασιν των εν Μακεδονία εποίκων ομογενών» που ιδρύθηκε το 1914 για την περίθαλψη των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών, τα ζητήματα της προσφυγικής αποκατάστασης τα ανέλαβαν το Υπουργείο Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως, το Υπουργείο Γεωργίας, το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων και η Εθνική Τράπεζα. Το 1922 ιδρύθηκε επιπλέον, το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων, ένα Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, στο οποίο ανατέθηκε η κατασκευή των προσφυγικών αστικών καταλυμάτων (Κατσάπης, 2003. Γεωργακοπούλου, 2002).

Το 1923, η κυβέρνηση της Ελλάδας απευθύνθηκε στο Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών (Κ.τ.Ε.) για τη χορήγηση δύο δανείων, η οποία απαίτησε ως εγγύηση την ίδρυση της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) (Γεωργακοπούλου, 2002). Το έργο της Ε.Α.Π. ήταν: *«η διά των εις αυτήν εκχωρημένων γαιών, των εις την διάθεσιν αυτής τιθεμένων χρηματικών ποσών και των ιδίων αυτής εισοδημάτων αποκατάστασις προσφύγων εις έργα παραγωγικά είτε εις την ύπαιθρον χώραν είτε αλλαχού εν Ελλάδι»* (Τούντα-Φεργάδη,1986). Η Ε.Α.Π. ήταν ένα «αυτόνομο γραφείο» που λειτούργησε από την 1η Ιανουαρίου 1924 έως την 24η Ιανουαρίου 1930. Ο προϋπολογισμός της άγγιξε τα 12,5 εκατομμύρια λίρες. Η κυβέρνηση της Ελλάδας της εκχώρησε τίτλους πλήρους κυριότητας 5.000.000 στρεμμάτων. Οι αρμοδιότητές της δεν περιελάμβαναν τις κοινωνικές ανάγκες των προσφύγων που αφορούσαν στην τροφή, στην ένδυση και στην ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη (Πελαγίδης, 1997).

Μέτρα αποκατάστασης των προσφυγικών πληθυσμών

Τους πρώτους μήνες της μικρασιατικής τραγωδίας εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες αναζητούσαν απεγνωσμένα μια στοιχειώδη βοήθεια. Στις μεγάλες πόλεις χρησιμοποιήθηκαν από την Πολιτεία όλοι οι διαθέσιμοι δημόσιοι και ιδιωτικοί χώροι ως καταφύγιο και χώρος στέγασής τους. (Φωτιάδης, 2009).

Γι' αυτό, το Κράτος επίταξε όλα τα ακίνητα και κατασκεύασε πρόχειρα παραπήγματα (Γκιζελή, 1984). Από το 1924 έως το 1930 η Ε.Α.Π ίδρυσε 93 αστικούς συνοικισμούς σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Στη Μακεδονία χτίστηκαν μέχρι το 1924, 1.274 κατοικίες στη Βέροια, την Έδεσσα, τη Θεσσαλονίκη, το Κιλκίς, το Λογκαδά, τη Νάουσα, τις Σέρρες και τη Φλώρινα και άλλες 1.212 ήταν ετοιμοπαράδοτες μέσα στο 1929 (Βερέμης, 1980).

Η Ε.Α.Π., παρά τις αδυναμίες της και τις συγκρούσεις της με κυβερνητικά και κομματικά στελέχη, κατόρθωσε ν' αποκαταστήσει 650.000 περίπου πρόσφυγες (Πελαγίδης, 1997).

Η εγκατάσταση των προσφύγων στη Νάουσα

Στη Νάουσα, ήδη από το 1922 εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες, ιδιαίτερα Πόντιοι και Μικρασιάτες. Το 1923 είχαν ήδη εγκατασταθεί στην περιοχή 580 πρόσφυγες και στα τέλη του 1926 ο συνολικός αριθμός τους ανήλθε σε 789 άτομα. Το 1928 μετρούνταν στα 1.863 άτομα σε ένα σύνολο 10.250 κατοίκων και η εγκατάσταση τους συνεχίστηκε και μετά το 1930 (Φωτιάδης & Μιχαηλίδης, 1999). Η εγκατάσταση των προσφύγων στη Νάουσα οφείλονταν κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη αρκετών εργοστασίων που εξασφάλισαν εργασία στους νεοφερμένους και εξαθλιωμένους πρόσφυγες, οι οποίοι αρχικά εγκαταστάθηκαν σε εκκλησίες και κρατικά οικοδομήματα και στη συνέχεια για μικρό χρονικό διάστημα στη συνοικία των ανταλλάξιμων μουσουλμάνων της πόλης.

> ...το 1923 στη Νάουσα είχαν ήδη εγκατασταθεί στην περιοχή 580 πρόσφυγες και στα τέλη του 1926 ο συνολικός αριθμός τους ανήλθε σε 789...

Το 1924 οι πρόσφυγες της Νάουσας συγκρότησαν τον προσφυγικό σύνδεσμο «Η Ένωσις».Κύριος σκοπός του συνδέσμου ήταν: *«η διά παντός μέσου επιδίωξις της αποκαταστάσεως των προσφύγων και της βελτιώσεως της καταστάσεως αυτών, ως και η επιδίωξις της ηθικής και πνευματικής έτι δε της υγιεινής και σωματικής αυτών αναπτύξεως».*

Ο σκοπός θα επιτυγχάνονταν με την επιδίωξη της στέγασης των άστεγων προσφύγων, με τη φροντίδα για την αντιμετώπιση των αναγκών τους, με την προσπάθεια ανέγερσης εκκλησιών, σχολείων και ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας και τη βελτίωση της λειτουργίας των ήδη υπαρχόντων (Φωτιάδης & Μιχαηλίδης, 1999).

Το 1927 οι Αργυρουπολίτες Πόντιοι της Νάουσας επανίδρυσαν το Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο της Αργυρούπολης «Ο Κυριακίδης». Μεταξύ των σκοπών του Συλλόγου ήτανη δημιουργία αναγνωστηρίου και βιβλιοθήκης στη Νάουσα *«προς την ηθικήν και πνευματικήν ανάπτυξιν των μελών αυτού»* και η διοργάνωση επιστημονικών, φιλολογικών και κοινωνιολογικών διαλέξεων (Καταστατικόν του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Νοούσης «Ο Κυριακίδης», 1927).

Το 1928 οι γηγενείς κάτοικοι της Νάουσας ίδρυσαν την Ένωση Γηγενών Νοούσης και Περιφερείας «Ο Μέγας Αλέξανδρος». Ένας από τους κύριους σκοπούς της Ένωσης ήταν η προστασία των συμφερόντων των γηγενών (Φωτιάδης & Μιχαηλίδης, 1999).

Η δημιουργία του Αστικού Προσφυγικού Συνοικισμού

Οι εφημερίδες Η Εφημερίς των Βαλκανίων, η Μακεδονία της Θεσσαλονίκης, ο Ταχυδρόμος Βορείου Ελλάδος, τα «Μακεδονικά Νέα της Θεσσαλονίκης», ο «Ελεύθερος Λόγος» και το «Φως» διατηρούσαν ειδική στήλη για τα προσφυγικά θέματα. Το ζήτημα της ανέγερσης του προσφυγικού Αστικού Συνοικισμού Νάουσας απασχόλησε για μεγάλο χρονικό διάστημα την κοινή γνώμη με ανακοινώσεις, επιστολές και τηλεγραφήματα που δημοσιεύτηκαν ακόμη και σε εφημερίδες των Αθηνών. Οι εφημερίδες Μακεδονία, Σκρίπ, Φως και Εμπρός ασχολήθηκαν με αυτό από το 1925 έως και το 1932.

Οι πρώτες νύξεις για την άμεση αποκατάσταση των προσφύγων της Νάουσας έγιναν στις 15 Σεπτεμβρίου του 1925, στο Δ' Παμπροσφυγικό Συνέδριο (Μακεδονία, 15-9-1925). Ενάμιση περίπου χρόνο αργότερα, στις 22 Απριλίου του 1927,ο Προσφυγικός Σύλλογος Ναούσης αιτήθηκε στην Παμπροσφυγική οργάνωση Αμύνης Ανταλλάξιμων να μεσολαβήσει στους αρμόδιους για παράταση της προθεσμίας υποβολής αιτήσεων παραχώρησης κατοικίας (Μακεδονία, 22-4-1927).

Στις 4 Ιουνίου 1927, η Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας διέταξε τον επιστάτη Νάουσας να αναφέρει, αν το αίτημα των προσφύγων για ανοικοδόμηση εκκλησίας ήταν πραγματικό. (Μακεδονία, 4-6-1927).Στις 16 Ιουλίου 1927 εκπρόσωπος της Ε.Α.Π., επισκέφτηκε τη Νάουσα για να διερευνήσει τις στεγαστικές ανάγκες των προσφύγων και να εισηγηθεί την ανέγερση κατοικιών (Μακεδονία, 16-7-1927). Στις 15 Οκτωβρίου 1927, το Γεωργικό Γραφείο Βέροιας γνωστοποίησε στη Διδακτηριακή Επιτροπή Ναούσης ότι ο συνοικισμός θα περιελάμβανε και γεωργική σχολή, την ανέγερση της οποίας θα αναλάμβανε η Εποικιστική Υπηρεσία (Μακεδονία, 15-10-1927).

Στις 19 Οκτωβρίου 1927, έγινε διήμερη επίσκεψη από τον Γενικό Διευθυντή Καραμάνο και τον αντιπρόεδρο της ΕΑΠ Σίμψον, τους οποίους υποδέχθηκε το διοικητικό συμβούλιο του Προσφυγικού Συλλόγου (Μακεδονία, 20-10-1927). Στις 14 Νοεμβρίου 1927, έγινε παράκληση προς την Εταιρεία Λαναρά Κύρτση, να ορίσει με τηλεγράφημά της την ημέρα που με συμβολαιογραφική πράξη θα μεταβίβαζε στην Ε.Α.Π. έκταση 2.000 τ.μ. από το οικόπεδο των αδελφών Σιών, που είχε στην κυριότητά

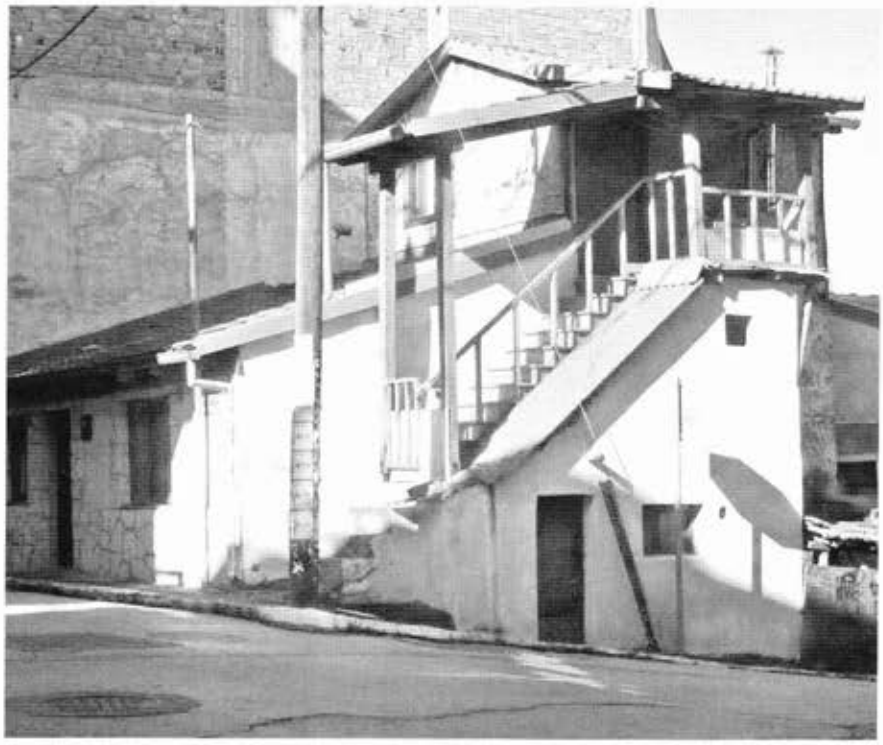

Προσφυγικό σπίτι επί της οδού Σμύρνης στη Νάουσα (φωτ. Αλ. Οικονόμου)

της, για την ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού (Μακεδονία,14-11-1927). Στις 23 Νοεμβρίου 1927 φαίνεται ότι ξεκίνησε η διαδικασία των απαλλοτριώσεων για την ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού Νάουσας.

Ωστόσο, κάτω από τις πολιτικές πιέσεις των εκπροσώπων των βιομηχάνων που δεν ήθελαν να ολοκληρωθεί η παραχώρηση της έκτασής τους, η Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας (ΓΔ.Ε.Μ.) παρεμβαίνοντας στην Ε.Α.Π. επισήμανε ότι οι Εταιρείες αγόρασαν τις εκτάσεις αυτές για να επεκτείνουν τις εγκαταστάσεις τους, όπως προβλέπονταν από την σύμβαση που είχαν συνάψει με το Δημόσιο και πως η επέκταση των εργοστασίων δεν μπορούσε να γίνει προς άλλη κατεύθυνση, αφού οι γύρω εκτάσεις κατέχονταν ήδη από προσφυγικούς οικίσκους. Πρότεινε μάλιστα στα υπουργεία Γεωργίας και Υγιεινής να άρουν την απαλλοτρίωση των παραπάνω εκτάσεων (Μακεδονία, 23-11-1927).

Στις 8 Απριλίου 1928, νέα προβλήματα προέκυψαν στην ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού, καθώς με αφορμή την πληροφορία ότι θα γινόταν απαλλοτρίωση αγροτικών μικροϊδιοκτησιών, έγινε συλλαλητήριο στη Νάουσα εκ μέρους των γηγενών.Όπως υποστήριζαν οι ίδιοι, παραβιάζονταν το άρθρο 119 του Συντάγματος το οποίο απαγόρευε την απαλλοτρίωση αγροτικών μικροϊδιοκτησιών που καλλιεργούνταν από τους ιδιοκτήτες τους (Μακεδονία, 9-4-1928). Η επιτροπή των γηγενών επισήμανε σε έντονο τόνο, ότι σε περίπτωση μη ικανοποίησης των αιτημά-

των τους θα υπερασπίζονταν το δίκιο τους ακόμη και με τη βία, προκαλώντας με τον τρόπο αυτόν βαθύ ρήγμα στις σχέσεις τους με τους πρόσφυγες (Εμπρός, 9-4-1928). Οι πρόσφυγες από τη μεριά τους, μη θέλοντας να οξύνουν περισσότερο τα πνεύματα, σε δική τους σύσκεψη, αποφάσισαν «αμετακλήτως» να φύγουν από την πόλη και να εγκατασταθούν κοντά στον σιδηροδρομικό σταθμό, ώστε να αποφύγουν με κάθε τρόπο μια σύγκρουση με τους γηγενείς (Μακεδονία, 9-4-1928).

Λίγο πριν τις εκλογές του 1928 δόθηκε διαταγή να επιλυθούν διάφορα προσφυγικά ζητήματα. Μεταξύ αυτών ήταν και η απαλλοτρίωση ορισμένων αγροκτημάτων και οικοπέδων σε περιοχές της Μακεδονίας στις οποίες είχε ανασταλεί η όλη διαδικασία λόγω της εξέγερσης των γηγενών. Με βάση αυτό, οι ενδιαφερόμενοι γηγενείς κάτοικοι της Νάουσας συγκεντρώθηκαν στην πλατεία της εκκλησίας του Άγιου Μηνά για να διαμαρτυρηθούν για τα διοικητικά μέτρα της κυβέρνησης.

Προσφυγικά σπίτια επί της οδού Ηρωίδων στη Νάουσα (φωτ. Αλ. Οικονόμου)
Από τα τελευταία κτίρια που διασώζονται μέχρι σήμερα αναλλοίωτα του οικοδομικού προγράμματος αποκατάστασης των πρασφύγων στη Νάουσα

Τα προβλήματα κατά τη διαδικασία των απαλλοτριώσεων σε επίπεδο εργοστασιαρχών και γηγενών, οδήγησαν το ζήτημα της ανέγερσης του συνοικισμού πάλι σε αδιέξοδο.Στις 15 Ιουνίου 1928 οι πρόσφυγες της Νάουσας διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη μη ανέγερση του προσφυγικού τους συνοικισμού, επισημαίνοντας ότι η διαβίωσή τους σε «τρώγλας και ετοιμόρροπα οικήματα» έχει προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στην υγεία τους (Μακεδονία, 15-6-1928).

Εκεί συνέταξαν ψήφισμα και συγκρότησαν τριμελή επιτροπή η οποία θα ζητούσε συνάντηση με τον Καλλιδόπουλο για να του γνωστοποιήσει, ότι αν η κυβέρνηση επέμενε στις δημευτικές της πολιτικές, οι γηγενείς κάτοικοι της πόλης θα αντιστέκονταν υπερασπιζόμενοι με τα όπλα την περιουσία τους (Μακεδονία, 3-8-1928).

Τρεις ημέρες μετά τις εκλογές της 19ης Αυγούστου, στις 22 Αυγούστου 1928 επιτροπή προσφύγων από τη Νάουσα επισκέφτηκε τον Γενικό Διοικητή και παραπονέθηκε για την καθυστέρηση που παρουσίαζε η ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού. Ωστόσο, λίγο αργότερα τον επισκέφτηκε και επιτροπή γηγενών, η οποία ζήτησε να μετακινηθεί η θέση του οικισμού 150 μέτρα μακρύτερα από την θέση που είχε επιλεχθεί. Για να σχηματίσει ολοκληρωμένη άποψη για το ζήτημα ο Γενικός Διοικητής συναντήθηκε με τους βουλευτές της Βέροιας Βουτυρά και Τζερμιά οι οποίοι υποστήριξαν την άποψη των προσφύγων.

Σε σύσκεψη στις 27 Αυγούστου 1928, αποφασίστηκε η άρση της απαλλοτρίωσης που επιβλήθηκε αλλά για μικρό μόνο αριθμό στρεμμάτων γης που ανήκαν σε γηγενείς, να δοθεί άδεια ανοικοδόμησης σε μικρούς ιδιοκτήτες, γηγενείς και πρόσφυγες, που είχαν ιδιοκτησία μέχρι τρία στρέμματα και να δοθεί στους ιδιοκτήτες που θα απαλλοτριώνονταν η γη τους άλλη γη από την Εθνική Τράπεζα για να την καλλιεργήσουν. Ωστόσο, δεν πάρθηκε καμία απόφαση που αφορούσε στο χώρο που διεκδικούσε η Εταιρεία Λαναρά-Κύρτση για επέκταση των εγκαταστάσεών της (Μακεδονία, 27-8-1928).

Η πολιτική παρέμβαση της Γ.Δ.Ε.Μ. που είχε εκδηλωθεί τον προηγούμενο χρόνο προς όφελος των εργοστασιαρχών, μορφοποιήθηκε σε έντονη αντίδραση των ίδιων πλέον των βιομηχάνων, οι οποίοι με εκπρόσωπό τους τον βουλευτή Κύρτση προσπάθησαν να πιέσουν για να ακυρωθεί η απαλλοτρίωση του οικοπέδου τους. Για τον λόγο αυτόν, στις 4 Σεπτεμβρίου 1928 έγινε νέα σύσκεψη στην οποία προτάθηκε επιστροφή μέρους μόνο των οικοπέδων στους βιομήχανους και συγκεκριμένα μιας έκτασης 1.000 τ.μ. Τελικά, αποφασίστηκε να προχωρήσει άμεσα η διαδικασία ανοικοδόμησης του συνοικισμού (Μακεδονία, 5-9-1928).

Ωστόσο, και παρά τα συμφωνηθέντα, το υπουργείο Οικονομίας ανέστειλε

πάλι την ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού, προφανώς κάτω από τις πιέσεις των βιομηχάνων, ενώ το ζήτημα πήρε πάλι πολιτικές διαστάσεις. Έτσι, οι βουλευτές Ιασονίδης και Μουζενίδης, στις 26 Σεπτεμβρίου 1928, έστειλαν τηλεγράφημα στον υπουργό Εθνικής Οικονομίας Παναγή Βουρλούμπη το οποίο διαμαρτύρονταν για την απόφαση αναστολής ανοικοδόμησης του προσφυγικού Συνοικισμού Νάουσης. Για τον ίδιο λόγο, οι βουλευτές Βουτυράς και Τζερμιάς επισκέφτηκαν τον Καλλιδόπουλο, στον οποίο τόνισαν ότι το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας δεν είχε καμία δικαιοδοσία στο ζήτημα της οικοδόμησης του συνοικισμού, καθώς αυτή ήταν αρμοδιότητα του υπουργείου Πρόνοιας και της Ε.Α.Π. (Μακεδονία, 27-9-1928).

Στις 30 Σεπτεμβρίου 1928, ο προσφυγικός κόσμος της Νάουσας αναστατώθηκε με την είδηση που δημοσίευσε η εφημερίδα «Φως», ότι γίνονταν ενέργειες από μέρους των βιομηχάνων Λαναρά και Κύρτση για να μετακινηθεί ο συνοικισμός. Οι πρόσφυγες θεώρησαν ότι «εξευτελίζονταν» οι νόμοι του Κράτους, «κουρελιάζονταν» οι κυβερνητικές αποφάσεις και καταπατούνταν το δίκαιο των φτωχών, γηγενών ή προσφύγων, υπέρ των νεόπλουτων βιομηχάνων Λαναρά και Κύρτση. Την ίδια αναστάτωση είχαν και οι γηγενείς κάτοικοι της πόλης, αφού διαφαίνονταν η πρόθεση να μετακινηθεί ο νεοαναγειρόμενος συνοικισμός από τα καθαρά τουρκικά οικόπεδα που κατείχαν ο Λαναράς και Κύρτσης στα κτήματα που καλλιεργούσαν οι γηγενείς.

Επιτροπή από γηγενείς Ναουσαίους διαμαρτυρήθηκε καταγγέλλοντας το γεγονός και ξεκαθάρισε ότι σε καμία περίπτωση δεν θα επέτρεπε τη μετακίνηση του συνοικισμού. (Μακεδονία, 30-9-1928). Για να καταπραϋνθούν τα οξυμμένα πνεύματα γηγενών και προσφύγων, ο πρόεδρος της Ε.Α.Π. Χιλ διέταξε τη συνέχιση των εργασιών για την ανοικοδόμηση του συνοικισμού Νάουσης (Μακεδονία, 30-9-1928).

Όμως η παρέμβαση των βιομηχάνων έγινε εντονότερη. Στις 3 Οκτωβρίου 1928, ο Σύνδεσμος Βιομηχάνων Μακεδονίας, δεν αναγνώριζε την απαλλοτρίωση του οικοπέδου των βιομηχάνων Λαναρά και Κύρτση και προέβη σε ανακοίνωση αναφέροντας ότι: *«η αποστέρησις της μικράς ταύτης εκτάσεως προς χρησιμοποίησιν της προς αλλότριον σκοπόν, και δη κατά τον μελετώμενον τρόπον, καθ' ον οι υπό ανέγερσιν δώδεκα οικίσκοι να ενσφηνώνονται μεταξύ των υφισταμένων βιομηχανικών κτιρίων, θα απετέλει, κατά την κρίσιν παντός δυναμένου να γνωρίζη την υφισταμένην κατάστασιν, τελειωτικόν σταθμόν δια πάσαν προς τα πρόσω εξέλιξιν της εν λόγω βιομηχανίας προς ζημίαν όχι μόνο της επιχειρήσεως αλλά και των υπερεξακοσίων εργατών και των οικογενειών αυτών»* (Μακεδονία, 4-10-1928).

...με την απόλυσή μιας εργάτριας από την εταιρεία Λαναρά-Κύρτση, οι βιομήχανοι βρέθηκαν αντιμέτωποι με όλους τους εργαζόμενους του εργοστασίου, οι οποίοι για να υποστηρίξουν την εργάτρια, κήρυξαν γενική απεργία...

Οι πιέσεις των βιομηχάνων εκδηλώθηκαν και με απειλές κατά των εργατών που στην πλειοψηφία τους ήταν πρόσφυγες. Η Εταιρεία εξέδωσε μάλιστα ανακοίνωση στις 3 Οκτωβρίου 1928 απειλώντας τους πρόσφυγες εργάτες με απόλυση. Η κατάσταση που διαμορφώθηκε προκάλεσε ανησυχία και εντάσεις στους κατοίκους της πόλης.

Στις 6 Οκτωβρίου 1928, η εταιρεία θέλοντας να ανασκευάσει την αλήθεια προς όφελός της ζήτησε από την εφημερίδα Μακεδονία να σταλούν δημοσιογράφοι επιτόπου για να σχηματίσουν από μόνοι τους άποψη για το θέμα. Η εφημερίδα, αφού αρνήθηκε ευγενικά την πρόσκληση, επέκρινε την εταιρεία για την ανακοίνωση που είχε κάνει εναντίον των εργατών προσφύγων, την οποία θεώρησε «ολίσθημα».

Σύμφωνα με το δημοσίευμα: *«Τοιούτον μέτρον είνε βάναυσος εφαρμογή αντιποίνων επί υποθέσεως δια την οποίαν τον τελικόν λόγον δεν έχει η Εταιρεία ή οι πρόσφυγες, αλλά το Κράτος. Και δια τούτο πρέπει η Εταιρεία ταχέως να αναιρέση την διακίνωσίν της ταύτην. Άλλως εκτός του ότι θα επισύρη την οργήν των κρατικών υπηρεσιών τας οποίας αυθαιρέτως υποκαθιστά, θα προκαλέση, και δικαίως, την οργήν όλου του προσφυγικού κόσμου, ίσως δε και όλου του ελληνικού κόσμου. Και τότε θα γνωρίσουν οι θερμόαιμοι σύμβουλοί της, ότι, αν η Εταιρεία δύναται να πιέση ολίγους βιοπαλαιστάς, το μποϋκοτάζ του Πανελληνίου εναντίον τοιαύτης Εταιρείας δύναται να την συντρίψη εντός ενός είκοσι τετραώρου»* (Μακεδονία, 6-10-1928).

Ωστόσο, οι βιομήχανοι δεν πτοήθηκαν από τις πολιτικές παρεμβάσεις και τα δημοσιεύματα εναντίον τους και συνέχισαν να επιμένουν στις διεκδικήσεις τους. Στις 9 Οκτωβρίου 1928, επιτροπή τους επισκέφτηκε τον υπουργό Εσωτερικών και διαμαρτυρήθηκε πάλι για το ζήτημα της ανέγερσης του προσφυγικού συνοικισμού. Η εταιρεία Λαναρά και Κύρτση απέλυσε μία εργάτρια, θέλοντας ενδεχόμενα να δείξει ότι δεν έμενε μόνο στις απειλές. Με την απόλυσή της, οι βιομήχανοι βρέθηκαν αντιμέτωποι με όλους τους εργαζόμενους του εργοστασίου, οι οποίοι για να υποστηρίξουν την εργάτρια, κήρυξαν γενική απεργία.

Το Πανεργατικό Κέντρο Νάουσης κάλεσε τους εργαζόμενους και στα υπόλοιπα εργοστάσια της Εταιρείας να τους συμπαρασταθούν, προκηρύσσοντας απεργία για τις 10 Οκτωβρίου 1928. Η

ένταση στην πόλη ήταν τόσο μεγάλη που η χωροφυλακή φοβούμενη την πρόκληση επεισοδίων, ζήτησε από την διοίκηση της Βέροιας να ενισχύσει τη δύναμή της (Μακεδονία, 9-10-1928).

Την ίδια ημέρα «Η εφημερίς της Ναούσης» διαμαρτυρήθηκε έντονα μέσω της εφημερίδας «Μακεδονίας», για τον τρόπο με τον οποίο παρουσίασαν το πρόβλημα του προσφυγικού συνοικισμού της πόλης, οι ανταποκριτές των εφημερίδων «Φως» και «Ταχυδρόμος». Όπως αναφέρει: *«μετέβαλον εις μυθιστόρημα το ιστορικόν ζήτημα του προσφυγικού συνοικισμού Ναούσης, διαστρεβλώσαντες ιταμώς την αλήθειαν. Δυσκολευόμεθα να παραδεχθώμεν άλλην εκδοχήν της οποίας νύξιν κάμνει το κακοήθες δημοσίευμα της εταιρείας Λαναρά, και εις την οποίαν η 'Μακεδονία' δημοσία, άλλαι δε Δημοκρατικαί εφημερίδες σιωπηρώς απέκρουσαν. Αναγκαζόμεθα να διαμαρτυρηθώμενεντονώτατα διότι το ζήτημα της στέγης των προσφύγων κατέστησαν αντικείμενον πολιτικόν»* (Μακεδονία, 9-10-1928).

Παράλληλα ο Παμπροσφυγικός Σύλλογος κατήγγειλε τη στάση των βιομηχάνων οι οποίοι, όπως ανέφερε, εκμεταλλεύονταν τους πρόσφυγες για να πλουτίζουν. Ταυτόχρονα, με ανακοίνωσή της η Εταιρεία, δήλωσε την ικανοποίησή της, γιατί αποδείχτηκε αβάσιμη η καταγγελία του Παμπροσφυγικού Συλλόγου, σύμφωνα με την οποία οι βιομήχανοι *«εκμεταλλεύονταν και απομυζούσαν το αίμα των εργατών και των εργατριών»*. Ύστερα και από αυτό, και βλέποντας προφανώς ότι το ζήτημα της ανέγερσης του συνοικισμού μπορούσε να προκαλέσει πολύ σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία των εργοστασίων της, η Εταιρεία κάλεσε πίσω τους εργάτες που αποφάσισαν να απεργήσουν, ανακαλώντας την προηγούμενη ανακοίνωσή της (Μακεδονία, 10-10-1928).

Τα προβλήματα και οι αντιπαραθέσεις στη Νάουσα μεταξύ γηγενών και προσφύγων, καθώς και μεταξύ προσφύγων και εργοστασιαρχών, καθυστέρησαν σημαντικά την ανέγερση του συνοικισμού.

Στις 22 Φεβρουαρίου 1929 νέο πρόβλημα προέκυψε πάλι στην απαλλοτρίωση της έκτασης γης που κατείχαν οι βιομήχανοι, καθώς είχαν αναλάβει την υποχρέωση να παραχωρήσουν 3 στρέμματα γης παίρνοντας ως αντάλλαγμα τα οικόπεδα Πάζη και Μητρέγκα, τα οποία όμως δεν μπορούσαν πλέον να τους παραχωρηθούν, αφού είχε ακυρωθεί η απαλλοτρίωσή τους μαζί με το οικόπεδο Γκαρνέτα. Επειδή η Γ.Δ.Ε.Μ. δεν μπορούσε να τους παραδώσει τα οικόπεδα αυτά, υπήρχε ο φόβος οι βιομήχανοι να μη δεχτούν να παραδώσουν τα 2.000 τ.μ. της έκτασης Σίνη όπως συμφωνήθηκε, οπότε θα ήταν αδύνατον πλέον να ολοκληρωθεί

> ...υπήρχε το ενδεχόμενο και άλλοι ιδιοκτήτες να άρουν την απαλλοτρίωση και να κινδυνέψει να μην κτισθεί ο Συνοικισμός. Τελικά το πρόβλημα έλυσε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας η οποία παραχώρησε 50 στρέμματα στην παρυφή της πόλης...

ο Συνοικισμός, καθώς θα του έλειπαν 11 οικόπεδα. Η εξέλιξη αυτή θα επηρέαζε αρνητικά όλο το έργο, καθώς υπήρχε το ενδεχόμενο και άλλοι ιδιοκτήτες να άρουν την απαλλοτρίωση και να κινδυνέψει να μην κτισθεί καθόλου ο Συνοικισμός. Τελικά το πρόβλημα έλυσε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας η οποία παραχώρησε έκταση 50 στρέμματα γης στην παρυφή της πόλης (Μακεδονία, 22-2-1929).

Από το Νοέμβριο του 1927 πλήθυναν οι πληροφορίες για πλημμελή εφαρμογή των συμβολαίων των εργολάβων με την ΕΑΠ και το υπουργείο Πρόνοιας αποφάσισε να διενεργήσει ελέγχους στους εργολάβους. Οι πληροφορίες επαληθεύτηκαν στη Νάουσα. Στις 16 Οκτωβρίου 1929, όταν ολοκληρώθηκε η ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού και θα ξεκινούσε η στέγαση των προσφυγικών οικογενειών, ένας από τους προσφυγικούς οικίσκους κατέρρευσε από τα θεμέλιά του καταπλακώνοντας κάποιους εργάτες που δούλευαν σε αυτούς.

Η ελληνική κοινωνία αναστατώθηκε με το ατύχημα αυτό και κυρίως οι πρόσφυγες. Στις 1 Νοεμβρίου 1929 η Γενική Διοίκηση συγκρότησε επιτροπή με σκοπό να διερευνήσει όχι μόνο τα αίτια της κατάρρευσης του οικίσκου τον προσφυγικού Συνοικισμού, αλλά και να εξετάσει την στερεότητα των υπολοίπων οικίσκων, καθώς και αν τηρήθηκε ο οικοδομικός κανονισμός κατά την ανέγερσή τους (Μακεδονία, 1-11-1929).

Τελικά στις 4 Φεβρουαρίου 1932 το Συμβούλιο Στεγάσεως ενέκρινε την επιστροφή της εγγύησης για τον συνοικισμό Νάουσας, αφού όπως φαίνεται ολοκληρώθηκαν οι εργασίες σε αυτόν και από τις 25 Ιουνίου 1932, άρχισαν να παραδίνονται οι προσφυγικοί οικίσκοι στους ιδιοκτήτες τους (Μακεδονία, 5-2-1932).

Συμπεράσματα

Οι περιπέτειες για την ανέγερση του προσφυγικού συνοικισμού διήρκεσαν από το 1925 έως το 1932 και ταλαιπώρησαν ιδιαίτερα τους πρόσφυγες της Νάουσας. Η ταλαιπωρία τους που σχετίζονταν με τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης, οφείλονταν στις αντιρρήσεις των γηγενών και στις πολιτικές παρεμβάσεις των βιομηχάνων που αντιδρούσαν στην απαλλοτρίωση των αιτούμενων εκτάσεων, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις έφεραν τις σχέσεις των εμπλεκομένων μερών στα άκρα και στην κωλυσιεργία των κρατικών υπηρεσιών και της Ε.Α.Π., στις μακρόχρονες γραφειοκρατικές διαδικασίες και στις πολιτικές παρεμβάσεις. N

Ευγενίας Ζάλιου - Μπασιακούλη: ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Γράφει ο Σταύρος Οικονομίδης, Καθηγητής Αρχαιολογίας*

Τι χαρά έκαμα όταν έλαβα το βιβλίο – λεύκωμα της Ευγενίας για τις φορεσιές των παλιών Ναουσαίων γυναικών! Δεν απόφτασα να παραλάβω το δέμα στο ταχυδρομείο και το άνοιξα αχόρταγα να δω τους θησαυρούς που η αυτή η γνήσια Νιαουστιανή κάθισε και μάζεψε με κόπο χρόνων! Και τι δεν βρήκα μέσα σε αυτό το θαυμάσιο βιβλίο!

Σχεδόν 400 φωτογραφίες Ναουσαίων, οικογενειών, κοσμημάτων, αντικειμένων, φορεσιών, εξαρτημάτων, προικοσυμφώνων, μαζεμένα με μεράκι και με εργατικότητα μέλισσας, από παλιά σεντούκια και ντουλάπες, από αρχεία κρατικά, από μουσεία λαϊκής τέχνης και ενδυματολογίας, από συλλογές χαμένες και μακριά από επίσημες προθήκες.

Αυτό το βιβλίο το ξεφύλλιζα στο δρόμο και πριν καν φτάσω στο σπίτι είχα κοιτάξει μια πρώτη φορά όλο το πλούσιο υλικό με το οποίο είναι καμωμένο. Όταν έφτασα στο σπίτι έπεσα στην ανάγνωση των κειμένων. Οι πληροφορίες, επιστημονικά τεκμηριωμένες με παραπομπές και υποσημειώσεις λεπτομέρειας ειδικού εθνολόγου – κοινωνιολόγου – ιστορικού – χρονικογράφου και ενδυματολόγου είναι κάτι το ανεπανάληπτο: αναλύονται οι τεχνικές, αναφέρονται τα ονόματα των τεχνικών όρων κατασκευής των ρούχων και των εξαρτημάτων, όλα βγαλμένα από υπομονετικές συνεντεύξεις σε παλιές γυναίκες της Νάουσας, όλα

τυπωμένα μέσα από μια διύλιση αμέριστης προσπάθειας για συνεπή και καλά τεκμηριωμένη καταγραφή.

Αλλά η Ευγενία Ζάλιου - Μπασιακούλη δεν περιορίζεται στα τεχνικά. Συνεχίζει στα ιστορικά, στα αρχειακά, προσφέροντας πληροφορίες πολύτιμες, αθησαύριστες μέχρι τώρα, καλύπτοντας στην κυριολεξία ένα κενό βιβλιογραφικό μεγάλης έκτασης.

Στο βιβλίο της αυτό μας χαρίζει μνήμες που διαφορετικά θα είχαν χαθεί για πάντα από τη συλλογική ταυτότητά μας των Ναουσαίων. Η Ευγενία

ΜΝΗΜΕΣ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ, ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

εργάστηκε σκληρά για τούτο το αριστούργημα που κατέθεσε προσφορά σε όλους εμάς και στα παιδιά μας. Τι θα κάναμε χωρίς αυτό το ωραίο απόκτημα; Οι γιαγιάδες μας έχουν πλέον φύγει εδώ και χρόνια. Δεν είναι πια εδώ η Μαριγούλου, η Σούδα, η Λένκου, η νάνα Σιάνα, η Κλιαρέτη, η Χάρις, η Τίνκα, η Ιφτιμώ, η Λισάβου. Δεν είναι πια εδώ μαζί μας να μας νανουρίζουν με τα ναουσαΐκά τους, με την τραγουδιστή τους λαλιά την ευλογημένη.

Δεν είναι εδώ πια όλοι εκείνοι που μας χάρισαν τη ρίζα μας, το χρώμα της καταγωγής μας, την ταυτότητά μας για να μας πουν για τα μπινιβρέκια, για τα μπιλιτζίκια, για τα σκουφούνια, τα κατασάρκια, για τα φκιασίδια και για τα μαφέσια. Μας τα περιέσωσε η Ευγενία όλα τούτα τα θησαυρίσματα, όλα τούτα τα στολίδια της παλιάς εποχής που διαχρονικά μας χαρακτηρίζει σαν ανθρώπους της Νάουσας.

Η Ευγενία Ζάλιου - Μπασιακούλη αρχινά το μαστόρεμα του βιβλίου της αναλύοντας τη θέση της γυναίκας της Νάουσας στην τοπική κοινωνία. Συνεχίζει καταγράφοντας άσκνα τη Ναουσαΐκη φορεσιά δίνοντας ό,τι υπήρξε και υπάρχει και αφορά τα ενδύματα, τον ρουχισμό, τα εξαρτήματά τους. Τέλος, δίνει σε δύο διαφορετικά παραρτήματα την αντρική Ναουσαΐκη φορεσιά καθώς και τις Βλάχικες φορεσιές, ενώ κλείνει με ένα επίλογο, με

κατάλογο όλων των πληροφοριοδοτών της, με γλωσσάρι και με πλούσια βιβλιογραφία για όσους ενδιαφέρονται να ανατρέξουν περαιτέρω σε άλλα βιβλία και σε άλλες μελέτες.

Έθιμα, συνήθειες, δοξασίες, ιστορικές αναφορές συμπληρώνουν τα κείμενα της Ευγενίας μας. Πλούτος κανονικός. Ακόμα και ένας που δεν κατάγεται από τη Νάουσα μπορεί να έχει ολοκληρωμένη άποψη για όλους εμάς: τα παιδιά της Νάουσας, τα παιδιά του Βερμίου και της πεδιάδας του Μίδα. Σαν αρχαιολόγος, σαν εκπαιδευτικός σε φοιτητές που μελετούν τις ρίζες και την ιστορία έχω να πω μόνο έναν λόγο για τούτο το βιβλίο: δώστε το στα παιδιά σας. Βάλτε το στο σπίτια σας για να έχετε να δώσετε απαντήσεις στα παιδιά αυτά που όλο και περισσότερο έχουν ανάγκη να νοιώσουν τη γνήσια παράδοση του τόπου τους και να μάθουν όσα δεν πρόκαμαν να ακούσουν από παππούδες και θειάδες. Στα χρόνια της κρίσης που είχαμε την ατυχία να ζήσουμε ας κάμουμε τούτο τον θησαυρό σημείο αναφοράς μας στις μπερδεμένες ζωές μας. N

** Ο Δρ. Σταύρος Οικονομίδης είναι Καθηγητής Αρχαιολογίας, Arcadia University, College for Global Studies, Glenside, U.S.A, Arcadia Center, Athens, Greece, Διευθυντής της Ελληνοαλβανικής Αρχαιολογικής Αποστολής στις Πρέσπες*

Παύλος Πυρινός: ΒΕΡΟΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΝΑΟΥΣΑΪΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Γράφει ο Γιάννης Καρατσιώλης

Από τους παλιότερους συνεργάτες της ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ ο Παύλος Δ. Πυρινός εξακολουθεί να συγγράφει βιβλία και να αρθρογραφεί στον ημαθιώτικο τύπο για διάφορα κοινωνικά, πολιτικά, θρησκευτικά, ιστορικά και άλλα θέματα.

Έτσι στην τελευταία του εκδοτική προσπάθεια, με την αιγίδα της δραστήριας Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.), μας παρουσιάζει μια συλλογή άρθρων και δημοσιευμάτων του με τίτλο «Βεροιώτικα και Ναουσαΐικα σημειώματα» που έχουν κατά καιρούς φιλοξενηθεί στον ημερήσιο, εβδομαδιαίο και περιοδικό τύπο του νομού μας και στο Μακεδονικό Ημερολόγιο της Θεσσαλονίκης.

Το βιβλίο είναι 315 σελίδων (διαστάσεων 17Χ24 εκ.), αποτελείται από πίνακα περιεχομένων κατά ενότητες (Ιστορικά-Θεολογικά-Βιβλιοπαρουσιάσεις-Θέσεις, απόψεις) και το προλογίζει ο Δρ. Εμμανουήλ Ξυνάδας (Πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η.), ενώ συνοδεύεται από εισαγωγικό σημείωμα του Δρ. Αντώνη Κολτσίδα (ιστορικός).

Ακολουθεί η πρώτη ενότητα με ιστο-

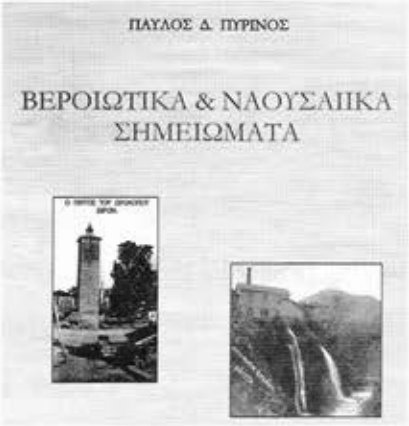

ρικά θέματα, όπου την μερίδα του λέοντος αποτελούν οι 17 δημοσιεύσεις (επί συνόλου 39) στο περιοδικό μας «Νιάουστα», 7 εργασίες του στην εβδομαδιαία τοπική «Βέροια» (αρχαιότερη εκδιδόμενη εφημερίδα της πρωτεύουσας του νομού, στην οποία έχω την τιμή να είμαι επί σειρά ετών συνεργάτης), 5 στο «Μακεδονικό Ημερολόγιο», 5 στην ημερήσια της Ημαθίας «Λαός» και 5 στο περιοδικό «Λάμδα» (που δεν εκδίδεται σήμερα και ήταν μηνιαίο της εφημερίδας «Λαός»).

Η δεύτερη ενότητα θεμάτων είναι τα θεολογικά (καθότι καθηγητής της θεολογίας ο συγγραφέας) με 5 συνεχόμενες δημοσιεύσεις στη «Βέροια» για τον Αγαθάγγελο και τις προφητείες του και με 2 θεολογικού περιεχομένου στον «Λαό» (σύνολο 7).

Στην τρίτη ενότητα των βιβλιοπαρουσιάσεων ο συγγραφέας προβαίνει σε ενδελεχείς και εμπεριστατωμένες παρουσιάσεις βιβλίων γνωστών ημαθιωτών πνευματικών δημιουργών, πολλοί των οποίων έγραψαν και στο περιοδικό μας (όπως οι Γ. Χιονίδης, Γ. Ντελιόπουλος, Γ. Κολτσίδας και οι αείμνηστοι Στέλιος Σβαρνόπουλος και Ν. Αδαλόγλου). Το σύνολο των βιβλιοπαρουσιάσεων είναι 21 και δημοσιεύτηκαν οι 10 στη «Βέροια», 9 στο «Λαό», 1 στο «Φρουρό της Ημαθίας» (εβδομαδιαία της Βέροιας μη εκδιδόμενη σήμερα) και 1 χωρίς αναφορά εντύπου δημοσίευσής της.

Τέλος, στην τέταρτη ενότητα (Θέσεις-απόψεις) έχουμε συνολικά 7 δημοσιεύματα από τα οποία τα 3 στον «Φρουρό της Ημαθίας» και από 2 στη «Βέροια» και στο «Λαό». Το βιβλίο τελειώνει με ευρετήριο κυρίων ονομάτων και κοσμείται με 55 φωτογραφίες μεταξύ των σελίδων του. N

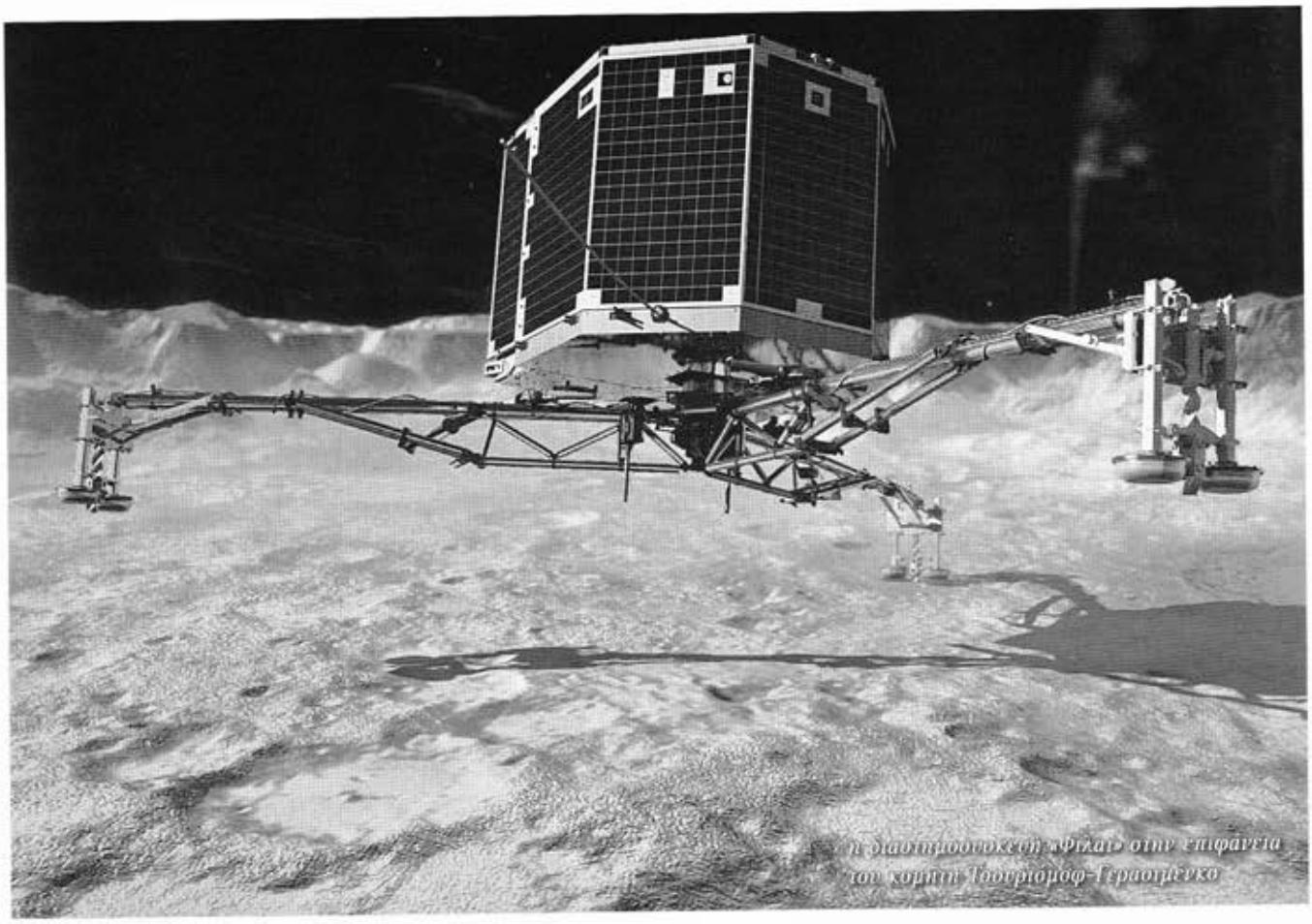

Η διαστημοσυσκευή «φτιάχτε» στην επιφάνεια του κομήτη Τσουριούμοφ-Γερασιμένκο

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗ

Ο άνθρωπος και ο ουρανός πάντα ήταν δεμένοι μεταξύ τους. Ακόμη και οι θεοί του κατοικούσαν στον ουρανό. Τίποτε από ότι υπάρχει στον ουρανό δεν είναι τυχαίο. Ούτε ακόμη και το ονόματα των ουρανίων σωμάτων δεν είναι τυχαία. Οι άνθρωποι πάντα έδιναν ονόματα στα άστρα, γιατί τα άστρα ήταν οι οδηγοί τους στην καθημερινή ζωή τους, στις καθημερινές ασχολίες τους.

Γράφει ο
Χαρίτων Τομπουλίδης,
αστρονόμος-αστροφυσικός

Οι άνθρωποι πάντα συμβουλεύονταν τα άστρα, πάντα στρέφονταν σ' αυτά, σ' όλα τα μέρη του κόσμου, είτε ήταν γεωργοί, νομάδες, βοσκοί, ναυτικοί είτε ιερείς, άρχοντες ή βασιλιάδες. Η ομορφιά του ουρανού, με τα μυστήριά του, τους θρύλους και τις παραδόσεις που οι λαοί όλου του κόσμου προσέδωσαν σε αυτόν από την εμφάνιση του ανθρώπου πάνω στη γη, συνεχίζεται μέχρι σήμερα στην διαστημική εποχή.

Τα ονόματα των διαστημοπλοίων, των φορέων τους, των κρατήρων στα σώματα του ηλιακού μας συστήματος, αλλά και των διαφόρων αποστολών σχετίζονται άμεσα με την αστρονομία και την ιστορία, την αρχαιολογία αν θέλετε. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα που μ' έκανε φοβερή εντύπωση και είναι άκρως επίκαιρο τις ημέρες αυτές και τις ημέρες που θα έρθουν και κανένας ακόμη Έλληνας δεν το έθιξε. Είναι η αποστολή «Ρο-

ζέττα» στον κομήτη Τσουριούμοφ-Γερασιμένκο. Το διαστημόπλοιο «Ροζέττα» ζυγίζει περίπου 3 τόνους και φέρει μαζί του τη διαστημοσυσκευή «Φιλαί» που ζυγίζει 100 κιλά. Με ένα παιχνίδι μπιλιάρδου με μπάλες τη Γη και τον Άρη, σφενδόνης αν θέλετε, η «Ροζέττα» ταξίδεψε σχεδόν 11 χρόνια (εκτοξεύθηκε στις 2 Μαρτίου 2004) και από τις 6 Αυγούστου του 2014 έφτασε σε απόσταση μεγαλύτερη από την απόσταση του Δία από εμάς στον κομήτη Τσουριούμοφ-Γερασιμένκο (67P / Чурюмова - Герасименко). Θα παραμείνει εκεί παρέα μαζί του 17 μήνες, μέχρι τα Χριστούγεννα του 2015. Πάνω του κατέβασε στις 12 Νοεμβρίου τη διαστημοσυσκευή «Φιλαί» που με δέκα όργανα παρατήρησης θα μας δώσει ό,τι έχει να μας προσφέρει ο κομήτης αυτός. Θα μας παρουσιάσει το πρωταρχικό υλικό της δημιουργίας μας.

Μια αποστολή στα σπερματοζωάρια του ηλιακού μας συστήματος

Ξεχάστε για λίγο την σκληρή πραγματικότητα που ζούμε και την εικονική πραγματικότητα που μας ταξιδεύει όπου θέλουμε και μας τονώνει την προσωπικότητα κάνοντάς μας ήρωες σε φανταστικούς χώρους με τα διάφορα ηλεκτρονικά παιχνίδια και ας πατήσουμε στη Γη. Προσπαθήστε να δείτε το γεγονός αυτό που θα σας περιγράψω με διαύγεια και καθαρό μυαλό. Βρισκόμαστε 45 χρόνια πίσω. Ούτε η τηλεόραση σχεδόν δεν υπάρχει στην Ελλάδα αλλά, η χούντα υπάρχει εδώ και δύο χρόνια, ο Μάης του '68 μόλις έχει περάσει, καθώς και η άνοιξη της Πράγας. Σοβιετική Ένωση 1969.

Έχετε τραβήξει τρεις φωτογραφίες του ουράνιου θόλου με τηλεσκόπιο και αναλύοντάς τες ανακαλύπτετε ένα βράχο, ένα μικρό βουνό αν θέλετε, ύψους 6 χιλιομέτρων και πλάτους γύρω στα 3 χιλιόμετρα, να γυρνά μέσα στα σκοτάδια του μεσοπλανητικού χώρου σε απόσταση γύρω στα 200 εκατομμύρια χιλιόμετρα. Δεν είναι μεγάλο κατόρθωμα αυτό; Να ανακαλύπτεις ένα μικρό πραγματάκι σε απόσταση μεγαλύτερη από τον ήλιο που είναι δισεκατομμύρια φορές μεγαλύτερος απ' αυτό και φωτίζει, ενώ αυτό όχι; Έτσι ένας Ουκρανός και μια Ταταρίκα ανακάλυψαν τον κομήτη που φέρει τα ονόματά τους από τότε. Κομήτης 67P/Τσουριούμοφ-Γερασιμένκο, Η περιοδικότητα της τροχιάς του επιβεβαιώθηκε με επιπλέον παρατηρήσεις.

Τριάντα πέντε χρόνια μετά, το 2004, μια αποστολή ξεκινά από τη Γη για να τον επισκεφτεί. Η «Ροζέττα», μετά από δέκα χρόνια ταξίδι, κυρίως σε χειμερία νάρκη για οικονομία στην ενέργεια, ξυπνά εκατοντάδες εκατομμύρια χιλιόμετρα μακριά σε απόσταση κοντά στον κομήτη και στις 12 Νοεμβρίου του 2014 προσεδαφίζει μια διαστημική άκατο πάνω στην επιφάνεια του κομήτη. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου που «πατάμε» έναν κομήτη. Μπορείτε να το φανταστείτε αυτό; Μετά από σχεδόν 11 χρόνια ταξίδι ένα ανθρώπινο, ευρωπαϊκό, ρομπότ προσεδαφίζεται σε ένα αντικείμενο μόνο 6Χ3 χιλιόμετρων στα μέσα του ηλιακού μας συστήματος.

Κορυφαίο επίτευγμα για μένα της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Υπηρεσίας, της ESA, όχι της NASA. Γιατί όμως αυτό; Γιατί, όπως οι άνθρωποι και όλα τα ζώα, ξεκινούν τη ζωή τους σαν ωάρια και σπερματοζωάρια για να καταλήξουν πολύμορφοι οργανισμοί, έτσι και οι πλανήτες, εμείς, ξεκινήσαμε με τα σπερματοζωάρια της δημιουργίας του ηλιακού μας συστήματος, τους κομήτες, τους μετεωρίτες και όλα αυτά που οι επιστήμονες ονομάζουν μικρά σώματα του ηλιακού μας συστήματος, για να καταλήξουμε να γίνουμε οι πλανήτες. Τους γεννήτορές μας επισκεφτήκαμε στις 12 Νοέμβρη του 2014.

Η διαστημοσυσκευή «Φιλαί» μας έστειλε τις πρώτες πληροφορίες και έπεσε πάλι σε χειμερία νάρκη γιατί ο χώρος που κατέβηκε δεν είναι προσήλιος για να φορτίσει τους ηλιακούς του θερμοσυσσωρευτές. Ελπίζουμε να φορτισθούν όταν ο κομήτης πλησιάσει κι άλλο τον ήλιο. Αλλά ακόμη και αν δεν το κάνει η αποστολή «Ροζέττα» είναι μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες του ανθρώπου στη διαστημική εποχή. Ένα μεγάλο «Εύγε» στους Ευρωπαίους επιστήμονες. Από πού όμως προέρχονται τα ονόματα «Ροζέττα» και «Φιλαί» και γιατί δόθηκαν στην αποστολή αυτή;

Η Στήλη της Ροζέττας και ο οβελίσκος των Φιλών

Η Στήλη της Ροζέττας είναι μια πέτρινη πλάκα που προέρχεται από τον ναό του Πτολεμαίου Ε' του Επιφανούς. Χρονολογείται από τον 2ο αιώνα π.Χ. και φέρει μια εγχάρακτη επιγραφή σε δύο γλώσσες (αιγυπτιακή και ελληνική) και τρία συστήματα γραφής (ιερογλυφικό, δημοτική αιγυπτιακή και ελληνική). Το όνομά της προέρχεται από την πόλη Rachid (που εκγαλλίστηκε σε

...η Στήλη της Ροζέττας είναι μια πέτρινη πλάκα που προέρχεται από τον ναό του Πτολεμαίου Ε', χρονολογείται από τον 2ο αι. π.Χ. και φέρει μια εγχάρακτη επιγραφή σε δύο γλώσσες, αιγυπτιακή και ελληνική...

Rosette) της Κάτω Αιγύπτου, στο βορειοδυτικό τμήμα του Δέλτα του Νείλου. Λίγο βορειότερα της πόλης, ο Γάλλος αξιωματικός Πιέρ Φρανσουά Ξαβιέ Μπουσάρ (Pierre-Francois-Xavier Bouchard), που υπηρετούσε στο στράτευμα του Ναπολέοντα, ανακάλυψε τη στήλη αυτή τελείως τυχαία το 1799. Μελετώντας την όμως κατάλαβε την αξία της, καθώς έως τότε κανείς δεν είχε καταφέρει να αποκρυπτογραφήσει τα αιγυπτιακά ιερογλυφικά.

Η ανακάλυψη της τρίγλωσσης στήλης αποδείχθηκε θεμελιώδους σημασίας. Ο σπουδαίος Γάλλος μελετητής Ζαν-Φρανσουά Σαμπολιόν (1790-1832) (Jean-Francois Champollion), από τους πιο διακεκριμένους γλωσσολόγους της εποχής, κατάφερε, με βάση τα ονόματα των βασιλέων Πτολεμαίου και Αρσινόης που αναφέρονται στην στήλη, να βρει το κλειδί για να αποκρυπτογραφήσει τα αιγυπτιακά ιερογλυφικά. Αυτή η ανεκτίμητης αξίας ανακάλυψη ήταν καθοριστική για την εξέλιξη της επιστήμης της Αιγυπτιολογίας. Το σύστημα που χρησιμοποίησε ο Σαμπολιόν για να αποκρυπτογραφήσει το κείμενο της στήλης, η οποία φυλάσσεται σήμερα στο Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου, αποτελεί σημαντικό οδηγό για όσους ενδιαφέρονται για τη μελέτη των αρχαίων συστημάτων γραφής.

Το τελικό όμως διάβασμα των ιερογλυφικών έγινε με σύγκριση με ένα άλλο κείμενο που είναι γραμμένο πάνω σε έναν οβελίσκο. Τον οβελίσκο των Φιλών. Ο οβελίσκος αυτός βρέθηκε το 1815 στο μικρό νησάκι Φιλαί του Νείλου και σήμερα βρίσκεται κι αυτός στο Ντόρσετ της Αγγλίας. Και σ' αυτόν υπάρχει κείμενο ιερογλυφικών και ελληνικό που το διάβασε ο Άγγλος αιγυπτιολόγος Μπανκς (William John Bankes). Τα δύο κείμενα και οι αναγνώσεις των Σαμπολεόν και Μπανκς συγκρίθηκαν μεταξύ τους και έφεραν την τελική αποκρυπτογράφηση των ιερογλυφικών.

Η αρχαία νήσος των Φιλών και η συνονόματή της διαστημοσυσκευή

Το νησάκι Φιλαί που μας πρόσφερε έναν οβελίσκο για την αποκρυπτογράφηση των ιερογλυφικών δεν είναι μεγαλύτερο από 360 επί 120 μέτρα και βρίσκεται στη νότια Αίγυπτο μέσα στον Νείλο ποταμό. Ήταν ένα λατρευτικό κέντρο κάτι σαν το Ιδαίο Άντρο της Κρήτης για το Δία. Το αναφέρουν πολλοί αρχαίοι συγγραφείς, από τον Στράβωνα μέχρι τον Πλίνιο τον πρεσβύτερο, γιατί ήταν ένα άβατο όπου θάφτηκε ο θεός Όσιρις. Το νησί όμως κρύφτηκε κάτω από τα νερά του Νείλου όταν άρχισε να κατασκευάζεται το φράγμα του Ασουάν στις αρχές του 20ου αιώνα. Για καλή του τύχη τα εκπληκτικής αξίας αρχαιολογικά έργα που υπήρχαν εκεί, όσα μπόρεσαν να σωθούν, μεταφέρθηκαν σε άλλα κοντινά νησιά και χάρη στα χρήματα της UNESCO διατηρήθηκαν σαν μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η στήλη της Ροζέττας στην Αίγυπτο

Τι θα γίνονταν αν οι Άγγλοι δεν έκλεβαν τον οβελίσκο των Φιλών; Σήμερα ίσως ήταν θαμμένος στη λάσπη του Νείλου ενώ τώρα κοσμεί τον κήπο μιας εξοχικής κατοικίας στο Ντόρσετ. Ο τυχοδιωκτισμός των Άγγλων τον έσωσε. (Σας θυμίζει τίποτε η ιστορία αυτή για κάποια μάρμαρα του Παρθενώνα;)

Η Στήλη της Ροζέττας και ο Οβελίσκος των Φιλών μας έλυσαν το Γόρδιο Δεσμό της αποκρυπτογράφησης των αιγυπτιακών ιερογλυφικών. Το διαστημόπλοιο «Ροζέττα» και η διαστημοσυσκευή «Φιλαί» θα μας λύσουν το Γόρδιο Δεσμό της δημιουργίας του ηλιακού μας συστήματος; Παρεμπιπτόντως. Όσιρις ονομάζεται η κάμερα του «Ροζέττα» (OSIRIS (Optical, Spectroscopic, and Infrared Remote Imaging System) και Πτολεμαίος ένα όργανο της διαστημοσυσκευής «Φιλαί» για την παρατήρηση των ισοτόπων του πυρήνα του κομήτη. Η Αίγυπτος αποβιβάζεται στον κομήτη Τσουριόμοφ-Γερασιμένκο. Καλή τύχη στην αποστολή. N

...το νησάκι Φιλαί που μας πρόσφερε έναν ξεχωριστό οβελίσκο βρίσκεται στη νότια Αίγυπτο μέσα στον Νείλο ποταμό, ήταν ένα λατρευτικό κέντρο κάτι σαν το Ιδαίο Άντρο της Κρήτης για τον Δία...

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΤΟ 1822

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΗ)

σελ.: 270, τιμή: 10€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αιώνας

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

σελ.: 414,
τιμή: 20€ (χαρτόδετο)
25€ (πανόδετο)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

σελ.: 318, τιμή: 10€

ΕΠΙΜ. ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος η πόλη της Νάουσας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

σελ.: 260, τιμή: 15€

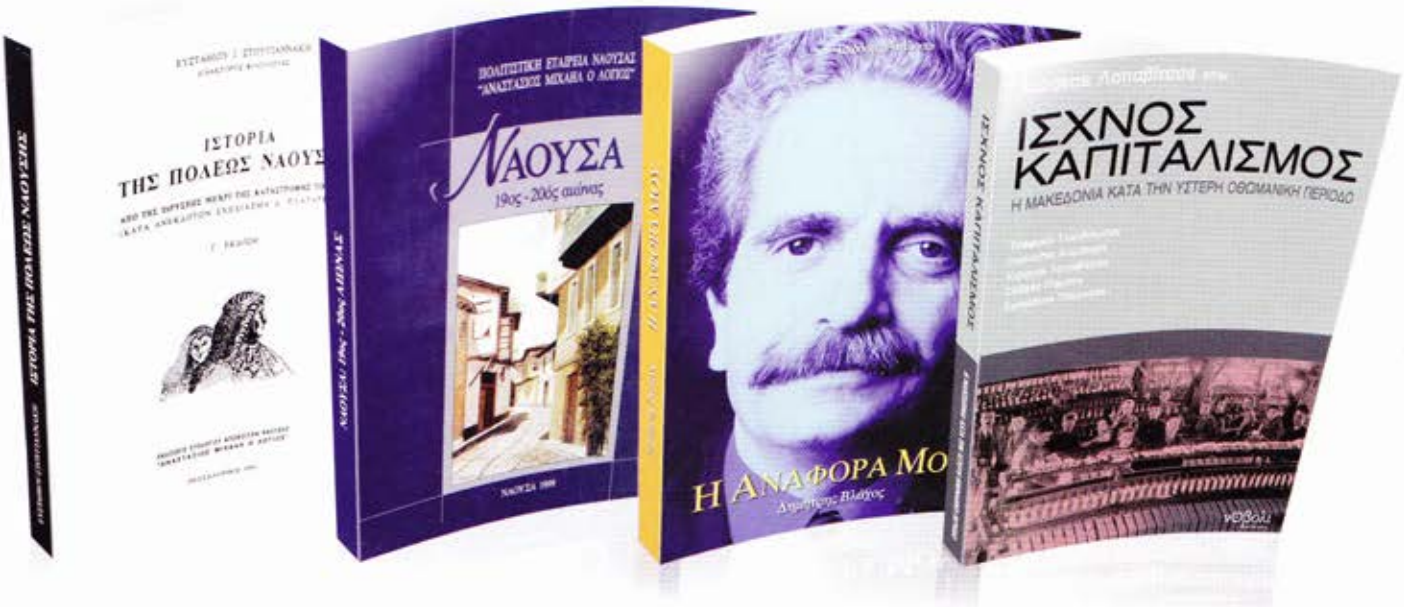

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, Δημ. Βιβλιοθήκη, τηλ.: 2332350025 | Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074

ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ

Η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων

ΔΙΑΘΕΣΗ:
Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074

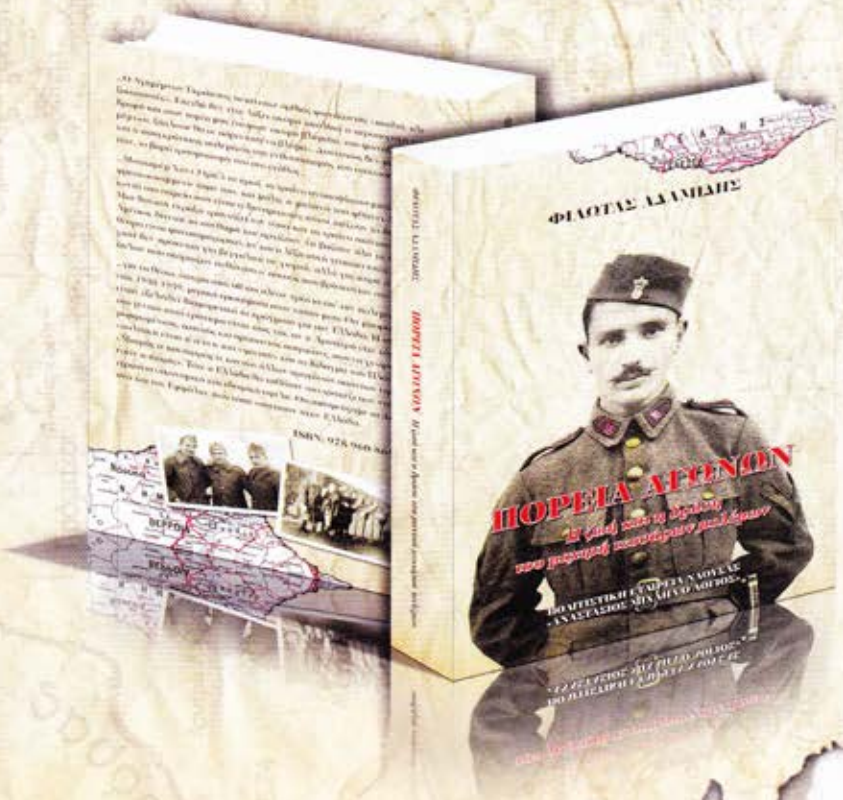

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΜΑΧΗΤΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ (ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΤΣΩΝΗ)

Στο ερώτημα «υπήρχε άλλη διέξοδος»; δηλώνω κατηγορηματικά πως, ύστερα απ' όσα έζησα προσωπικά και διδάχτηκα από τις εμπειρίες άλλων πρωταγωνιστών και ιστορικών, ναι, υπήρχε: ειρηνική, πολιτική, δημοκρατική, κοινοβουλευτική.

Στην πολιτική μου προσφυγιά, μετά την ήττα, σε μια από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες του υπαρκτού τότε σοσιαλισμού, έφτιαξα τη δική μου οικογένεια και έζησα στη σύντομη, δυστυχώς, «Άνοιξη της Πράγας», το σοσιαλισμό που ονειρεύτηκα. Με δημοκρατία και ελευθερία με ανθρώπινο πρόσωπο! Εύχομαι οι νεότερες γενιές να μην ξαναζήσουν τα πέτρινα χρόνια που έζησα εγώ.

ΣΕΛΙΔΕΣ 328, ΤΙΜΗ 10€